

**İLKÖĞRETİM GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ
“GÖRSEL SANAT KÜLTÜRÜ” ÖĞRENME ALANININ UYGULANMASINA
İLİŞKİN SINIF ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİ**

Öykü YÜKSELGÜN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Yard. Doç. Dr. Burçin TÜRKKAN

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Mayıs 2010

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ

İLKÖĞRETİM GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ “GÖRSEL SANAT KÜLTÜRÜ” ÖĞRENME ALANININ UYGULANMASINA İLİŞKİN SINIF ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİ

Öykü YÜKSELGÜN

İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mayıs 2010

Danışman: Yard. Doç. Dr. Burçin TÜRKKAN

Yaşadığımız çağın en önemli gereklerinden biri yaratıcı, üretken, estetik duygusu gelişmiş ve çevresini güzelleştirebilen, sorgulayan, yorumlayan, sanata karşı ilgi ve sevgi duyan, kültürlü insanlar yetiştirmektir. Günümüz toplumunun gereksinim duyduğu bu niteliklere sahip insan tipini yetiştirmede sanat eğitiminin rolü çok büyüktür.

Sanat eğitiminin bireylere sağladığı kazanımların çocuklara en etkili biçimde kazandırıldığı basamak ise ilköğretimdir. Sanat eğitiminin ilköğretim basamağındaki uygulama alanlarından biri olan Görsel Sanatlar dersi, çocuğun bu yönde gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Görsel Sanatlar dersinin amacına ulaşabilmesi ve hedeflediği davranışların öğrencilere kazandırılabilmesi ise, dersin 2006 yılında uygulamaya konan yeni öğretim programının tam olarak uygulanması ile sağlanabilir. Yenilenen Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının önemli özelliklerinden birisi, dersin içerik boyutunun “görsel sanatlarda biçimlendirme”, “görsel sanat kültürü” ve “müze bilinci” olarak üç öğrenme alanı çatısı altında toplanmasıdır. Programın amacına ulaşabilmesi, bu öğrenme alanlarının her birine eşit değer vererek uygulamaya çalışmakla mümkün olmaktadır. Özellikle görsel sanat kültürü öğrenme alanı, sanat eğitiminin disiplinleri olan “sanat eleştirisi”, “sanat tarihi” ve “estetik” alanlarının bir bütün olarak ele alındığı bir öğrenme alanı olup; içeriğindeki etkinliklerle öğrencilerin, eleştiren, sorgulayan,

kendini ifade edebilen, sanattan anlayan ve sanata değer veren, estetik duygusu gelişmiş, bilinçli sanat tüketicisi olarak yetişebilmelerinde ayrı bir öneme sahiptir.

Bu araştırmanın amacı, Görsel Sanatlar Dersi Programı içindeki öğrenme alanlarından biri olan “görsel sanat kültürü” öğrenme alanının uygulanmasına yönelik ilköğretim I. basamakta Görsel Sanatlar dersi eğitimi veren sınıf öğretmenlerinin, görüşlerini belirlemek ve bu öğrenme alanına yönelik uygulamada neler yaptıkları ve ne tür zorluklarla karşılaştıklarını ortaya koymaktır.

Araştırma tarama modelinden yararlanılarak 2009–2010 eğitim öğretim yılında İstanbul İlinde İlköğretim 1. basamakta görev yapan ve Görsel Sanatlar dersine giren 20 sınıf öğretmeniyle gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri, öğretmen görüşlerinin derinlemesine ortaya çıkarılması amacıyla, nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla toplanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde betimsel çözümlene tekniği kullanılmış ve elde edilen bulgular sayısallaştırılarak sunulmuştur.

Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre; yenilenen Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programına ilişkin sınıf öğretmenlerin tamamına yakını eskiye kıyasla programın daha kapsamlı ve ayrıntılı olması, yalnızca uygulama boyutuyla değil sanatın farklı boyutlarını da ele alınması bakımından daha iyi bulduklarını ifade etmişlerdir. Programdaki öğrenme alanlarına ilişkin olarak, öğrenme alanlarının, programı daha nitelikli, kapsamlı ve kolay anlaşılabilir bir program olmasını sağladığı için faydalı bulduklarını ifade etmişlerdir. Öğrenme alanlarından görsel sanat kültürü öğrenme alanına ilişkin genel görüşlerinde ise, öğretmenlerin çoğunluğu tarafından ortak olarak vurgulanan görüş; görsel sanat kültürü öğrenme alanının kişileri ve toplumu olumlu yönde geliştirmeye ve değiştirmeye katkı sağladığı, kültürlü ve kaliteli insan yetiştirmede önemli olduğu görüşüdür.

Öğretmenlerin görsel sanat kültürü öğrenme alanını oluşturan sanat tarihi, estetik ve sanat eleştirisi disiplinlerine yönelik genel görüşlerinin hepsi yine olumlu yönde olup, bu disiplinlere yönelik yapılan uygulamaların kişisel gelişime olumlu katkıları olduğu; kişiyi ve toplumsal yapıyı birçok açıdan geliştirdiği yönünde birleşmiştir.

Öğretmenler görsel sanat kültürü öğrenme alanı için yaptıkları uygulamalarda; sanat tarihi disiplinine yönelik daha çok, öğrencilere ünlü sanatçıları tanıttıklarını, sanatçı isimlerini vurgulayarak dikkat çektiklerini, onlar hakkında temel tanıtıcı bilgiler verdiklerini; estetik disiplinine yönelik olarak bir sanat eseri incelenirken eserdeki estetik unsurlara da dikkat çektiklerini, yaşam alanlarının düzeni, temizliğini ve daha güzel görünmesi için çeşitli etkinlikler yaptıklarını ve çevrelerinde gördükleri estetik açıdan olumlu ve olumsuz unsurlar üzerine öğrencileri konuşturduklarını dile getirmişlerdir. Sanat eleştirisi disiplinine yönelik ise araştırmaya katılan öğretmenlerin neredeyse tamamı tarafından, sınıfta ünlü bir sanatçının eserini gösterip, inceledikleri yönünde görüşler dile getirilmiştir. Ancak sanat eleştirisi çalışmalarında öğretmenlerin sanat eleştirisinin basamakları olan betimleme, çözümleme, yorumlama ve yargılamayı bilinçli bir şekilde kullanmadıkları da araştırmanın sonuçları arasındadır.

Görsel sanat kültürü öğrenme alanının uygulanmasında öğretmenlerce dile getirilen başlıca sorunlar; öğretmenlerin görsel sanat kültürüne yönelik eğitim eksikliği ve yetersizliği, sınıfların kalabalık olması, öğretmenlerin programı ve etkinliklerin amacını anlamada hangi sanat disiplinine yönelik olduğunu kendi kendilerine bilmede zorluklar yaşamalarıdır. Bu sorunların çözümüne yönelik öğretmenlerce dile getirilen çözüm önerileri ise; öğretmenlerin sanat tarihi, estetik ve sanat eleştirisi disiplinlerine yönelik eğitim görmesi, değişen program hakkında daha ayrıntılı bilgi verilmesi ve en basit çözüm olarak bu derse branş öğretmenlerinin girmesi gerektiği biçiminde önerilerdir.

ABSTRACT

CLASSROOM TEACHERS'S VIEWS ON THE IMPLEMENTATION OF "VISUAL ARTS CULTURE" LEARNING AREA IN THE ELEMENTARY SCHOOL VISUAL ARTS LESSON CURRICULUM

Öykü YÜKSELGÜN

Department of Primary School Classroom Teaching Master's Program

Anadolu University Institute of Education Sciences, May 2010

Advisor: Assistant Associate Professor Burçin TÜRKKAN

One of the most significant requirements of today's world is to nurture creative, productive and interrogating individuals who embellish the environment with a deep sense of aesthetic, have an interest in and love of arts, and have a high level of general knowledge. The art education plays a pivotal role in equipping individuals with such qualifications as needed by today's world.

The most effective and beneficial time to give the children art education is the primary school years. Visual Arts Lesson, one of the implementation areas of art education in the primary school, plays a crucial role in child's development in this respect. The objectives of Visual Arts lesson can be achieved through proper implementation of the new curriculum introduced in 2006. One of the most important features of the renewed Visual Arts Lesson Curriculum is that it divides the lesson content into three learning areas including "shaping in visual arts", "visual arts culture" and "museum awareness." The success of the program will depend on a proper implementation by attaching equal importance to each of these areas of learning. Particularly, the visual arts culture is an area of learning encompassing the "art criticism", "art history" and "aesthetic" as a whole. Furthermore, the activities included in this area of learning help the students become conscious art consumers who think critically, have an interrogating mind, express themselves, have an understanding of arts, appreciate arts, and have a deep sense of aesthetic.

This study is intended to identify the views of the primary school classroom teachers who implement the “visual arts culture” area of learning within the scope of the Visual Arts Lesson curriculum and to clarify what they do in the context of this area of learning and what kind of difficulties they experience.

The study has been carried out by conducting a survey on 20 primary school classroom teachers who also teach visual arts lessons during the 2009-2010 academic year in Istanbul. The research data have been gathered through semi-structured interviews as a qualitative research method with an aim to deeply reveal the opinions of the teachers on the subject. In analyzing the data, descriptive analysis method has been used and the obtained results have been presented in numbers.

According to the obtained results of the research, almost all of the classroom teachers found the updated Visual Arts Curriculum better since it is more comprehensive and detailed now than it was before and it focuses on different aspects of art. The classroom teachers also stated that they found the areas of learning more useful as they made the program more quality, blanket and easier to understand. The majority of the classroom teachers suggested that the visual arts culture area of learning contributes to improve and change individuals and the society in a positive manner and it plays a significant role in nurturing qualified people with a high level of general knowledge.

The classroom teachers’ general view about the art history, aesthetic and art criticism disciplines that are included in the visual arts culture learning are positive and they are of the opinion that the activities that are carried out on these disciplines positively contribute to the personal development and improve the individuals and the society in several respects.

The classroom teachers stated that the visual arts culture learning area art history discipline activities that they carry out in the classroom include the introduction of famous artists, focusing on specific artists and giving basic information about them. The classroom teachers also stated that the aesthetic discipline activities they carry out

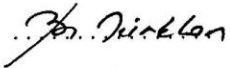

include the examination of an artwork by paying attention to the aesthetic elements as well as the activities carried out to teach the students to make their environment look neat, clean and more beautiful and to ask the students to talk about the aesthetically positive and negative elements that they see around. Almost all the classroom teachers interviewed stated that they show the artwork of a renowned artist in the classroom and examine it within the scope of the art criticism discipline activities. However, it was found out that the classroom teachers failed to use the description, analysis, interpretation and argument stages of the art criticism with awareness.

The primary problems concerning the implementation of the visual arts culture area of learning were stated as follows by the classroom teachers: teachers' lack and insufficiency of education in visual arts culture; crowded classes; teachers' having difficulty in understanding the curriculum, the objective of the activities and which discipline the activities are aimed at. The classroom teachers offered the following suggestions to solve these problems: teachers should receive training on art history, aesthetic and art criticism disciplines; teachers should be given information about the updated program, and the lesson can be given by the branch teachers.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Öykü YÜKSELGÜN'ün "İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programındaki Görsel Sanat Kültürü Öğrenme Alanının Uygulanmasına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri" başlıklı tezi 07.05.2010 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği programı yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

	Adı-Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	: Yard.Doç.Dr.Burçin TÜRKKAN	
Üye	: Yard.Doç.Necla COŞKUN	
Üye	: Yard.Doç.Dr.Şerife Dilek BELET	

Prof.Dr.Esmahan AĞAOĞLU
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ÖNSÖZ

Sanat, çevresini aydınlatan, insanları yaratıcı düşünmeye ve üretmeye iten bir olgudur. Modern toplum olabilmenin vazgeçilmezidir. Sanat eğitimi toplumun gelişmesine öncülük eden yaratıcı, üretken ve aydın insanların yetiştirilmesinde en önemli araçlardan biridir. Bu nedenle ilköğretim basamağında sanat eğitimi verilmesinde önemli bir yeri olan Görsel Sanatlar dersi, bu niteliklere sahip insanları yetiştirmede kritik bir role sahiptir. Görsel sanatlar dersinin amaçlarına ulaşması ise Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının uygulanmasındaki başarı ile ilişkilidir.

2006 yılından beri uygulanmakta olan modern esaslara göre geliştirilmiş yeni Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programındaki değişikliklerden birisi, dersin içeriğinin üç farklı öğrenme alanına ayrılmasıdır. Bu öğrenme alanlarından biri olan “görsel sanat kültürü” öğrenme alanının temel amacı, topluma sanatı seven ve değer veren, sanattan anlayan, estetik duygusu gelişmiş, sanat kültürü almış, aydın insanlar kazandırmaktır. Bu çalışmada, bu dersin uygulayıcısı olan, ilköğretim I. basamakta Görsel Sanatlar dersi eğitimi veren sınıf öğretmenlerinin, bu öğrenme alanına yönelik genel görüşlerinin neler olduğu, uygulamada neler yaptıkları ve ne tür zorluklarla karşılaştıklarını ortaya koymak amaçlanmıştır.

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesi birçok değerli kişinin emeği ve katkısıyla olmuştur. Özellikle, bu araştırmanın her aşamasında göstermiş olduğu akademik destek ve katkılarının yanı sıra, güler yüzünü ve manevi desteğini de benden hiç esirgemeyen değerli tez danışmanım Sayın Yard. Doç. Dr. Burçin TÜRKKAN’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmanın yapılması aşamasında bana olan inancıyla manevi desteğini benden esirgemeyen değerli hocam Sayın Prof. Dr. Şefik YAŞAR’a teşekkürü borç bilirim.

Bu sürece görüş ve önerileriyle katkı sağlayan Sayın Yard. Doç. Dr. Ali ERSOY’a ve Sayın Yard. Doç. Dr. Şerife Dilek BELET’e teşekkürlerimi sunarım.

Araştırma süresince görüş ve önerilerini benimle paylaşan, bana her zaman yanımda olduğunu hissettirerek manevi desteğini benden esirgemeyen, bu araştırmanın her aşamasında sabrı ve sevgisi ile yanımda olan sevgili kardeşim Yağız YÜKSELGÜN'e teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca görev yapmakta olduğum TED İstanbul Koleji Vakfı Özel İlköğretim Okulu'nda çalışan, araştırmanın yapılması aşamasında destek ve anlayışını benden esirgemeyip, beni yüreklendiren İlköğretim Müdürüm Sayın Aybars ŞEHİRTAY'a, Müdür yardımcılarım Sayın İbrahim DURAK ve Sayın Erol AYHAN'a, 1-5. Sınıflar Zümre Başkanım Sayın Nalân YURTSEVEN'e ve değerli öğretmen arkadaşlarıma sonsuz teşekkürler.

Araştırma boyunca desteğini gördüğüm değerli arkadaşlarım Özlem AYDIN, Duygu KESBİÇ, Müge KARACABEY ve Aslı KARABULUT'a da katkılarından dolayı çok teşekkür ederim.

Araştırmanın gerçekleştiği okul müdürlerinin yardımları ve anlayışları için, araştırmaya görüş bildirerek katılan değerli öğretmenlere katılımları için teşekkür ederim.

Yaşamım boyunca bana hep destek olan, sevgi ve anlayışlarını benden hiç esirgemeyen, araştırmanın yapılması aşamasında da manevi desteği ile bana en büyük gücü veren sevgili annem Mualla YÜKSELGÜN ve babam Seyfi YÜKSELGÜN'e yürek dolusu sevgi ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Öykü YÜKSELGÜN

Eskişehir, Mayıs 2010

ÖZGEÇMİŞ

Öykü YÜKSELGÜN

İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği
Yüksek Lisans Programı

Eğitim Durumu:

Lisans	2000	Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Programı
Lise	1994	Eskişehir Atatürk Lisesi

İş Deneyimi:

2003–2006	Sınıf Öğretmeni. Eskişehir Özel Atayurt Okulları
2006-2007	Sınıf Öğretmeni. ODTÜ Geliştirme Vakfı Özel Denizli İlköğretim Okulu
2008 -----	Sınıf Öğretmeni. TED İstanbul Koleji Vakfı Özel İlköğretim Okulu

Kişisel Bilgiler:

Doğum Yeri ve Yılı: Eskişehir/ 1977 **Cinsiyeti:** Bayan **Yabancı Dili:** İngilizce

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZ	i
ABSTRACT.....	iv
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	vii
ÖNSÖZ.....	viii
ÖZGEÇMİŞ.....	x
İÇİNDEKİLER	xi
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xiv
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.1.1. Sanat Eğitimi.....	2
1.1.2. Sanat Eğitiminin Önemi ve Gerekliliği.....	5
1.1.3. İlköğretimde Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Dersi.....	8
1.1.4. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı.....	13
1.1.4.1. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Genel Özellikleri	14
1.1.4.2. Görsel Sanatlar Dersinin Genel Amaçları.....	16
1.1.4.3. Görsel Sanatlar Eğitiminin Temel İlkeleri	18
1.1.4.4. Öğrencilere Kazandırılacak Temel Beceriler.....	19
1.1.4.5. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Yer Alan Öğrenme Alanları.....	19
1.1.4.5.1 Görsel Sanatlarda Biçimlendirme	20
1.1.4.5.2 Görsel Sanat Kültürü	21
1.1.4.5.3. Müze Bilinci.....	22
1.1.5. Görsel Sanat Kültürü Öğrenme Alanı.....	25
1.1.5.1. Görsel Sanat Kültürü Öğrenme Alanının Alt Disiplinleri.....	27
1.1.5.1.1. Estetik	27

1.1.5.1.2. Sanat Tarihi	31
1.1.5.1.3. Sanat Eleştirisi	34
1.1.6. İlgili Araştırmalar.....	40
1.2. Araştırmanın Amacı.....	46
1.3. Araştırmanın Önemi.....	47
1.4. Sınırlılıklar.....	48
1.5. Tanımlar.....	48
2. YÖNTEM.....	49
2.1. Araştırmanın Modeli.....	49
2.2. Katılımcılar.....	50
2.2.1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Kişisel Özellikleri.....	51
2.3. Verilerin Toplanması.....	53
2.3.1. Görüşme Formunun Hazırlanması	53
2.3.2. Görüşme İlkeleri	54
2.3.3. Görüşmelerin Yapılması	55
2.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması.....	55
3. BULGULAR VE YORUMLAR.....	60
3.1. Sınıf Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programına İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	60
3.1.1. Programa İlişkin Genel Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	60
3.1.2. Programın Öğrenme Alanlarına İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	64
3.2. Sınıf Öğretmenlerinin Görsel Sanat Kültürü Öğrenme Alanına İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	67
3.2.1. Görsel Sanat Kültürü Öğrenme Alanına İlişkin Genel Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	68
3.2.2. Sanat Tarihi Disiplinine İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	72

3.2.3. Estetik Disiplinine İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	79
3.2.4. Sanat Eleştirisi Disiplinine İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	87
3.3. Görsel Sanat Kültürü Öğrenme Alanını Uygulamada Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	92
3.3.1. Görsel Sanat Kültürü Öğrenme Alanının Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	93
3.3.2. Öğretmenlerin Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Sundukları Çözüm Önerilerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	98
4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	104
4.1. Sonuçlar.....	104
4.2. Öneriler.....	110
4.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	110
4.2.2. Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	111
EKLER.....	112
KAYNAKÇA.....	123

ÇİZELGE LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
1- Araştırmaya Katılan Sınıf Öğretmenlerinin Kişisel Özellikleri.....	52
2- Öğretmen Görüşme Kodlama Anahtarında Yer Alan Soruların Güvenirlilik Yüzdeleri	58
3- Sınıf Öğretmelerinin Programa İlişkin Genel Görüşleri.....	61
4- Sınıf Öğretmelerinin Programın Öğrenme Alanlarına İlişkin Görüşleri.....	64
5- Sınıf Öğretmelerinin Görsel Sanat Kültürü Öğrenme Alanına İlişkin Genel Görüşleri	68
6- Sınıf Öğretmelerinin Sanat Tarihi Disiplinine İlişkin Genel Görüşleri	72
7- Sınıf Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersinde Sanat Tarihi Disiplinine Yönelik Olarak Yaptırdıkları Uygulamalar.....	75
8- Sınıf Öğretmelerinin Estetik Disiplinine İlişkin Genel Görüşleri	79
9- Sınıf Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersinde Estetik Disiplinine Yönelik Olarak Yaptırdıkları Uygulamalar	82
10- Sınıf Öğretmelerinin Sanat Eleştirisi Disiplinine İlişkin Genel Görüşleri	88
11- Sınıf Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersinde Sanat Eleştirisi Disiplinine Yönelik Olarak Yaptırdıkları Uygulamalar	90
12- Sınıf Öğretmelerinin Görsel Sanat Kültürü Öğrenme Alanının Uygulanmasında Karşılaştıkları Sorunlar.....	93
13- Sınıf Öğretmelerinin Görsel Sanat Kültürü Öğrenme Alanının Uygulanmasında Karşılaştıkları Sorunlara Sundukları Çözüm Önerileri.....	99

1. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Yaşadığımız çağda üretebilen ve yaratıcı olabilen insanlar yetiştirmenin önemi her geçen gün artmaktadır. Günümüz insanları bilgiyi yalnızca tüketen insanlar olmamalı; bilgiyi üretebilme yaratıcılığına da sahip insanlar olmalıdır. Her toplum üretkenliği ve yaratıcılığıyla gelişir, başkalarının gölgesinden kurtulur, kendi kişiliğini ortaya koyar ve saygınlık kazanır. Bu bağlamda günümüz eğitiminin temel görevlerinden biri de; hem çağın gereklerine uygun, üretken ve yaratıcı insanlar hem de geleceğin dünyasını güzelleştirecek ve daha iyi bir yer olması yönünde çalışacak duyarlı insanları yetiştirmektir.

Günümüz toplumunun gereksinim duyduğu bu niteliklere sahip insan tipini yetiştirebilmek için bilgiyi ve değerleri yineleyen bir döngü içinde kullanan bireyler yerine; çoğulcu yaşamın farklı ilişkilerini anlamlandırabilen, yeni düşüncelere açık, düşünce üretebilen, araştırmacı ve sorgulayıcı bireylerin topluma kazandırılması gerekmektedir. Diğer bir deyişle, bireylerin yalnızca akıl varlığı olarak değil; düşünsel, algısal ve duygusal açılardan bir bütün olarak geliştirilmesi anlayışı ön plana çıkmaktadır (Türkkan, 2008b, s.3).

Eğitim kurumlarının temel amaçlarından biri, yaratıcı ve yapıcı bir toplum yaratmaktır. Yaratıcılık her alanda yeni, özgün, işe yarar, yeni fikirler ve buluşlar ortaya koyabilmektir. Bugün araştırmalar ortaya koymuştur ki, yaratıcılığın gelişebilmesi için bilim, sanat ve teknoloji birbirini tamamlayan alanlardır (Çakır İlhan, 2003, s.13). Eğitim sistemi içinde, bireyin çevresini daha iyi görmesini sağlayarak içinde bulunduğu toplum ve dış dünya ile bağlantılar kurmasına, çevreye olan duyarlılığını estetik anlamda değerlendirmesine, yaratıcı ve üretici olmasına yarayan en önemli alanlardan biri de “sanat eğitimi”dir.

1.1.1. Sanat Eğitimi

Sanat insanlığın tarihi kadar eski bir kavramdır. Tarihsel süreç içinde her toplumun kendine özgü sanatı olmuştur. Nerede bir insan topluluğu varsa, orada yaşamı gerekli kılan maddi hayatın yanı sıra sezginin, bilinçaltının, içgüdüsellüğün bir etkisi olarak sanat etkinlik olarak kendini gösterir (Artut, 2001, s.12).

Sanat insanın doğasında var olan, insanın kendi kimliğinde olanı ortaya çıkarmak istediği ve kendisini dışavurumda bir araç olarak kullandığı unsurdur. Sanat kendini tanımak ve ifade etmektir (Erinç, 1995; Akt: Özsoy ve Şahan, 2009, s.206).

Sanat kişilerin hissettiklerini simgesel olarak ifade etmelerine en önemli yardımcıdır. Yeni bir oluşum için sanat bireylerin katılımı ile düşünme, duygu ve hislerin yeni bir dil ile geliştirilip, keşfedilip anlamlandırılmasıdır. Ayrıca sanat, görmenin yanı sıra kültürel mirasın da deneyimleriyle birleşip yeni kuşaklara aktarımıdır (Sherman, 2006, s.43).

Dil ifade için nasıl mürekkep, kâğıt, baskı makinesi v.b. kullanıyorsa sanat da kendi malzemesiyle birçok mesajlar taşır. Başlıca sanat etkinliklerinin hepsi de bize bir şeyler anlatmaya çabalar. Evrensel olan şeyler, insan ya da sanatın kendisi hakkında başka şeyler anlatır. Sanat aynı zamanda bir bilgi tarzıdır ve sanat dünyası, bilim ya da felsefe dünyasındaki bilgiler kadar değerli, insana yararlı bilgilerdir. Onu öteki bilgi tarzlarıyla paralel tuttuğumuzda durum budur, fakat insanın çevresini anlamasında bu bilginin insanlık tarihinde tuttuğu yer ötekilere göre bambaşkadır (Read, 1981; Akt: Buyurgan, 2007, s.16).

Kagan (1982) sanatın, bilincin bütün mekanizmalarının açılıp çalıştırılmasının en etkin aracı olduğunu ifade eder (Akt: Özsoy ve Şahan, 2009, s.206). Bu bağlamda diyebiliriz ki sanat, sadece belirli bir kesim insan için değil, tüm insan ve toplumlar için önemli ve gerekli bir unsurdur.

Sanat, tinsel yapıya sahip tek varlık olan insanın, yaratıcılığı sonucu içinde bulunduğu estetik düşünce ve ürün bütünlüğüdür. İnsanın tinsel yapısı, kavramsal düşünme

biçimlerini ve imgeleri algılama ve yaratma yetkinliğini içerir. Zekâ, algı, sezgi ve yaratma yetkinliği bilim ve sanatın var oluş nedenidir. Sanatın ve bilimin temelinde yatan, doğayı ve yaşamı algılamak, işleyiş ve organizasyon düzenlerini kavramak, zaman-mekân, neden-sonuç ilişkilerini kurmak, bunları araştırmak, incelemek ve irdelemek, elde edilen bilgileri sistematize etmektir. Sanat ve bilim, dünyayı zaman-mekân, neden-sonuç, ilişkileri içinde algılamamız için iki yoldur (Çakır, 2004, ss.60–61).

Sürekli kendini geliştirmek, yaşamla arasında denge kurmak ve ayakta kalabilmek için mücadele eden birey açısından önemli olan yaşamın anlamını ortaya çıkarmaktır. Bu bir anlamda aklın ve duyguların sistemini bilme ve anlama, bir başka deyişle “aydınlanma” isteğidir. Bu istek, birey için sürekli kendini geliştirme, bireyselliğini toplumsallaştırma ve dünyayı tanıyıp değiştirebilme anlamına gelir. Birey bu isteğini ancak bilgiye sahip olarak gerçekleştirebilir. Bireyin temel bilgi kaynakları ise bilim ve sanattır. Bilim ve sanat, bireyin yaratıcı kaynaklarını harekete geçiren, bireyin doğayla ve diğer bireylerle olan ilişkilerini değiştirmeye çalışan eylemleridir. Bilimsel eylem, nesnel gerçekliği, sanatsal eylem ise öznel gerçekliği keşfeder (Çetin, 2002, ss.205–206).

Bireyin bilimsel eylemleri düşünsel ve deneysel bağlamlarda gerçekleşirken, sanatsal eylemleri ise kendini ifade etme, yaratıcı olma ve estetik bilince ulaşma bağlamlarında gerçekleşir. Sonuç olarak, her iki eylem de aklın ve duyguların bir arada kullanımını gerektirir. Eğitim dizgesi içinde aklın ve duyguların bir arada eğitilmesini sağlayarak insanı yalnızca akıl varlığı olarak değil, duygu varlığı olarak da yetiştirme araçlarından biri de sanat eğitimi olacaktır.

Sanat eğitimi, eğitim ile sanatın değişik konumlarda, değişik boyutta ve ağırlıkta bir araya geldiği bir alandır. Çevreyle ilk tanışma, görme, algılama, adlandırma ve düzenleme ile başlayan sanat eğitimi daha sonra ürün verme, üründen tat alma olarak gelişir. Okul düzeyinde ise sanatsal bilgi ve deneyimin çocuğa, gence, yetişkine belirli bir düzen içinde, kazandırıldığı bir disiplin alan olur. Burada artık sanat, ürünü, tarihi, eleştirisi ve estetiği ile öğretilen ve öğrenilen bir ders olma durumundadır (Kırıçoğlu, 2002, s.99).

San, (2004, s.7) sanat eğitimini en geniş anlamı ile sanatın yaşamdaki yerini ve önemini kavratacak biçimde düzenlenmiş belli programlar aracılığı ile çeşitli dallarında beceri de kazandırabilecek uygulama çalışmaları ve sanatsal yaratma olgusunu tanıtmaya yönelik bir eğitim süreci olarak tanımlar.

Türkdoğan (1984, s.14) ise sanat eğitimini, bireyin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatmada yeteneklerini ve yaratıcılık gücünü estetik bir düzeye ulaştırabilmek amacı ile yapılan eğitim çabası olarak tanımlamaktadır. Bu çabanın özünde toplumun en küçük üyesi olan bireyin gerçek anlamda uygar bir kişi olarak yetiştirilmesi, buradan da uygar bir toplum oluşturulması amaçlanmaktadır.

Sanat eğitimi, bir zevk ve duygu eğitimi olmanın ve güzel biçimler yaratmayı amaçlamanın yanı sıra ve daha çok yeni, özgün, atak, çağdaş düşünceler üretmeyi öngören bir yaratıcı zihinsel etkinlikler süreci olarak görülmektedir. Sanat eğitimi bilimsel ve ussal temellere oturtulmaktadır. Amaç, kendine güvenli, bağımsız ve özgür düşünebilen, kendisini gerçekleştirmeyi bilebilen, yeti ve yeteneklerini sonuna kadar kullanabilen, kendini yalnız bugüne değil yarına da hazırlayabilen, kendisiyle birlikte çevresini de biçimlendirebilen; dış dünyaya, birlikte yaşadıklarına, tüm insanlara açık; hem kendine hem çevresine saygılı; topluma ve çevreye karşı sorumluluk duyan; üretken, coşkulu fakat dengeli akıllı ve duyarlı insanlar yetiştirip topluma kazandırmaktır (San, 1984, s.6).

Sanat eğitimi, bireyin tek yönlü bir entelektüel gelişim göstermesi tehlikesine karşı, insanın duygularının yaratıcı süreç yoluyla uyandırılması ve inceltmesi eğitimidir. Başka bir deyişle, titiz bir gözlem sonunda nesnelere arasındaki düzen ya da düzensizlik ilişkilerini sezmeye yönelik bir algılama, gözle düşünme eğitimidir (Gençaydın, 1993, s.10).

Sanat eğitimi çıkış noktası olarak, verilen problemlerle öğrencinin yaratıcı düşünce performansını kendinde görünceye ve keşfedinceye kadar bir takım kavrayış çabalarına düşmesi, kurallar oluşturma, kurallar yıkma, sezgilerini kullanma, merak etme, mantık ilişkileri, soyut estetik kompozisyonlar ve kavram oluşturma, üç boyutlu düşünebilme

ve bunları somutlaştırma sürecini yaşama çabasıdır. Bu eğitim, ortaya ürün koymaktan çok estetik sancıları çekme sürecidir. Önemli olan, öğrencinin ileride ortaya koyacağı bir sanat eserinde, bir performansta, endüstriyel bir üründe ya da bir fizik veya matematik probleminde, fonksiyonel bir proje çözümünde ya da proje yönetiminde, mimari bir yapıda, bir müzik kompozisyonunda, çevreyle ilgili bir düzenlemede, özetle estetik duyarlılık içerecek soyut ya da somut herhangi bir ürünün yaratım sürecinde yaşayacağı, hatırlayacağı, hesaba katacağı kaygıların antrenmanıdır (Çakır, 2004, s.61).

Bu nedenle temel amacı yaratıcı, üretken ve estetik duygusu gelişmiş insanları topluma kazandırmak olan sanat eğitimi, yalnızca yetenekliler için değil herkes için gerekli olan bir eğitim anlayışını ortaya koymaktadır.

1.1.2. Sanat Eğitiminin Önemi ve Gerekliliği

Bugün tüm toplumlarda eğitim kurumlarının var olma nedenlerinin temelinde, nitelikli insan yetiştirme ve nitelikli bir toplum yaratma amacı yatmaktadır. Pekmezci'nin belirttiği gibi (2002, ss.35–36), çağdaş ve uygar toplumlar, kendilerini meydana getiren ve temel taşları olan bireylerinin niteliklerini ve kalitesini yükseltmenin yol ve yöntemlerini bulan ve bunu yaşama geçiren toplumlardır. Ancak nitelikli, donanımlı, birikimli insanlar toplumların yüceltilmesini sağlar; onur ve kimlik kazandırır. Nitelikli insanlardan oluşan bir toplumun gücü kültürel, sanatsal, siyasal, sosyal ve ekonomik dengelere yansır; uluslar arası iletişim, etkileşim ve söz sahipliği bu güçten beslenir. Nitelikli insanlardan oluşan bir toplumdaki her meslek grubunda da kalitenin kendiliğinden oluşacağı kuşkusuzdur.

Nitelikli insan ise üretken, yaratıcı, eleştirel bakış açısına sahip, estetik duygusu gelişmiş, duyarlı ve kültürlü insandır. Bu durum sanat eğitimi, eğitim sisteminin ayrılmaz ve en önemli parçalarından biri yapmaktadır. Çünkü sanat kendi özünde bu değerleri taşır ve sanat eğitiminin temelinde kişileri bu yönde geliştirme çabası vardır.

Sanat eğitimi aracılığıyla eğitim bilgi, beceri ve kültür aktarımının yanı sıra yapıcı, yaratıcı ve üretici bireylerin yetiştirilmesi işlevlerine yönelir. Dolayısıyla eğitim,

öğretim boyutundan öte, insanı insan yapan değerlerin kazandırılmasına yönelik bir anlam kazanır. Sanat eğitimi yoluyla birey bakmayı değil, görmeyi öğrenir; olaylara çok yönlü bakarak düşünen, eleştiren, sorgulayan ve en önemlisi çözümler üreten, dolayısıyla kendisiyle barışık, mutlu ve sağlıklı bir kişiliğe erişir (Türkkan, 2008b, s.3).

Toplumların her alanda gelişim gösterebilmeleri için yaratıcı bireylerin varlığına ihtiyaçları vardır. Yaratıcı düşünme gücü, var olmak ve güçlü olmak isteyen tüm toplumlar için bugün sahip olunması gereken en önemli olgulardan biridir. San'ın da belirttiği gibi (1985, s.12), sözü edilen yaratıcılık ezberci ve klişeleşmiş düşünme biçimlerinden, çok yönlü, disiplinlerarası ve önyargılardan uzak düşünme biçimlerine ulaşma, sentezlere varabilme ve sonuçta yeni düşünceler ya da yeni ürünler ortaya koyabilmedir. Yalnız bilinenlere dayalı olarak, beklenen yanıtlara yönelmekten çok, değişik, özgün ve bağımsız çözümler getirmektir. Çünkü Gökaydın'ın (1983, s.21) da belirttiği gibi yaratıcılık, bir anlamda sorunlara çözüm yolu bulma gücüdür.

Böyle tanımlanan bir yaratıcılık, bilim, teknik ve sanat alanlarında, çağdaş düzeyde yaratı ve yapıtları da beraberinde getirir. Biliyoruz ki, yaratıcı yeti, bir alandan başka alanlara transfer edilebilir; yeter ki körelmesin, geliştirilsin (San, 1985, s.12). Her insan yaratıcı güçlere sahiptir. Ancak bireyde var olan bu güç eğitilmedikçe körelir. Bu bağlamda özellikle küçük yaşlardan itibaren başlayıp devam eden sanat eğitimi kuşkusuz çok önemli bir yere sahiptir.

Ünlü yazar Oscar Wilde, "Halk bakar sanatçı görür" demiştir (Artut, 2001, s.40). Bakmak ile görmek arasında önemli farklar vardır. Görmek görülenin algılanması, bütün ayrıntılarının fark edilmesi demektir (Çakır İlhan, 2007a, s.251). Sanat eğitiminin en önemli işlevlerinden biri de çocuğa görmeyi öğretmektir.

Doğal ve toplumsal çevre içerisindeki olaylarla, nesnelere ve bunlar arasındaki ilişkilerle ilgili ne varsa duyu organlarımız aracılığıyla algılayarak beynimizde değerlendirir ve onlara anlam yüklemeye çalışırız. Yaşama ve evrene ilişkin deneyimlerimiz ile birikimlerimizin altında algı süreçlerinin önemli payı vardır. İşte görsel sanatlar eğitiminin temeli olan algılamamanın anlamı gözle düşünmek demektir

(Gençaydın, 1990, s.44). Bir nesnenin algılanabilmesi dikkatin yoğun ve amaçlı bir biçimde nesneye yöneltilerek o nesne ile ilgili ilişkilerin anlaşılmasına çalışılması ve o nesnenin estetik amaçlı olarak algılanması ile olur. İşte bu yol ile sanat eğitimi öğrenciyi gözle düşünmeye alıştıır; doğaya, olaylara ve yaşama bilinçle bakmayı öğretir. Bu yönüyle sanat eğitimi bir bakıma bilinçli algılamaya yöneltme eğitimidir. Bilinçli algılama çabasında Gençaydın'ın (1993, s.3) da belirttiği gibi araştırma, seçme, önemli özelliği kavrama, sadeleştirme, soyutlama, analiz-sentez yapma, tamamlama düzeltme, kıyaslama, problemi çözme, birleştirme, ayırt etme ve anlam bütünlüğüne ulaştırma gibi işlevler söz konusudur.

Sanatsal yaratmanın gereği olan duyarlı ve seçici tavır, nesnelere ve olaylar arasındaki düzen ya da düzensizlik ilişkilerini titiz bir gözlemle araştırmayı zorunlu kılar. Birleştirebilmek için, ayrıştırabilmek, ayrıştırabilmek için de tanımak gerekir. Bu nedendir ki sanat eğitimi, keşfetmeye yönelik yaratıcı zekânın eğitimidir. İşte, öğrenci sanat eğitimi derslerinde, doğayla hesaplaşmanın ve keşfetmenin yollarını öğrenecektir. (Gençaydın, 1993, s.4).

Sanat eğitiminin bireylere bir diğer katkısı ise, onlara estetik bilinç ve duyarlılık kazandırmasıdır. Sanat eğitimiyle yoğrulan bireyler çevresini algılamakta estetik kaygılar taşırlar. Çevresine karşı, doğaya karşı daha hassas ve duyarlı olurlar. Çevresini güzelleştirme ve var olan güzellikleri koruma çabası içinde olurlar. Çünkü sanat eğitimi uyumu ve güzelliği görebilen gözler eğitir.

Teknolojinin egemen olduğu ve betonlaşmanın hızla arttığı çağımızda estetikten yoksun oluşumlar yaşadığımız ortamların birçoğunu kuşatmaktadır. İz, Bölükoğlu'nun (2003, s.104) da belirttiği gibi kentlerde yapısal çevrenin oluşturulmasında insanın değer yargıları ve beğenileri, toplumsal yaşam biçimi ve gelenekleri doğrultusunda toplumun kültür yapısı büyük rol oynamaktadır. İnsanların değer yargıları, toplumsal yaşam biçimi, sanatla ilgili becerileri kentin estetik açıdan değerlendirilmesinde önemli birer faktördür.

Bu bağlamda, yaşadığımız çevrenin güzelleştirilmesi, estetik değerlerle oluşturulması ve korunması o çevrede yaşayan insanların kattıkları değerlerle mümkündür. Sanat eğitimi sayesinde bireyler estetikten yoksun oluşumlardan, düzensizlik ve uyumsuzluklardan rahatsız olmayı öğrenirler. Estetik duygusu gelişmiş, zevk sahibi ve güzelliklerden anlayan insanların varlığı o toplumun insanlarının yaşadığı bütün alanlara yansır. Bu niteliklerle donanmış insanların yetiştirilmesinde sanat eğitimi önemli bir yere sahiptir. Çünkü sanat eğitiminin en temel hedeflerinden biri bireylere estetik bilinç kazandırmaktır.

Sanat eğitimi bireyin yaratıcı güç ve potansiyellerini eğitmek, estetik düşünce ve bilincini örgütlemek, estetik yaşamın yapılanmasını temellendirmek için gereklidir. Sanat eğitimi; bireyin sosyal ilişkilerini ayarlamasını, işbirliği yapabilmesini, doğruyu ifade edip seçebilmesini, bir işe başlayıp bitirme sevincini tatmasını, paylaşmasını, öğrenme isteğinin artmasını ve üretken olmasını sağladığı için önemli ve gereklidir. Sanat eğitimi; yapıcı analizi öğretmek, belli şekillerde gözlem, özgünlük, buluş ve kişisel girişimi destekleyerek, pratik düşünceyi geliştirir. Olayları, olmadan da beyinde gerçekleştirilebilirme gücünü arttırdığı için önemli ve gereklidir (Erbay, 1997, ss.52–53). Sanat eğitimi, topluma yaratıcı, üretici, zevk sahibi, duyarlı, bilinçli, sanattan anlayan ve sanatı seven bireyler kazandırmaya katkı sağladığı için önemli ve gereklidir. Kısacası, sanat eğitimi olmadan toplumların ihtiyacı olan nitelikli insan gücünü yetiştirmek kolay olmaz. Kendini aşmak isteyen insanlar ve toplumlar sanata ve sanat eğitimine sarılır.

Bilgi yaratıcılığı, yaratıcılık ise bilgiyi ortaya koyar. Doğru bir eğitim sistemi, insanı bu her iki değere de ulaştırabilir (Gökaydın, 1990; Akt: Türkkkan, 1999, s.62). İnsanı yaşamın yaratıcı değerlerine yakın tutmak, tüm yaşantısı boyunca yaratma uğraşısı içine sokmak, eğitim yöntemlerinden biri olmalıdır. Eğitimde böylesi bir uygulama ise sanatsal etkinlikleri içeren derslerle olanaklıdır (Türkkkan, 1999, s.62).

1.1.3. İlköğretimde Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Dersi

Bir toplumun kalkınması için gerekli olan insan gücünün eğitimi örgün ve yaygın eğitim sistemleriyle sağlanmaktadır. İlköğretim ise örgün eğitimin ilk ve önemli bir

basamağını oluşturmaktadır. Daha ileri eğitim basamaklarının temelini oluşturması ve bu basamakta edinilen bilgi ve becerilerin bireylerin daha sonraki öğrenim yaşantılarındaki başarılarını etkilemesi bakımından ilköğretim önemli bir işleve sahiptir (Gültekin, 2000, s.105).

İlköğretim birçok amaca hizmet eder. İlköğretimin amaçlarından birisi öğrencilere temel bilişsel becerileri kazandırmak, diğeri de öğrencilerin toplumda etkin biçimde işlevde bulunabilmeleri için gereken becerileri ve tutumları geliştirmektir. Bu bağlamda ilköğretim, uluslaşma amaçlarına da katkıda bulunur. Böylece, ilköğretim, çocuklara toplumun amaçlarını, değerlerini ve sembollerini kazandırarak onların genel bir değerler sistemi oluşturmalarını sağlar (Fidan ve Baykul, 1991; Akt: Kavak, 1997, s.12). Bu yönüyle ilköğretim bireyleri yetişkin oldukları zaman alacakları sosyal ve kültürel görevleri için hazırlayan, bu görevleri için temel bilgi ve beceriler kazandıran bir eğitim basamağıdır (Yaşar ve Sözer ve Gültekin, 1999; Akt: Gültekin, 2008, s. 53).

Toplumunu oluşturan bireylerin çevrelerini tanıyabilmeleri, geniş bir dünya görüşüne sahip olabilmeleri, içinde yaşadıkları topluma sağlıklı bir şekilde uyum sağlayabilmeleri, yurttaşlık haklarını kullanmak için gerekli bilgileri edinebilmeleri ve asgari düzeyde temel bilgi ve becerileri kazanmaları ilköğretimin önemli işlevlerindedir (Gültekin, 2000, s.106). Bunun yanı sıra, bireylerin yetenekleri doğrultusunda ve onların gelişim dönemlerinin ilkelerine uygun olarak bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimlerini sağlamak, yaratıcı, etkin ve bağımsız birey olmalarını sağlayacak temel bilgi ve becerileri kazandırmak ilköğretimin amaçları arasında yer almaktadır. (Gültekin, 2008, s.55).

Ulusal kalkınmanın sağlanmasında ve toplumsal yapının geliştirilmesinde, ilköğretimin amaç ve işlevlerinin nitelikli bir biçimde gerçekleştirilmesi belirleyici bir rol oynamaktadır. İlköğretimde bireye kazandırılan bilgi, beceri ve tutumlar, hem bireyin kişiliğini biçimlendirmekte hem de bir genel kültür dokusu oluşturarak bireyin gelecekteki yaşamına yön vermektedir (Gürkan ve Gökçe, 1999, s.36).

Eğitim sistemi içinde bu denli önemli bir yere sahip olan ilköğretim, aynı zamanda sanat eğitiminin bireylere sağladığı kazanımların temellerinin atılması bakımından da kritik bir yere sahiptir. Türkiye’de ilköğretim, 6–14 yaş grubundaki çocukların eğitim öğretimini kapsayan, kız ve erkek tüm vatandaşlar için zorunlu olan bir eğitim basamağıdır. İlköğretimin zorunlu olması onu, eğitimin kitlelere yayılmasında en önemli eğitim öğretim basamağı yapmaktadır. Bu bağlamda ilköğretim, yaratıcı ve üretici bireylerden oluşan, estetik duygusu gelişmiş, sanata önem ve değer veren bir toplum oluşturmada da özel bir yere sahiptir.

Sanatta öğrenme çok küçük yaşlarda başlar ve gerçek anlamda öğrenme okulda olur. Okulda sanat dersi geniş, kapsamlı bir öğretim alanıdır. Bu alan içinde; estetik değerler içeren, anlatımsal ve teknik anlamda nitelikli ürünler yaratmak, çevrede ve sanat yapıtlarında nitelikler görmek, ayımsamak, sanat tarihini ve estetiği öğrenmek yer alır (Kırışoğlu, 2002, s.101).

İlköğretim basamağı, çocuğun sanatsal gelişim dönemleri bakımından, sanat eğitimine ilişkin amaçların kazandırılmasında kritik bir dönemi kapsar. Özellikle, ilköğretimin birinci basamağında, bireyin toplumsal bir varlık olarak gelişmesi açısından kendini ifade edebilmesi ve yaratıcılığının gelişmesi büyük önem taşır (Türkkan, 2008b, s.7).

San’a (1988, s.144) göre, özellikle ilköğretim çağında çocuk coşkulu ve hareketli ruhsal yapısı ile duygusal dünyasının dış etkenlere en açık olduğu dönemi yaşar. Bu nedenle, ilköğretim dönemi çocuğun sanat ve estetik eğitiminin en kolay olduğu önemli bir dönemdir. Kendini evrenin merkezi olarak duyumsayan çocuk için sanat dersleri, kendini dışa vurma, içinde yaşadığı ortamı tanıma, bir değer olduğunun bilincine vararak kişiliğini kanıtlama ortamı demektir. Çocuk bu derslerde algılama, düşünme ve bedensel eylemlerinde katıldığı süreç içinde kendini ifade eder (Akt: Adıgüzel ve Taşdemir, 1997, s.362). Eğitimde sanatın rolü çocukların başkaları gibi değil kendileri gibi olmalarına yardımcı olmaktır. Her çocuğun içsel girişimi bir ifade biçimi olarak nitelendirilir ve malzemeler, keşif için zaman ve rehberlik sağlanarak bu ifadenin gerçekleşmesine olanak verilmelidir (Clemens, 1991; Akt: Ulutaş ve Ömeroğlu, 2002, s.358).

Çocuklar sanatsal çalışmalar yapmaya her zaman hazırdırlar. Resim, müzik, tiyatro, drama, dans vb. sanat dalları çocuğun yaşantısında oyun olarak kendini göstermektedir. Sanat, oyunun bir parçası ya da kendisi olarak çocuğun yaşamında hep önemli bir yere sahiptir. Özellikle küçük çocuklar duygusal anlamda aç gözlüdürler. Biçimlerden ve ayrıntılardan etkilenirler. Yerde yürüyen bir böceği, eriyen buzdan damlayan su tanelerini şaşırarak izlerler. Büyük heyecan yaşatan bu ve benzeri yaşantılarda çocuklar yetişkinler tarafından desteklenmelidir. Yetişkinlerin rolü çocuğun ayrıntıları fark etmesine, zengin obje kavramı oluşturmasına ve bütün duyuları kullanmasına yardımcı olmaktır. Çocuk bu ve benzeri yaşantılardan yola çıkarak sanatsal çalışmalar yapar (Çakır İlhan, 2007a, s.249).

Sanat ve çocuk birbirini tamamlayan, sürekli değişen ve gelişen dinamik bir olgudur. Çocuğun sanatsal etkinlikleri, onun bir çeşit düşünme dilini oluşturur. Çizme, boyama, yırtma, biçimlendirme gibi karmaşık süreçlerde çocuk, kendine göre anlamlı bir bütünlük oluşturarak deneyim kazanır. Bu tür etkinlikler sonucunda çocuk, yalnızca bir sanat ürünü ortaya çıkarmakla kalmaz, onu tanımaya yarayan önemli ipuçlarını bilinçsiz bir biçimde sunarak kendisini anlatır (Artut, 2001, s.187).

Sanat eğitimi öğrencilere duygularını ifade etme fırsatı verir. Çeşitli renklerin farklı duygusal durumlarla ilgili olduğu tespit edilmiştir. Sanat eserleri farklı duyguları resmetmektedir ve bu duygular insanlar bir sanat eserine baktığında açığa çıkmaktadır. Öğrenciler görsel bir ürün oluşturduklarında da duygular açığa çıkarılabilir. Sanat etkinlikleri öğrencilerin duyguları keşfetmesini ve ifade etmesini sağlayarak duygusal gelişimi desteklemektedir (Grytting, 2000, s.1)

Küçük çocuklar sanat yaparken, gözlem yapabildiklerini, düzenleme yapabildiklerini ve deneyimlerini yorumlayabildiklerini öğrenirler. Karar alabilir, eyleme geçebilir ve eylemlerinin etkilerini izleyebilirler. Daha önce var olmayan form ve anlamları yaratabilirler. Sanat deneyimi çocuklar ve yetişkinler için bir iletişim ve etkileşim kaynağı haline gelmektedir (Arts Education Partnership, 1998; Akt: Mcghee, 2004, ss. 35–36)

Erken yaşlardan başlayarak sanat eğitimi alan birey, yeteneklerini ve yaratıcılık gücünü geliştirip estetik düzeye getirme şansına erişir. Her çocuk doğasından gelen bir etkileşimle kendini anlatacak yaratıcı etkinliklere gereksinim duyar. Toplumsal yaşamda insan ve sanat arasındaki yaratıcı, estetik ve eleştirel ilişki ne denli önemliyse çocuğun da sanat konusunda erken yaşlarda bilinçlendirilmesi o denli önemlidir. Çünkü dış gerçekliğin katı ve mantık kurallarıyla sınırlanmamış çocuk, sanatçının gereksinim duyduğu yaratıcı güce sahiptir (Gürtuna, 2003, ss.21–22).

Bilimsel araştırmalara göre örgün eğitim içinde mümkün olduğunca erken yıllarda başlatılan sanatsal etkinlik ve süreçleri kapsayan sanat eğitimi, çocukların daha çok zihinsel ve bilişsel alanlar denilen matematik, fen ve doğa bilimleri gibi derslerde de daha başarılı olmalarına yol açmaktadır. Sanat eğitimi gören çocuklarla, görmeyen çocuklar arasında yapılan kıyaslamalı araştırma ve temaslar bu gerçeği doğrulamaktadır (G.S.E. Raporu 1982, Akt: Çakır İlhan, 2003, s.13).

İlköğretim basamağında sanat eğitiminin farklı uygulama alanları vardır. Bu uygulama alanlarından biri de “Görsel Sanatlar dersi”dir. Öğrencilerin sosyal gelişimi için önemli bir yere sahip olan Görsel Sanatlar dersi, çocuğun algı ve duygularını çeşitli gereçler kullanarak ifade edebilmesini, yaratıcılığını ortaya çıkararak geliştirmesini ve estetik bilinç kazanması bakımından önemlidir (Adıgüzel ve Taşdemir, 1997, s.362).

Görsel sanatlar eğitimi; yetişmekte olanlara ve yetişkinlere, güzel sanatların yaşamdaki yerini ve önemini yaşatarak kavratacak biçimde düzenlenmiş belli programlarla güzel sanatların türlerini, tarihsel gelişimini, ifade gücünü, insanın temel gereksinimlerinden biri olduğunu örnekleriyle göstererek ve aynı zamanda çeşitli tür ve dallarında beceri kazandırabilecek uygulamalı çalışmalarla sanat olgusunu tanımaya yönelik bir eğitim sürecidir (San 1987; Akt: Kıratlı, 2008, s.128).

Görsel Sanatlar dersi ile çocuğun güzel sanatlarla ilgili bilgileri kazanması, sanatsal yaratıcılığını geliştirerek her alana transfer edebilmesi, sanat yoluyla kendini ifade etmesi ve çevresini güzelleştirmesini sağlayacak estetik kişilik kazanması amaçlanmaktadır (Türkkan, 1999, s.64). Bu derste öğrenciler sanat uygulamalarıyla

ilgili teknik bilginin yanında değişik sanat dallarını, ünlü sanatçıları ve onlara ait sanat eserlerini, değişik uygarlıkların oluşturduğu tarihi eserleri, anıtları ve müzeleri tanıyarak sanat kültürü kazanırlar. Ayrıca değişik sanat eserlerini inceleyerek, estetik duygusunu ve eleştirel bakış açısını geliştirir ve sanat tarihi konusunda bilgi sahibi olurlar. Sanattan anlayan zevk sahibi olan bilinçli bir nesil yetiştirmek Görsel Sanatlar dersinin temel amaçlarından biridir.

Sanatsal etkinlikler çocukların bilişsel gelişimleri için son derece önemlidir. Çocuklar için sanat etkinlikleri düşüncenin gelişimini sağlamaktadır. Çünkü bu etkinlikler çocuklar için düşüncelerini organize etme süreçlerini içermektedir. Görsel Sanatlar dersinde çocuklar, fikirlerini ve hislerini çalışmalarına aktarırken planlamak, organize etmek, konu seçmek ve izlenimlerini sunmak için düşünme becerilerini kullanırlar. Çizerken, boyarken ve iş yaparken çizgi, renk, şekil gibi kavramlarla seçim yaparlar, fikir üretirler, planlarlar, deneme yaparlar. Örneğin; renkleri karıştırırken etkinliğin neden ve sonuçları arasında bağlantı kurarlar, öğrenirler. Deneme ve hatalar sonucu bir hareketi ya da etkinliği dengelemeyi öğrenirler (Erişti, 2008, s.146). Sanat eserlerini tanıyıp incelerken, yorum yapmayı, detayları fark etmeyi, çok yönlü düşünmeyi, empati kurmayı ve güzel olanla olmayanı ayırt etmeyi öğrenirler.

Sonuç olarak, Görsel Sanatlar dersi çocuğu sanatçı olarak yetiştirmeyi amaçlamaz. Önemli olan çocuğu düşünsel, algısal ve duygusal yönlerden geliştirebilmektir (Çakır İlhan, 1999, s.347). Görsel Sanatlar dersi sanat konusunda bilinçli, zevk sahibi bir nesil yetiştirmeyi hedefleyen bir kişilik eğitimidir. Bu temel anlayışa hizmet eden Görsel Sanatlar dersi, ilköğretim okullarında, 2006 yılında uygulamaya konan yeni ilköğretim programı aracılığı ile uygulanmaktadır.

1.1.4. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı

Türkiye’de 1990 yılında Dünya Bankası’nın desteği ile başlatılan Eğitimi Geliştirme Projesi çerçevesinde ilköğretimde ve ortaöğretimde niteliğin artırılması için öğretim yöntem ve tekniklerinin yenilenmesi, bunun için de okullarda “öğrenci merkezli eğitim” uygulamalarının yaygınlaştırılması için eğitim programlarının da geliştirilmesi

öngörölmüştür. 2000 yılında Avrupa Konseyi ile Türkiye arasında imzalanan bir protokole dayanarak Temel Eğitime Destek Projesi kapsamında, “yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı” temel alınarak ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında uygulanan eğitim programının geliştirilmesi çalışmaları başlatılmıştır. Geliştirilen yeni ilköğretim programı, 2005–2006 öğretim yılında ülke genelinde ilk beş sınıfta uygulamaya konulmuştur (Sağlam, 2008, s.91). Bu kapsamda Görsel Sanatlar dersi eski programı da “öğrenci merkezli eğitim” ve “yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı” temel alınarak yeniden geliştirilmiş ve 2006 yılında uygulanmaya başlanmıştır.

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı uygulanmaya başlayana kadar bu ders ilköğretim okullarında, MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 1992 yılında yayınladığı *İlköğretim Okulları Resim-iş Öğretim Programı* aracılığı ile uygulanmaktaydı. 2006 yılında İlköğretim Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanıp uygulamaya konan yeni Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının getirdiği en önemli yenilik, dersin adının daha kapsamlı duruma gelmesiyle birlikte amaç, içerik, öğretme-öğrenme süreci ve değerlendirme gibi boyutlarda bazı anlayış değişikliklerinin meydana gelmesidir (Türkkan, 2008a, s.227).

1.1.4.1. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Genel Özellikleri

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının temel yaklaşımı, günümüz bilgi ve teknoloji çağının gereklerine uygun olarak girişimci, sorun çözücü, bilgiyi yapılandırıcı ve dönüştürücü bireyler yetiştirmektir. Bu bağlamda programda, önceki uygulamalarda benimsenen “davranışçı kuram” yerine öğrenci merkezli bir anlayış üzerine kurulu “yapılandırmacı yaklaşımı” temel alan bir anlayış sergilenmektedir (Türkkan, 2008a, s.228).

Yapılandırmacı yaklaşıma göre birey öğrenirken zihninde bilgiyle ilgili anlam oluşturmaya ve oluşturduğu anlamı kendisine mal etmeye çalışır. Bir başka deyişle, bireyler öğrenmeyi kendilerine sunulan biçimiyle değil, zihinlerinde yapılandırdıkları biçimiyle oluştururlar (Yaşar, 1998, s.69).

Yaşar'ın da belirttiği gibi (1998, s.70), yapısalcı anlayışın uygulandığı eğitim ortamları, bireylerin öğrenme sürecinde daha fazla sorumluluk almalarını ve etkin olmalarını gerektirir. Çünkü öğrenilecek öğelerle ilgili zihinsel yapılandırmalar, daha önce de belirtildiği gibi, bireyin bizzat kendisi tarafından gerçekleştirilir. Bu nedenle, yapısalcı eğitim ortamları bireylerin çevreleriyle daha fazla etkileşimde bulunmalarına, dolayısıyla, zengin öğrenme yaşantıları geçirmelerine olanak sağlayacak bir biçimde düzenlenir. Bu tür eğitsel ortamlar sayesinde bireyler, zihinlerinde daha önce yapılandırdıkları bilgilerin doğruluğunu sına, yanlışlarını düzeltme ve hatta önceki bilgilerden vazgeçerek yerine yenilerini koyma fırsatı elde ederler.

Bu bağlamda geliştirilen Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının da içeriğinde, yapılandırmacı yaklaşımın esasları doğrultusunda oluşturulmuş, öğrencilerin zengin öğrenme yaşantıları geçirmelerine olanak sağlayacak eğitim ortamları ve çeşitli etkinlik örnekleri bulunmaktadır. Bu etkinlikler incelendiğinde öğrencileri daha aktif olmaya ve çok yönlü düşünmeye yönelten bir anlayış taşıdıkları görülmektedir.

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının en belirleyici özelliklerinden bir diğeri de, öğrenci ilgi ve gereksinimleri ile günümüzün çoklu uyarıcılarını temel alan öğrenci merkezli bir programla, eğitimciye esneklik sağlayan bir anlayışın öngörülmesi olmasıdır. Programda, estetik bilincin kazandırılması, algı birikimi, el-göz ve zihin birlikteliğinin sağlanması amacıyla çeşitli yöntem ve tekniklerin bilinçli bir rehberlikle uygulanması amaçlanmıştır (Türkkan, 2008a, s.227).

Programın içerik boyutu, “Görsel Sanatlarda Biçimlendirme”, “Görsel Sanat Kültürü” ve “Müze Bilinci” olmak üzere üç öğrenme alanı biçiminde ele alınmıştır. Böylece eski programların uygulama ağırlıklı yapısı değiştirilerek, sanat eğitiminin disiplinleri olan sanat eleştirisi, sanat tarihi ve estetik alanlarının da en az uygulama kadar işin içinde olduğu, çocukların sanatla bağ kurarak gerçek sanat eserleriyle tanışarak, sanata bakış açılarının birçok yönden gelişmesini sağlayacak bir anlayış benimsenmiştir.

Bunun yanında eğitim uygulamaları, sadece sınıf içerisi ile sınırlı tutulmamış, sınıf dışı etkinliklere de programda sıkça yer verilmiştir. Programda müze gezilerine önem

verilerek, müzelerin eğitim amaçlı kullanılması geniş yer almıştır. Bu amaçla programda “müze bilinci” olarak belirtilen ayrı bir öğrenme alanı oluşturulmuştur. Müze gezileri ile öğrencilerin, gerçek sanat eserleriyle iç içe olmaları, sanat eserleri üzerine düşünüp onları anlamaya çalışmaları, sanat tarihi ve kültürü konusunda bilinçlenmeleri ve sanattan zevk almaları amaçlanmaktadır.

Öğrencilerin öğrenme alanlarındaki gelişimleri ile bağlantılı olarak tüm dersler için ortak olan temel becerilerin yanı sıra, alana özgü “ sanat aracılığıyla iletişim kurma”, “görsel okuma”, “estetik bilinç kazanma” gibi temel becerilere yer verilmiştir. Programda yer alan kazanımlar bu temel becerilerin kazandırılmasına yönelik olarak belirlenmiştir. Kazanımlar, öğrencilerin gelişim düzeyine ve öğrenme alanlarının özelliklerine göre birinci sınıftan sekizinci sınıfa doğru aşamalı biçimde hazırlanmıştır (Sağlam, 2008, ss.98–99).

Kazanımlara ulaşmak amacıyla düzenlenen öğretme-öğrenme süreci ise öğrenci merkezli, bireysel farklılıklara duyarlı, okul içi ve okul dışı etkinlikleri bir arada yürüten bir yapıda düzenlenmiştir. Programda öğretme öğrenme sürecine ilişkin farklı sınıf ve kazanımlara yönelik örneklere yer verilmiş, öğretmene de kendi planlarını hazırlama ya da var olanları geliştirme esnekliği tanınmıştır(Sağlam, 2008, s.99).

Ölçme değerlendirme etkinlikleri ise yine öğrenci merkezli ve bireysel farklılıkları temel ilke olarak alan bir anlayışla düzenlenmiştir. Programda yer alan ölçme değerlendirme araçları, öz değerlendirme, kontrol listeleri, derecelendirme ölçekleri, öğrenci süreç dosyası, performans ve proje ödevleri ve dereceli puanlama anahtarı olarak sınırlanmaktadır.

1.1.4.2. Görsel Sanatlar Dersinin Genel Amaçları

Programda, Görsel Sanatlar dersinin amaçları, bireysel ve toplumsal amaçlar, algısal amaçlar, estetik ve teknik amaçlar olmak üzere dört ana başlık olarak gruplandırılmıştır (MEB, 2006, ss.8–9).

Bireysel ve Toplumsal Amaçlar:

1. Öğrenciye doğru gözlemlene duyarlılığı kazandırmak,
2. Öğrencinin, analiz ve sentez yeteneği (seçme, ayıklama, birleştirme, yeniden organize etme) ile eleştirel bakış açısını geliştirmek,
3. Öğrencinin yeteneklerini fark etmesini, kendine güven duygusu kazanmasını ve geliştirmesini sağlamak,
4. Öğrencinin görsel biçimlendirme yolları ile kendini ifade etmesini sağlamak,
5. Öğrencinin ilgisini, bu alandaki çeşitli kaynaklarla besleyebilmek (müze, galeri, tarihî eser vb.), bu yolla geçmişine sahip çıkma ve geleceğini yapılandırma bilinci kazandırmak,
6. Öğrencinin her alanda kullanılabilir yaratıcı davranışlar geliştirmesini sağlamak,
7. Öğrencinin ulusal ve evrensel sanat eserlerini ve sanatçıları tanımasını sağlamak,
8. Ulusal ve evrensel değerleri tanıyabilme ve anlayabilme bilincini kazandırmak,
9. Geçmişten günümüze miras kalan sanat yapıtlarından haz alma ve onur duyma duyarlılığını kazandırmak,
10. İş birliği yapma, paylaşma, sorumluluk alma, kendi işine saygı duyduğu kadar başkalarının işine de saygı duyma bilinci ve duyarlılığı kazandırmak,
11. Öğrencinin ruh sağlığını koruma, iç dünyasını anlatma, duygusal tepkilerini ortaya koyma ve bedenine saygı duyma bilinci geliştirmesini sağlamak,
12. Öğrenciye aklını, duygularını, zevklerini sorgulama bilinci kazandırmak.

Algısal Amaçlar:

1. Öğrencinin algı birikimini ve hayal gücünü geliştirmek,
2. Öğrencinin görsel algı ve birikimleri ile öznel algılarını sanatsal anlatımlara dönüştürebilmesine imkân tanımak,
3. Öğrencinin birikimlerini başka alanlarda kullanabilme becerisini geliştirmek,
4. Öğrenciye bilgiyi ve birikimi dönüştürme yeteneği kazandırmak,
5. Öğrenciye yeni durumlar karşısında özgün çözümler geliştirme becerisi kazandırmak.

Estetik Amaçlar:

1. Öğrencinin, sanatın ve sanat eserlerinin her zaman önemsenecek birer değer olduğunu kavramasını sağlamak,
2. Öğrenciye doğadan, çevreden ve geçmişten günümüze miras kalan sanat

- yapıtlarından haz alma, onlarla gurur duyma ve onları koruma bilincini kazandırmak,
3. Öğrenciye görsel sanatlar sevgisi ve bu sevgiyi yaşamın her alanına yansıtabilme, bunu davranış biçimi hâline getirebilme yetisi kazandırmak,
 4. Öğrenciye, doğada olan ve insan eli ile üretilen her şeyi estetik değerlendirme birikimi kazandırmak,
 5. Öğrenciye kendini ifade edebilmede estetik değerlerden yararlanma yeteneği kazandırmak.

Teknik Amaçlar:

1. Öğrenciye her türlü araç ve gereci kullanarak görsel anlatım diline dönüştürme isteği ve kullanma becerisi kazandırmak ve öğrencinin gelişmesine imkân tanımak,
2. Öğrenciye değişik tekniklerle elde edilen sonuçların etkilerini sezdirebilmek ve öğrencilerin farklılıklardan zevk alabilmelerini sağlamak,
3. Öğrenciyi farklı tekniklerin getireceği anlatım zenginliğinin farkına vardırabilmek,
4. Öğrenciye kullandığı tekniklerin dışında yeni teknikler arama isteği ve cesareti kazandırmak,
5. Öğrenciye, amacına uygun malzemeyi seçme, malzemedan anlam çıkarma becerisi kazandırmak,
6. Öğrenciye kendini ifade etme sürecinde çıkacak sorunlara teknik çözümler üretebilme becerisi ve güveni kazandırmak

1.1.4.3. Görsel Sanatlar Eğitiminin Temel İlkeleri

İlköğretimde uygulanacak görsel sanatlar eğitiminde belirlenen amaçlara ulaşılması için bazı temel ilkelerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bunlar aşağıda sunulmuştur (MEB, 2006, ss.9–10) :

1. Her çocuk yaratıcıdır.
2. Her çocuk, farklı algı, bilgi, sezgi ve duygu dünyası ile deneyime sahiptir, uygulamalarda bireysel farklılıklar göz önünde bulundurulur.
3. Uygulamalarda, görsel sanat alanlarına yönelik iki ve üç boyutlu çalışmalar ile çoklu ortam çalışmalarına yer verilir.
4. Görsel Sanatlar dersi, diğer disiplinlerle birlikte eğitsel amaçlardaki bütünlüğü kurmaya veya bireyin kendini gerçekleştirmesine katkıda bulunur.

5. Dersin işlenişi, kazanımlara yönelik, ilgi çekici olan öğrenme öğretme yöntem ve teknikleriyle zenginleştirilir.
6. Görsel Sanatlar dersi, çocuğu temel alır; öğrenme öğretme süreci, çocuğun kendine özgü algılama ve anlamlandırma evreni içinde, gelişim basamaklarına göre düzenlenir.
7. Değerlendirmede öğretmen, her çocuğun gelişim sürecini, bireysel farklılıklarını temel alan bir yaklaşım ile öğrenme öğretme sürecine katılımını ve dersin kazanımları çerçevesinde bir bütün olarak ele almalıdır.

1.1.4.4. Öğrencilere Kazandırılacak Temel Beceriler

Temel beceriler, öğrencilerin öğrenme alanlarındaki gelişimleriyle bağlantılı, yatay olarak bir yılın sonunda, dikey olarak da sekizinci sınıfın sonunda kazanacakları ve hayat boyu kullanacakları temel becerilerdir. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı içerdiği kazanımlarla bu temel becerilerin gelişmesini sağlayacaktır (MEB, 2006, s.10).

Programda, öğrencilere kazandırılması hedeflenen temel beceriler; Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, kendini ifade etme, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, sanat aracılığı ile iletişim kurma, problem çözme, araştırma, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik, sorumluluk alma, başladığı işi bitirme, görsel okuma, kişisel ve sosyal değerlere önem verme, estetik bilinç kazanma, estetik algının geliştirilmesi, estetik yaşam kültürü edinme, çevre ve doğa bilinci kazanma, milli, manevi ve evrensel değerlere duyarlı olma olarak belirlenmiştir (MEB, 2006, s.10–11).

1.1.4.5. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Yer Alan Öğrenme Alanları

Sanat eğitime yapılan çağdaş yaklaşımlar, sanatın çok yönlü öğretilmesi gerektiğini vurgulamakta ve bu bağlamda sanatın tüm boyutları önem kazanmaktadır. Görsel algının geliştirilmesi, bir sanat yapıtını tüm boyutları ile anlayabilme, sanat yapıtının kültürel ve tarihsel boyutu ve sanatın üretici (yaratıcı) yanını özümseme, çağdaş sanat eğitiminin amaçlarıdır. Bu amaçlar sanat eğitiminin içeriğinin ve metodolojisinin oluşturulmasına da rehberlik eder (İşbilen, 2002, s.141). Bu bağlamda yenilenen Görsel

Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın içerik boyutu üç öğrenme alanı altında yapılandırılmıştır. Bunlar, görsel sanatlarda biçimlendirme, görsel sanat kültürü ve müze bilincidir.

1.1.4.5.1. Görsel Sanatlarda Biçimlendirme

Görsel sanatlarda biçimlendirme, Görsel Sanatlar dersinin sanatsal uygulama boyutunu içermektedir. Bu öğrenme alanı, çizgi, biçim, doku, leke, yapı, mekân, renk gibi görsel sanat öğeleri ile denge, vurgu, ahenk, değişiklik, hareket, ritim, dereceleme, oran-orantı gibi sanatsal düzenleme ilkelerinin, seçilen etkinlik, önerilen yöntem ve teknikler eşliğinde, duyuşsal ve devinimsel kazanımlara yönelik uygulamalar içinde sezdirildiği, duyumsatıldığı, geliştirildiği ve pekiştirildiği bir öğrenme alanıdır (MEB, 2006, s.11). Programda, sanatsal yaratmada görsel sanat öğeleri ve sanatsal düzenleme ilkeleri amaç değil, araç olarak işlev görmektedir.

Uygulama etkinliklerinde öğrenci, ürün ortaya çıkıncaya kadar sürekli düşünce üreten, eleştiren, keşfeden, elemanlar arasında bütünsel bir ilişki kurmaya çalışan, olmadığında bozarak yeniden oluşturan, sonuca ulaşabilmek için eğitimci ile diyaloga giren bir araştırmacı ve uygulayıcıdır (Ünver, 2002, s.39). Bu çalışmalarda bilgi, beceri ve ustalık deneyimlerle, alıştırmalarla elde edilir. Buradaki bilgi kuramsal öğreti malzemesi olmaktan çok, her çalışma sonunda öğrencide oluşan niteliksel birikimdir. Bu niteliksel birikim, teknik beceri ile birlikte belirli bir süre art arda yapılan çalışmaların sonunda elde edilir. Boyanın, kâğıdın, kilin başına geçen çocuk tıpkı sanatçıların yaratma süreçlerinde olduğu gibi yapıtıyla bir diyalog içine girer. İmgelerini, düşünülerini, duygularını bir gereçte somutlaştırırken, gereç üzerinde yarattığı her değişim yeni bir değişimin başlangıcını oluşturur. Bu yapma, bozma, yeniden yapma işlemi en uygun bütünlük elde edilinceye kadar ya da en son ayrımsama yakalanıncaya kadar sürer (Kırıçoğlu, 2002, s.122).

Kırıçoğlu (2002, s.122), uygulamalı çalışmalar içinde öğrenilecek konuları şöyle sıralamaktadır:

1. Görmeyi öğrenmek,

2. Araç ve gereci beceri ile kullanmayı öğrenmek,
3. Gerecin sınırlılıkları ve olanakları içinde sanatsal biçim yaratmayı öğrenmek,
4. Yaratılan bir formda estetik değerler yanında güçlü bir anlatım yaratmayı öğrenmek.

Görsel Sanatlar dersinde öğrenciler uygulama çalışmaları sırasında bir ürün ortaya koymaya çalışırken, kendi düşüncelerini o ürüne yansıtmaya çalışır ve o ürüne bakan insanların da bunu anlamasını isterler. Kısacası uygulama çalışmaları sırasında bir ürün ortaya koymaya çalışan çocuk, düşüncelerini sanatla ifade etmenin, yarattığı biçime anlam vermenin yollarını arar, yaptığı denemelerde deneyim kazanarak gelişir. Böylece yarattığı bir formda estetik değerler yanında güçlü bir anlatım yaratmayı öğrenir.

Görsel Sanatlar dersinde uygulama çalışmaları bireysel veya grup etkinlikleri şeklinde gerçekleştirilir. Bireysel çalışmalar, öğrencilerin kendi gelişimlerini hedefler. Her birey, kişilikleri, deneyimleri, olaylara bakış açıları, algılama ve değerlendirmeleri bakımından birbirinden farklıdır. Bunun sonucu olarak aynı teknik ve konu, aynı yaştaki çocuklara uygulattırılmış olsa da tamamen farklı özelliklere sahip, çok değişik yorumların, özgün çalışmaların ortaya çıktığı görülecektir (Yılmaz, 2007, ss.23–24). Grup çalışmaları ise işbirliği ve paylaşma gibi çok önemli toplumsal davranışların gelişmesine (Sautter, 1994; Akt: İşler, 2003, s.41) ve çocuğa kendi başarılarını kabul etmenin yanında başkalarının başarılarını da kabullenmeyi öğretmeye yardımcı olmaktadır. Ayrıca sanat etkinliklerinde kendilerine verilen deneme ve hata yapma esnekliği sayesinde çocukların sorumluluk alması sağlanmaktadır (İşler, 2003, s.41). Bütün bunlar çocuğun toplumsallaşmasında çok önemli bir yere sahiptir.

1.1.4.5.2 Görsel Sanat Kültürü

Görsel sanat kültürü öğrenme alanında öğrencilerin ulaşmaları beklenen kazanımlar, “estetik”, “sanat eleştirisi” ve “sanat tarihi” gibi varlığını sanattan alan diğer disiplinlerin birbiri içine geçirilerek sarmal olarak verilmesiyle oluşturulmuştur. Böylelikle sanatsal uygulamalar yapan ve sanat yapmaktan zevk alan bireylerin yetiştirilmesi hedefinin yanı sıra bir sanat eserini çözümleyebilen, sanat eseri niteliğini

içerenle bu niteliği içermeyeni değerlendirebilen, sanatçı ile zanaatçı farkını algılayabilen ve her ikisinin de toplumda yerini ve önemini kavrayabilen, daha da önemlisi sanatçı ile sanatçı olmayı birbirinden ayırt edebilen çağdaş bir nesil yetiştirilmesi hedeflenmektedir (MEB, 2006, ss. 11–12).

1.1.4.5.3. Müze Bilinci

Müze tarih, kültür ve doğa varlıkları ile ilgili taşınır-taşınmaz bütün bilimsel, sanatsal, belge, eşya, anıt ve kalıntıların korunduğu, saklandığı, sergilendiği yerlerdir (Artut, 2001, ss.91–92). Çağdaş anlamıyla müzeler; “toplumun ve gelişiminin hizmetinde olan, halka açık, insana ve yaşadığı çevresine tanıklık etmiş malzemelerin üzerinde araştırmalar yapan, toplayan, koruyan, bilgiyi paylaşan ve sonunda inceleme, eğitim ve zevk alma doğrultusunda sergileyen, kâr düşüncesinden bağımsız, sürekliliği olan bir kurum” olarak tanımlanmaktadır (Madran, 1999; Akt: Şahan, 2005)

Başlangıçta müzeler, eserleri toplama, belgeleme, koruma ve sergileme işlevlerini ağırlıklı olarak yerine getiren kurumlardı. Ancak 19.yüzyılda müzelerin eğitim işlevi en az diğer görevleri kadar hatta daha da fazla önem kazanmıştır.

Günümüzde müze, gözlem, mantık, yaratıcılık, hayal gücü ve estetik duygusunun oluşmasına ve gelişmesine katkıda bulunabilecek başlıca yaygın eğitim kurumu olarak benimsenir (Atagök, 1999; Akt: Buyurgan, 2002, s.105).

Gelişmiş ülkelerde gerek sınıf, gerekse sanat öğretmenlerinin günümüzde sıklıkla başvurdukları ve çok yararlandıkları müzeler ve sanat galerileri, öğrenciler ve halk için özel eğitim programları gerçekleştirmektedirler. Ülkemizde öğrencileri kapalı sınıf veya sanat odası atmosferinden uzaklaştırarak daha canlı, yaşayan ve deneyim edindiren bir ortamda sanat (resim) derslerini gerçekleştirmek, öğretmenler kadar öğrencileri de mutlu edecektir (Özsoy, 2002) Yeni bir yere gitmek ve gerçek şeylerle karşılaşmak öğrenciler için hem uyarıcı hem de öğrenmeye güdüleyicidir.

Bugün gelişmiş ülkelerde, okullara yönelik reform hareketlerinde, öğretmenler toplumsal kaynakları kullanmaya teşvik edilirken, onların müzelerden, sanat galerilerinden ve bu kuruluşların özellikle eğitim amaçlı programlarından yararlanmaları öngörülmektedir. Bundan dolayıdır ki müzelerin çocuklar ve öğrenciler için düzenledikleri özel programlar bugün her zamankinden daha önemli hale gelmiştir. Bu programlar eğitsel davranışları geliştirme açısından, aşağıdaki çeşitliliği göstermektedir (Özsoy, 2002):

- Özgün sanat eserlerini göstererek tanıtmak ve müze kavramını (görev ve sorumluluklarını) anlatmak.
- Sanat eserlerinin niteliğini ve görsel algılama deneyimini yerinde, ilk elden sunmak.
- Sanatı, kültürel kaynakları ve tarihi içerikleriyle ilişkilendirmek.
- Sanatı hayatın bütünüyle, onun dokusuyla; aşkla, kahramanlıkla, güzellikle, korkuyla ilişkilendirmek.
- Görsel okuryazarlığı, sanatçıların dilinin anlaşılmasını ve takdir edilmesi gereğini öğretmek.
- Sanat eserlerine bakarak ve yaparak uygulamalı sanatsal deneyimler (yaşantılar) sunmak.

Tüm bu yaşantılar, deneyimler yoluyla öğrencilerde davranış değişiklikleri meydana getirmek, müzenin mimari ortamının estetiğinden etkilenmekten başlayıp, ünlü bir sanat eseriyle bire bir hesaplaşmaya kadar bir müze ziyaretiyle mümkün olmaktadır (Özsoy, 2002)

Çakır İlhan ve Okvuran (2001, ss.90–91) müzede yapılan eğitimlerin çocuklara sağladığı yararları aşağıdaki şekilde sıralar:

- Müze eğitimi çocukların daha etkin hale gelmesini sağlar; çocuk görür, dokunur, koklar, aletleri tutabilir ya da araçları kullanabilir.
- Okuldaki soyut bilgileri somutlaştırır.
- Çocuklar müzede okuldan daha bağımsız olarak çalışabilir.
- Müze, tarihi ve geçmişi canlı tutar. Geçmişle bugün arasında bağlantı kurarak tarihe karşı bir içgörü kazandırır.

- Çocuklara ve yetişkinlere daha zevkli, eğlenceli bir eğitim ortamı sağlar.

Müzeler, çocukların yaparak-yaşayarak duyuşsal, devinimsel, zihinsel, bilişsel ve sosyal gelişimine katkıda bulunabilecek uygun bir ortam sağlamaktadır. Müzeler, çeşitli kültür varlıklarını tanıtarak, çocuklara o toplumun bir bireyi olduklarını hissettirerek kişiliklerini ve özgüven duygularını geliştirmeye yardımcı olur. Çocukların sanatla bağ kurmalarına da katkıda bulunur. Küçük yaşlardan itibaren müzelerdeki nesnelere karşılaşan ve bunlarla ilgili etkinlikler yapan bir çocuğun sanat anlayışı gelişmekte ve sanata bakış açısı farklılaşmaktadır (MEB, 2006, s.12).

Bu durumdan yola çıkarak yeni Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında “görsel sanatlarda biçimlendirme” ve “görsel sanat kültürü” öğrenme alanlarının yanı sıra “müze bilinci” adı altında ayrı bir öğrenme alanının oluşturulmasına gerek duyulmuştur. Bu öğrenme alanında öğrenme mekânları yalnızca müzelerle sınırlı tutulmamış, müzelerin yanı sıra ören yerleri, anıtlar, tarihî yapılar, sanat galerileri vb. yerler de öğrencilerin sanat eğitiminin parçası olan mekânlar olarak düşünülmüştür.

“Müze bilinci” öğrenme alanı ile öğrenciler;

- Görsel sanatların birbirinden farklı olan kültürel ve tarihsel kalıtını öğrenirler. Bu çerçevede öğrenci, sadece yerel olanı değil aynı zamanda evrensel olanı da gözlemleyebilir.
- Çok çeşitli ve zengin arkeolojik katmanlardan oluşan Türkiye Cumhuriyeti

topraklarını, Anadolu uygarlıklarını tanıır ve bu değerlere sahip çıkma bilincini edinirler.

- Müzelerin eğitim yoluyla bireylere sunacağı geniş olanaklar ve seçenekli bakış açılarının yanı sıra öğrencilerin yeni yaratımları ortaya çıkarması ve içinde bulunduğu toplumu, coğrafyayı ve farklı kültürleri kavraması sağlanır (MEB, 2006, s.13).

1.1.5. Görsel Sanat Kültürü Öğrenme Alanı

Uzun yıllar sanatın öğretiminde uygulama (sanat yapma) tek çalışma alanı olarak bilindi. Çocuk bol ve çeşitli araç ve gereçle uğraşırsa yaratıcılığı gelişir, kendini anlatır, kimliğini bulur, dengeli olur görüşü sanat eğitiminde yaygındı. Çocuğun bu etkinlikler içinde kendi kendine geliştireceğine olan inanç nedeniyle de, dışardan öğretim anlamında herhangi bir etki sanat eğitiminde hep bir engel olarak görüldü. Bu öğretim düzeni içinde sanat yapma inceleme, sanat tarihi, estetik gibi sanat eğitiminde kuramsal boyutun ağır bastığı öğretim alanları bir yana, çocuğu yönlendirici konuşmalardan bile kaçınıldı. Oysa eleştirel, kültürel (sanat tarihi), estetik ve uygulamalı boyutlarda her etkinlik alanının kapsamları, kendilerine özgü öğretim ve öğrenme biçimleri gibi öğrenciye kazandıracakları davranışlar da ayrıdır. Bir sanat yapma incelerken kişinin gösterdiği görsel, ussal ve de pratik çaba ve sonuçta kazandığı deneyim ile sanat tarihini öğrenirken sergilediği ve kazandığı davranış bir değildir (Kırıçoğlu, 2002, s.119). Sonuç olarak yalnızca uygulamaya, ürüne yönelik çalışmalar, sanat yapıtlarındaki değerleri görmeye, estetik nitelikleri ile algılamaya, eserlerin anlam ve duygu dilini keşfetmeye yeterli olmadığı gibi, sadece sanat yapıtlarını incelemek de sanatı yapmaya yeterli birikimi ve beceriyi sağlamaz.

İnsanların sanatla yaptıkları dört ana şey vardır. İnsanlar onu yapar, seyrederek, zaman sürecinde kültürdeki yerini anlar ve kalitesi ile niteliği konusunda yargıda bulunurlar. Bu dört işlem, sanat eğitiminde sanat ürünü (uygulama), sanat eleştirisi, sanat tarihi ve estetiği meydana getirmektedir. Sanat ürünü (üretimi) çocukların; ifade gücünün, tutarlılığın, anlayışın ve beceriye dayalı olan fikirlerin nasıl yaratılacağını öğrenmelerine yardım etmektedir. (Özsoy ve Şahan, 2009, s.208). Çocuk, uygulama çalışmalarında, tasarım eleman ve ilkelerini kullanarak kendini ifade edebilmeyi, özgün, yaratıcı ve estetik değerler içeren sanatsal ürünler yapma konusunda kendini geliştirebilme olanağı bulmaktadır. Sanat eleştirisi görme yetilerini geliştirmekte, sanat eserlerine dikkatle bakmayı öğretmekte, bu sayede çocukların sanattan anlayan ve sanat eserlerine bilinçli gözlerle bakan bireyler olarak yetişmelerine katkı sağlamaktadır. Sanat tarihi ise, Özsoy ve Şahan (2009, ss.208–209)'ın belirttiği gibi; çocukların, tüm sanatların içinde olduğu zaman ve mekânla ilgili bazı şeyleri anlamasını

sağlamaktadır. Herhangi bir çalışmanın anlamlı bir parçası, onun şartlarını anlamaya bağlıdır. Sanat tarihi ile sanatçıları, kendi kültürünü ve dünya sanatını tanıyan öğrenci, sanat eserlerini, o eserin yapıldığı yıllardaki yaşam koşullarını ve bu koşulların insanlar ve toplumlar üzerindeki etkilerini de düşünerek inceler ve onu anlamlandırır. Sanat eğitiminde estetik ise, sanatın ve güzelliğin doğasını anlama, sorgulama ve güzellik ile uyumu fark etme yetisi kazanmalarına ve bu yetiyi geliştirmelerine katkı sağlar.

Sanat etkinliklerinin kökeninde geniş bir bilgi ve deneyim yatar. Temelinde sanatsal kültür ve estetik anlayışın yatmadığı etkinliklerin sonucunda oluşturulan ürünlerin sanatsal boyutu eksik ve düzensiz olur (Artut, 2001, s.235).

Kapsamlı ve anlamlı bir sanat eğitimi ancak estetik, sanat tarihi, sanat eleştirisi ve uygulama kriterleri üzerinde yükselen bütüncül bir yaklaşımla amacına ulaşır (Artut, 2001, s.235). Bu dört alan bir bütünün parçaları olarak ve birbiriyle bağlantılı bir biçimde okul programlarında yer almalıdır (Kırıçoğlu, 2002, s.120). Bu nedenle bütüncül bir sanat eğitimini hedefleyen ve çağdaş bir anlayışla geliştirilmiş yeni Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında, uygulama boyutuyla eşit değer taşıyan, “görsel sanat kültürü” adı altında ayrı bir öğrenme alanı oluşturulması gerekli görülmüştür.

Görsel sanat kültürü öğrenme alanı varlığını sanattan alan ve sanat eğitiminin disiplinleri olan “estetik”, “sanat tarihi” ve “sanat eleştirisi” alanlarının birbiri içine geçmesiyle oluşan bir bütünü ele alan bir öğrenme alanıdır. Bu öğrenme alanı içeriğindeki kazanımların özünde, bireyleri sanattan anlayan, sanata ilgi duyup değer veren, zevkli ve estetik duygusu gelişmiş, kültürlü, bilinçli sanat üreticileri ve tüketicileri olarak yetiştirip topluma kazandırmak yatmaktadır. Bu bağlamda diyebiliriz ki, görsel sanat kültürü öğrenme alanının kazanımları ile çocukların sanat tarihi, estetik ve sanat eleştirisi alanlarına yönelik yaptıkları etkinlikler yoluyla bütüncül bir sanat eğitimi almaları sağlanabileceği öngörülmektedir.

1.1.5.1. Görsel Sanat Kültürü Öğrenme Alanının Alt Disiplinleri

2006 yılında uygulamaya konan İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında yer alan görsel sanat kültürü öğrenme alanı; estetik, sanat tarihi ve sanat eleştirisi gibi alt disiplinlerin sarmal bir biçimde bir arada kullanılmasına yönelik bir anlayışa sahiptir.

1.1.5.1.1. Estetik

Erinç'in (1998a, s.71) ifadesiyle estetik, güzeli sorgulayan bir bilimdir. Bir şeyin niçin güzel olduğunu araştırır. Güzelin ve güzelliğin önce öğelerini, sonra da iç ve dış yasalarını irdeler, saptamaya çalışır (Akt: Okan Akın, 2006, ss.13–14).

Estetik, bireyin çevresindeki güzelliklerin bilinçli bir biçimde ayırımında olma yetisidir. Estetik aynı zamanda güzeli bilme, güzelliği hissetme, buna karşı bilinçli ve duyarlı olmadır (Çakır İlhan, 2007b, s.40).

Estetik, sanatın doğasını, kapsamını, değerini ve kökenini inceler. Estetikçi sanatın evrensel yapısını araştırır ve kuramlar önerir. Estetik şu sorulara yanıtlar arar: Bir sanat yapıtı nedir? Güzellik nedir? Doğadaki güzellik ile sanattaki güzellik arasındaki fark nedir? Bir insanın bir sanat yapıtını tam anlamıyla değerlendirebilmesi için ne kadar şey bilmesi gerekir? Bir sanat yapıtı niçin değerli ya da önemlidir? (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997, s.1.4).

Estetik hem kendimize, hem çevremize, hem de evrene bir bakış yöntemidir. Estetik, güzeli, daha güzeli, en güzeli sorgular. Bu nedenle estetik bir beğeni düzeyi değil, bir araştırma, bir irdeleme sürecidir. Hem güzel denilen var olanı, hem de beğeni denilen duygusal doyumunu irdeler (Erinç, 1997, s.58).

Estetik bakışın ayırt edici özelliği denetlemeye, sorun çözmeye, yalnızca neden-sonuç ilişkileri kurarak açıklama yapmaya çalışan bir bakış olmamasıdır. Başka bir deyişle, estetik bakış daha özgür bir bakıştır. İnsanın “Nasıl yaşayacağım?” sorusunun yanına

“Nasıl güzel yaşayacağım?” sorusunu ekleyen ve asıl bu ikinci soruya bir yanıt arayan bakıştır (Savaş, 2008a, s.109).

Güzel ya da güzellik kavramları her dönemde insanları ilgilendirmiştir. Güzellik kavramı çağlardan çağlara değişme gösterse de, güzele eğilim insanda engellenemez bir güdü olarak bulunur (Okan, 2002, s.351). Güzellik ile insan arasında belli bir ilgi vardır. İnsan güzelden hoşlanır, ondan haz duyar. Güzelliğin amacı insana haz vermektir (Tunalı, 1996; Akt: Okan, 2002, s.351). İnsanlar güzellikler karşısında mutlu olurlar. Güzeli algılayabilmek ve değerlendirebilmek ise ancak estetik eğitimle sağlanabilir.

Estetik eğitimi insan duyarlılığı ile ilgilidir. Duyarlılığın geliştirmesi için sanata ve sanat eğitimine ihtiyaç vardır. Duyarlılığın geliştirilmesi, özellikle yüksek duyular denen, görme ve işitmenin yetkinleştirilmesi, bu duyuların bize sağladığı objeleri bir düzen içinde kavrayabilme, anlama-işitme alanında sesleri, görme anlamında nesnelere, renk ve biçim ilgileri ile uyumu şeklinde kavrayabilme demektir. Eğitsel açıdan incelenirse, görsel sanatlarda eğitim, görme duyusunun geliştirilmesi, yani görme duyusunun objeleri, renk ve biçim ilgileri yönünden değerlendirebilmesi estetik beğeni anlamına gelir. Eğitilmesi gereken şey estetik kaygıdır, görme ile ilgili beğenidir. Bu hem doğadaki nesnelere hem de sanat yapıtları ile ilgilidir. Çünkü bir doğa parçasını ya da bir sanat yapıtını izlerken, ondan hoşlanmak, haz almak ve onu “güzel” olarak değerlendirebilmek bir ölçüdür (Turgut 1991; Akt: İnce, 2000, s.147). Böyle bir ölçü ise geliştirilmiş, eğitilmiş bir beğeni şeklinde karşımıza çıkmaktadır (İnce, 2000, s.147).

Değer yargılarıyla ilişkisi bağlamında beğeni, olumluyu olumsuzdan ayırma becerisi olarak ta tanımlanabilir. Güzeli, iyiyi, doğruyu, çirkinden, kötüden ve yanlıştan ayırma yetisidir. Bir şeyin beğenilmesi için, o şeyin bizde, öncelikle bir duygusal doyum yaratması gerekir. Bu duygusal doyumun kaynağı sanat ise, bir sanat eseri ise estetik beğeni söz konusudur. Sanatla kurulan ilişki ne kadar yoğun olursa genel olarak beğenilerimiz, özel anlamda da estetik beğenilerimiz o ölçüde gelişip, yetkinlik kazanacaktır. Estetik beğeni beraberinde önce estetik yaşantıya, ardından da estetik kaygıya giden yolu açacaktır (Savaş, 2008a, s.115).

Kişinin estetik eğitim alması onun doğadan, sanat eserinden haz duymasını, yaşadığı çevreyi güzelleştirmesini sağlayacaktır. Yaşanılan ortamı güzelleştirmek, kişinin doğuştan getirdiği duyarlılığın yanı sıra, ona okul çağında verilen eğitimle de doğrudan ilişkilidir (Okan, 2002, s.352).

Estetik duyarlılığın çocukluktan başlayarak geliştirilmesi gerekir. Çünkü estetik duyarlılığa sahip bir kişi iyi ve güzelin ne olduğunu bilir ve değerlendirir. Estetik duyarlılığa sahip bir kişi, aynı zamanda giysi, mobilya, ev ve eğlence gibi seçimlerinde bilinçli tüketici olabileceği gibi; kent planlaması, hava kirliliği, yoksulluk ve çevre sorunları gibi pek çok konuda da belli açılardan daha duyarlı ve bilinçlidir. Estetik duyarlılık, estetik duygusunun gelişimi ile artar (Çakır İlhan, 2007b, s.40).

Özsoy (1996) ülkemizde insanlarımızın yetiştirilirken eğitimlerinde dikkat edilmeyen en önemli noktalardan birisinin estetik eğitim eksikliği olduğunu ve bunu hemen yakın çevremize bakarak çarpıcı bir biçimde görmenin mümkün olabileceğini savunmaktadır. Çevremizdeki her tür kirlilikleri, insanlar arası ilişki bozukluklarını örnek vermektedir (Akt: Okan Akın, 2006, s.2).

Çevremize olan duyarlılığımızın düzeyinin alacağımız sanat eğitimine, edineceğimiz sanatsal deneyimlere sıkı sıkıya bağlı olduğunu görmemiz gerekir. Eğer her gün önünden geçtiğimiz bir elektrik direğine asılı duran ve her an düşecek olan paslı tabeladan; sokaklarımızda kokusu beynimizi uyuşturan, yırtılarak suları kaldırıma akmış artıkların bulunduğu paslı çöp tenekesinden, kimi taşları ve kaplamaları yerinden oynamış, kırılmış ve yüksekliği dolayısıyla çocuklu ve hamile hanımlarla, yaşlıların çıkamadığı kaldırımlardan; otomobiliyle giderken gerekli gereksiz korna çalan sürücülerden, rüzgârın savurarak ağaçların, çalılıkların ve tel örgülerin üstlerine taktığı naylon poşetlerden ve ortalığa atılan izmarit ve ambalaj malzemelerinden; sanat adına yapılan çirkin nesnelere rahatsız olmuyor isek duyarlılığımız nasırlaşmış demektir (Özsoy, 2003; Akt: Okan Akın, 2006, s.26). Sözü geçen duyarlılıkları kazanmanın tek yolu estetik eğitimidir.

Çevremizdeki kötü davranışlar ya da mimari yapılaşma kısaca kötü, çirkin diye nitelendirilebilecek her olgu insanları rahatsız etmelidir. Her birey çevresini daha güzele

ulaştırmak için çaba sarf etmelidir. Özsoy'un (1996) ifadesiyle, açık ve kapalı mekânların güzellik endişesi gözetilerek düzenlenmesi, kişinin hangi yaşta olursa olsun yaşadığı ortamı güzelleştirmesi, onun doğuştan getirdiği estetik duyarlılığı ve ona okul çağında verilen estetik eğitimle doğrudan ilişkilidir. Sanat evre ilişkisi, günümüz dünyasında ve toplumsal yaşam içinde vazgeçilmez bir kavramdır (Akt: Okan Akın, 2006, s.19).

Erinç (1998a, s.75) ise, güzele ulaşmanın bir güdü gibi değerlendirilmesinden ötürü sadece sanatçıların değil, herkesin sorunu olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca Erinç'e (1995a) göre sanat, estetik kaygıyı duymakla, insanı duyarlı kılmakla oluşan bir kavramdır. Onun içindedir ki ocuk, duyu organlarını bilinçsizce kullanmaya başladığı anda bile bu kaygının ortamı içine alınabilmelidir ki, sonradan doğal bir Şekilde sanata yanaşabilsin. Sanat, yalnızca heykel, resim, senfoni demek değildir. Sanat hayatı anlayan zekânın, onu en ilgi çekici, en güzel biçimlere sokması demektir (Akt: Okan Akın, 2006, s.2).

Estetik duyarlılığın gelişmiş olduğu toplumlarda, yaşanılan evre; sokaklar parklar, bahçeler, binalar, okullar, giyim, konuşma biçimi, davranışlar, televizyon programları vb. her Şey daha bilinçli daha zevkli ve güzel biçimlendirilmeye çalışılır. Çünkü insanlar estetik beğeninini gelişmesiyle çirkinliklerden rahatsızlık duyar ve daha güzele ulaşma kaygısını hayatlarının her alanında ilerinde taşırlar.

Çocukları, yaşadıkları çevredeki güzelliklere duyarlı hale getirebilecek, onlara estetik beğeni ve duyarlılık kazandıracak pek çok yol bulunmaktadır. Örneğin Johnson'a (1997, s.2) göre bütün çocukların gelişen bir estetik anlayışı vardır. Estetik gelişimi çocukların kendi karşılıklarının farkına varmalarına yardımcı olmamızla başlar. Çocuklar fincan veya sandalye gibi nesnelere karşılaştırabilir ve bunların tasarımlarındaki kullanışlılık ve estetik tercihlerini dşenebilirler. "Neden biri daha uzun?" "Neden biri daha rahat tutuluyor?" ya da "Neden birine oturmak daha rahat?", "Hangisi daha güzel?"... Őüphesiz bu sorulara verilecek doğru veya yanlış cevap yoktur, ancak çevremizdeki nesnelere özelliklerinin tartışılması estetik alanına mükemmel bir giriş yapmamızı sağlar.

Çocukların zamanlarının büyük bir kısmını geçirdikleri sınıf ve okul ortamı, estetik duyarlılık kazandırılmasında önemli yerlerdir. Bunun için sınıf levhalarının asılışı, renkleri, okul duvarlarının boyası ve bahçe düzeni gibi çocuğun çevresi oluşturan yerlerin örnek bir estetik hava içinde düzenlenmesine önem verilebilir. Sınıfa getirilecek basit bir takım materyaller ile sınıfta estetik bir ortam yaratılabilir. Ünlü ressamların tıpkıbasımları, kartpostallar ya da ilginç afişler sınıf dekorasyonunda kullanılabilir. Sınıfın bir köşesi değişik, estetik objelerin sergilendiği bir alana çevrilebilir. Bu alanda kurutulmuş çiçeklerden yapılmış bir düzenleme, seramik objeler, yöresel el sanatları, antika gereçler, sepetler, şapkalar, takılar, müzik kutuları, müzik aletleri ya da sanat ve bilim dergileri gibi birçok obje sergilenebilir.

Okullarda çocuklara verilmek istenen estetik eğitiminin özü, onlara önce estetik deneyimi yaşatmak, sonra bunu düşünsel boyuta taşıyarak kendilerine güzellik adına birikim sağlamaktır (Kırışoğlu, 2002, s.138).

Kısacası, estetik duyarlılığa sahip olarak yetiştirmeyi amaçladığımız çocuklara duyularını, duygularını geliştirecek olanaklar verilmelidir. Çünkü estetik, çocuğun;

- Bütünsel gelişiminin bir parçasıdır.
- Çevresindeki güzellikleri görmesine yardım eder.
- Bilinçli tüketici olmasını sağlar.
- Sanatı değerlendirmesine ve anlamasına yardım eder.
- Duygusal bilgi, düşünce ve kavram oluşturmaya yardım eder; yani gelecekte estetik kaygı duygusunun gelişmesine olanak sağlamış olur (Çakır İlhan, 2007b, s.42).

1.1.5.1.2. Sanat Tarihi

Sanat tarihi, sanatın doğuşundan günümüze kadar, dünyada var olan tüm sanatçı ve sanat yapıtlarının en genel anlamda analizlerini yapan akademik bilimsel bir disiplindir (Artut, 2001, s.47).

Sanat tarihi, sanatın tarihsel evrimini inceler. Bunu da herhangi bir sanat eserini, ortaya çıktığı dönem içinde etkileyen, inanç, kültür, siyasi olaylar ve yerine göre toplumsal hareketler bütünlüğüyle yapar (Karacan, 2004, s.33).

Sanat tarihinin malzemesini tarih içinde yaratan varlık, insandır. İnsan her çağda değiştiğinden, bu bilim dalı değişimin sanat eseri üzerindeki yansıma biçimine ait bilgileri toplar; insanların sanat eseri yaratmalarının itici gücünün ne olduğunu, bu gücün sanat formlarını nasıl değiştirdiğini bilmek için çaba harcar. Malzemeler ve onlara ait bilgileri araştırması, bulduklarını sınıflandırması, bunu yaparken de bir metot kullanmak durumunda olması, sanat tarihini bir bilim olarak kabul etmemizi gerektirir (Mülayim, 1994, s.29).

Görsel sanat ürünlerinin görsel bir dili vardır. Sanat tarihi bu dili çözümler ve dönemlere göre incelemelerde bulunarak bu ifade biçiminin değişik yönlerini tanımlar. Dolayısıyla nasıl Edebiyat sözel bir dilin yaratı alanını kapsar ve incelerse Sanat tarihi de görsel bir dilin yaratı alanını kapsar ve inceler (Yenişehirlioğlu, 1995, s.131).

Sanat eserlerinin her biri geçmişteki toplumları ve toplumsal değerleri bu güne getiren ve bu günü geleceğe taşıyacak olan bilgi nesnelere aittir. Eğer eski uygarlıkların yaşam biçimleri ile ilgili bugün çok şey biliniyorsa bunu, o uygarlıklardan günümüze ulaşabilen sanat eserlerine borçluyuz. Bu nedenle bu günü geleceğe aktarabilmek için de sanat gereklidir (Çetin, 2002, s.206).

Kırışoğlu ve Stokrocki'nin ifade ettiği gibi (1997, s.1.33), sanat tarihi öğretmenin en önemli amacı, belli bir kültürde ve belli bir zaman dilimi içinde oluşan sanat tarihi bilgisini ya da bir sanat yapıtının önemini aktarmaktır. Sanat, insanlara dünyadaki yerlerini bulmalarına yardımcı olur. Öğretmenler öğrencilerine sanat yapıtını ve onun toplumdaki yerini çok daha iyi anlayabilmesi için sanat tarihi öğretirler. Çağdaş sanat eğitimcileri günümüzde sanat tarihini, bir disiplin yani konu alanı ve bir sanat tarihi anlayışı olarak öğretmektedirler.

Sanat tarihi öğretmenin amacı ne kuru bir uygarlık tarihi öğretmek ne de kronolojik bir sıralama içinde sanatın tarihine yaklaşmaktır. Amaç, öğrenciye yaşayan, canlı bir sanat tarihi bilinci kazandırmaktır. Böyle bir sanat tarihi öğretimi; sanatı tanımak, öğrenmek ve seçmek için bir birikim sağlayacağı gibi öğrencilere yeni biçimler yaratmada da temel oluşturacaktır (Kırışoğlu, 2002, s.136).

Sanat tarihi öğretimi, bir toplumu oluşturan bireylerin kendi kültürlerine ait ürünlerini tanıyabilen ve dünya sanatı içindeki yeri ve önemini anlayabilen, sanat ve toplum arasındaki ilişkiyi kurabilen, sanata ilgi duyan ve kaybolmakta olan kültür ve sanat eserlerini koruma bilincine sahip bireyler olarak yetişebilmelerinde önemli bir yere sahiptir.

Chalmers (1996, s.7–9), sanat eğitiminin başlıca hedeflerinden birinin çeşitli kültürlerin bakış açısından sanatı anlamayı desteklemek, diğer kültürleri anlamaya yardımcı olmak, öğrencilere sanatın tüm insan faaliyetlerinin önemli bir parçası olduğunu göstermek ve toplumsal değişimi desteklemek olduğunu vurgular. Sanat kültürel ve sosyal yaşamın ayrılmaz bir parçasıdır. Aynı zamanda sanat, diğer kültürleri tanımada ve anlamada bize yol gösterir. Bu nedenle sanatın ve sanat tarihinin tüm öğrencilerin eğitimine dahil edilmesi önemlidir.

İlköğretimde sanat tarihi öğretiminin temelleri Görsel Sanatlar dersinde atılır. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında yer alan “görsel sanat kültürü” öğrenme alanının içeriğinde sanat tarihi bilinci kazandırmaya yönelik etkinlikler ile ilköğretim çağındaki çocukların sanata, sanat eserlerine ve sanatçılara ilgi duymaları ve sevmeleri amaçlanır.

Bu yaştaki öğrencilerin farklı sanat nesnelere karşı doğal bir ilgi ve merakları vardır. Neden ve nasıl olduğunu öğrenmeye çalışır ve sorular sormaya bayılırlar. Görsel Sanatlar dersinde seçilen bir sanat eseri üzerine öğrencileri konuşturmak, esere ve o eseri yaratan sanatçıya karşı merak uyandırmak öğrencilere sanat tarihi bilinci kazandırmada önemlidir.

Kırıçoğlu ve Stokrocki’ye göre (1997, s.1.34) öğrencilerin ilgisini iki ana soruyla çekmeye çalışmakla işe başlanabilir:

- Bu yapıtın o zamanki insanlar için anlamı neydi?
- Sen olsan sanatçıya hangi soruları sorardın?

Bu iki soru ile öğrencilerin ilgisi çekilir, eser üzerine düşünmeleri sağlanır ve öğrenciler sanat tarihi yorumuna yönelirler. Daha sonra merak duyan öğrenciler burada yeni sorular geliştirir. Diğer tipik sorular Kırıçoğlu ve Stokrocki'ye göre (1997, s. 1.34) şunlar olabilir:

- Bunu kim yaptı?
- Bu nasıl yapıldı?
- Bunun için ne kullanıldı?
- Bu nasıl çalışır?
- Bu niçin yapıldı?
- Bu ne zaman yapıldı?

Uyandırılan bu ilgiden yola çıkılarak öğrenciler eserle, yapıldığı dönemle ya da sanatçıyla ilgili araştırmalar yapmaya yönlendirilebilir.

Sanat tarihi öğretiminde öğrenci aktif bir rol almalıdır. Bu canlılık zaman zaman kıyaslamaların, benzetmelerin ve zıtlıkların ortaya çıkarılmasıyla sağlanabilir. Ayrıca sanat tarihi öğretimi sanat yapıtı inceleme ile yeri geldiğinde birlikte yürütülmelidir. Böylece sanat tarihi salt bilgi yükü olmaktan çıkıp öğrencilerin bütün duyu, algı, yorum ve çözümlenmeleri ile katıldıkları bir uygulamalı çalışma alanı olmalıdır (Kırıçoğlu, 2002, s.137).

1.1.5.1.3. Sanat Eleştirisi

Sanat alanındaki önemli kavramlardan birisi de eleştiridir. Günlük konuşmalarımızda eleştiri sözcüğünü, genellikle yermek, kusur bulmak gibi olumsuz anlamlarda kullanırız. Gündelik dildeki olumsuz anlamının dışında, bir kavram olarak eleştiri; aydınlatmak, açığa çıkarmak bir sorunun temelini inerek, o sorunu hem olumlu hem de olumsuz yanlarıyla ele almak ve değerlendirmek anlamını taşır. Eleştiri; herhangi bir olgunun, durumun ya da nesnenin, onu o yapan kendine özgü niteliklerin belirli bir ölçüt esas alınarak saptanması ve ortaya konmasıdır (Savaş, 2008b, s.141).

Cüceloğlu'na (1995; Akt: Kürüm, 2003, s.146) göre, gelişmiş insan eleştirel düşünebilen insandır ve bu insan her an algılamakta ve düşünmektedir. Cüceloğlu

eleştirel düşünmeyi, kendi düşünce süreçlerimizin bilincinde olarak, başkalarının görüşlerini göz önünde tutarak, öğrendiklerimizi uygulayarak, kendimizi ve çevremizdeki olayları anlayabilmeyi amaç edinen aktif ve organize zihinsel bir süreç olarak açıklamaktadır.

Diğer birçok alanda olduğu gibi sanat alanında da eleştirel düşünme oldukça önemlidir ve sanatta eleştirinin amacı en basit ifade ile sanat eserinin değerlendirilmesidir.

Sanat eleştirisi, belli bir sanat yapıtının işlevinden yola çıkarak, sanat yapıtının özünü ve kapsamını yorumlamaya, yapıtın toplum içindeki konumunu açıklamaya ve yapıttan çıkarılan bilgileri genellendirmeye çalışır. Sanat eleştirisinin temelleri, sanat yapıtlarının değerlendirilişindeki özsel ölçütleri araştıran belli bir sanat bilimine dayanır (Artut, 2001, s.28).

Bir sanat yapıtını oluşturan değerleri görmek, usun estetik boyutta bir etkinliğidir. Sağlam bir ön bilgilenme kültür ortamının sunduğu fırsatlarla kazanılan bu deneyim kendi kendine öğrenilmez. Sanat yapıtını eleştirel bir gözle incelemek, bir anlamda yapıtı oluşturan sembelleri estetik anlamda okumak öğretimle gelişir. Okul düzeyinde yapılan eleştiri çalışmalarına “sanat yapıtı inceleme” demek daha doğru olur. Çünkü bir sanat yapıtına bakmak, ondan tat almak, yapıttaki değerleri görmek, eleştiriye göre daha az uzmanlık ve bilimsellik ister. Aynı zamanda okul düzeyindeki sanat yapıtı inceleme, kişisel deneyimlere ve çabalara daha açık bir çalışma olduğundan “yapıt inceleme” tanımını daha uygun görülmektedir (Kırıçoğlu, 2002, s.130).

Sanat eleştirisinde amaç öğrencilerin bilgiye dayalı düşünceler üretmesine yardımcı olmaktır. Eleştiride birçok görüşe yer olmakla birlikte hiç kimseninki kesin olarak son değildir. Sanat yapıtına her defasında başka gözle bakar, başka şeyler görebilirsiniz. Sanat eleştirisi sürecinde öğrenciler, geçerli nedenler ve yaklaşımlarla tartışmaya katılacak, sınıf arkadaşlarının görüşlerini dinleyecek ve hoşgörülü olarak yeni düşünce ve görüşlerle sanat anlayışlarını geliştireceklerdir (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997, s.1.26).

Çocukların gerek sanat yapıtlarını gerekse kendi çalışmalarını dikkatle incelemeleri sanat eleştirisi için çok önemli olan karşılıklı konuşma ortamını sınıfta yaratır. Çocukların sınıf arkadaşları ile yaptığı grup tartışmalarında birbirlerine verecekleri geri bildirimler başkalarının eleştirisi ve övgülerini kabul etmeyi, hoşgörülü olmayı ve farklı beğeni, düşünce ve bakış açılarını saygı ile karşılamayı öğrenmelerine yardımcı olmaktadır.

Öğrencileri sanat yapıtları üzerine konuşturmak, sanatın elemanları ve tasarım ilkeleri üzerinde bilgilendirmek, onların algı, imge ve yaratıcılıklarını olumlu etkileyecektir. Yapıtlar arasında sınıflandırma yapmak, benzerlik ve farklılıklar hakkında sorular sormak görsel sunuşun daha yakından kontrol edilmesine ve edinilen bilgilendirmelerin kalıcılığına olanak sağlayacaktır (Artut, 2001, s.240).

Sanat yapıtı incelemeye önce izleyicide bir alışkanlık yaratmakla başlanır. Bu yöntem küçükler kadar yapıt incelemeye yeni başlayanlar için de geçerlidir. Alışkanlığı, kimi yapıtları tanımak ve onlardan tat almak izler. Adı “sanat yapıtı inceleme” olmakla birlikte, doğanın ve kültürel çevrede yer alan her şeyin estetik açıdan incelenmesi, gerektiğinde bu kapsam içinde düşünülmelidir. En son, işin daha çok uzmanlık isteyen bölümüne, yani eleştiriye geçilir. Eleştiride yapıtın maddesi, biçimi, öyküsü, konusu, sanatçının kullandığı mecazlar, vermek istediği ileti ve yorumlar yer alır (Kırıçoğlu, 2002, s.130).

Sanat eleştirisi uygulamaları ilköğretim ve ortaöğretim seviyesinde her yaş grubuna uygulanabilir. Ancak verilen bilgilerin ve sorulan soruların çocukların seviyesine uygun olmasına dikkat edilmelidir. Sanatçı ve eseri seçilirken de öğrencilerin ilgisini daha fazla çekebilecek, üzerinde düşündürecek ve fikir ürettirebilecek eserler tercih edilmelidir (Buyurgan, 2007, s.254).

Yapıt seçerken dikkat edilmesi gereken bir başka nokta ise yapıtın, bir dönemin, bir biçimin ya da bir akımın karakteristik yapısını göstermesidir. İnceleme salt sanat yapıtları ile sınırlı kalmamalı, öğrenci sanat tanımını içine giren her türlü kültürel kaynağı eleştirebilmelidir. Öğrenciler geçmiş ve çağdaş birçok yapıt görmeli, yapıt görmek için

sık sık müzelere, galerilere götürülmeli, öğrencilerin gerçek sanat yapıtı görmeleri sağlanmalıdır (Kırıçoğlu, 2002, ss.130–131).

Çağdaş sanat eğitiminde sanat ürünlerinin eleştirisine yönelik, sanat eğitimcileri tarafından bazı kriterler geliştirilmiştir. Bu kriterlere göre sanat eleştirisi dört aşamadan oluşur. Bunlar:

1. Betimleme (Tanımlama)
2. Çözümleme
3. Yorumlama
4. Yargılama

Eleştirilenler bu bölümleri birbiri ardına sıralayarak yapıtı eleştirmezler. Çoğu kez kendi özel sıralamalarını uygulayarak sonuca varırlar. Ama sıralama ayrı olsa bile, eleştiride değinilmesi gereken dört bölümün içeriklerinin pek değiştiği söylenemez. Sanat yapıtını incelemeye geçmeden önce, öğrencilere sanatçının kısa yaşam öyküsü verilir ya da bunun, kendilerince araştırılıp öğrenilmesi istenir. Bu özgeçmiş ile ilgili bilgi, incelemenin sonunda da verilebilir. Ancak, önce yapılmasının yararı; öğrencilerin inceledikleri sanatçının yaşamından bir kesiti öğrenmekten dolayı mutlu olmaları ve yapıtın onlar için daha ilginç hale gelmesidir (Kırıçoğlu, 2002, s.132).

Betimleme (Tanımlama)

Betimleme basamağında öğrenciler önce eseri dikkatle inceler, sonra yapıtı betimlerler. Öğrenciler, “Orada ne var?” “Ne görüyorsunuz?” sorularına yanıt verme yönünde uyarılırlar.

Betimleme basamağında, öğrencinin görüş ve düşünceleri değil, eserdeki ön yapı elemanları (kompozisyonu oluşturan, görülen, bilgi objeleridir) ile tasarım elemanlarının (doku, renk, çizgi vb) tespiti önemlidir. Betimleme basamağında öğrenci, bir sanat dedektifi gibi kanıt ve ipuçlarını toplamalıdır (Mitler, 1994; Chapman, 1992; Akt: Tuna, 2007, s.128).

Betimleme basamağında sorulabilecek örnek sorular:

- Orada ne var ne görüyorsunuz?
- Bu ne tür bir sanat yapıtıdır?
- Ana tema nedir?
- Hangi şekiller sanat yapıtında etkin görünüyor? (Geometrik, organik)
- Hangi çizgiler sanat yapıtında etkin görünüyor? (Düz, eğri vs.)
- Bulduğunuz ana örüntü (çizgisel vb.) ve dokuları (kaba, yumuşak vb.) adlandırın (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997).

Çözümleme

Çözümleme betimlemenin bir devamı gibi eleştiride yer alır. Burada, renk, çizgi, form ve doku gibi biçimsel elemanların birbiriyle ilişkisi gözlemlenir. Bu elemanların hangi estetik ilkelere göre düzenlenmiş oldukları araştırılır (Kırıçoğlu, 2002, s.133). Sanat yapıtının nasıl oluşturulduğu, nasıl yapıldığı incelenir. Kompozisyonu oluşturan tasarım elemanlarının hangi tasarım ilkelerine (ritim, tekrar, dereceleme vb.) göre düzenlendikleri tespit edilmeye çalışılır.

Çözümleme basamağında sorulabilecek örnek sorular:

- Hangi teknik ve tarzda yapılmış?
- Renkler nasıl düzenlenmiş? (açık, koyu, mat v.b.)
- Yapıtta hangi renkler egemen?
- Figürler nasıl düzenlenmiş?
- Işık ve renk değerleri nasıl düzenlenmiş?
- Fırça darbeleri nasıl?
- Birbirini tekrar eden şekiller var mı?
- Yapıtta boşluk (uzam) nasıl değerlendirilmiş? Mekân nasıldır?
- Yapıtın ön ve arka planı nasıl tasarlanmıştır? (Artut, 2001, ss.249–250)

Yorumlama

Bir sanat yapıtını yorumlamak, yapıtın içsel ve dışsal konumu hakkında kişisel görüş belirtmektir. Yorum, kişi ile sanat yapıtı arasında öznel bir ilişkidir (Artut, 2001, s.241). Yorum sanat yapıtı incelemenin en önemli bölümüdür. Yorumlama kendi kendine anlama ve anlam çıkarma yöntemidir.

Yorumlama aşamasında aşağıdaki sorular sorulabilir (Buyurgan, 2007, s.256; Boydaş, 2004, Akt: Tuna, 2007, s.128):

- Sizce bu resim ne anlatıyor?
- Buradaki renkler size ne hissettiriyor?
- Bu resme siz hangi ismi koyardınız?
- Sanatçı bu resimde ne anlatmış olabilir?
- Resimde simgeler var mı?
- O dönem insanlarına bu resim ne anlatır?

Yargılama

Bu basamakta öğrenciler, söz konusu sanat eserinin neden değerli veya önemli olduğunu tespit etmeye çalışırlar (Tuna, 2007, s.129). Burada öğrencilerin bu yapıtı beğenip beğenmedikleri önemli değildir. Önemli olan incelenen yapıtın neden ünlü olduğunu anlamalarıdır. Bunun için öğrencilere aşağıdaki sorular sorularak yapıtın sanat akımları içerisindeki yeri ve önemi buldurulur (Buyurgan, 2007, s.257).

Yargılama aşamasında aşağıdaki sorular sorulabilir (Buyurgan, 2007, s.257; Artut, 2001, s.251):

- Bu sanat eseri konusunda ne düşünüyorsunuz?
- Bu eserin niçin önemli olduğunu düşünüyorsunuz?
- Bu yapıtın sana en değerli ve anlamlı gelen yönü hangisidir?
- Bu yapıt neyi amaçlıyor, neye hizmet ediyor?

Özet olarak ifade etmek gerekirse, betimleme ve çözümleme basamağında, öğrenciler sezgilerini işe katmadan bilgi objelerini toplarlar. Bu ilk iki basamak, öğrencilerin tamamen gördükleri ile ilgilidir. Renkler, biçimler, dokular gibi sanat elemanlarının tespiti ile bunların hangi sisteme göre düzenlendikleri, yani sanat ilkelerinin tespiti bu ilk iki basamakta yer alır. Yorumlama aşaması olan üçüncü basamakta, ilk iki basamakta elde edilen veriler doğrultusunda kişisel yorum yapma ve anlam çıkartma aşamasıdır. Sanat eleştirisinin son basamağı olan yargı basamağında ise, önceki üç aşama da kullanılır ve öğrenciler sanat eseri hakkında vardıkları sonuçları önerirler (Boydaş, 2004; Akt: Tuna, 2007, ss.129–130).

Yenilenen Görsel Sanatlar Dersi Programının amaçlarına ulaşılabilmesinde, programda yer alan öğrenme alanlarının her birine eşit değer verilmesi ve etkinliklerin etkin bir biçimde uygulanmasının önemi büyüktür. Programın uygulayıcısı öğretmen olduğu için uygulamada neler yaptıkları ya da uygulamada ne tür sorunlar yaşadıklarına yönelik onların görüşlerini almak programın etkililiğini arttırmak için önemli görülmektedir. Bu nedenle bu araştırma, programdaki öğrenme alanlarından biri olan “görsel sanat kültürü” öğrenme alanının uygulanmasına ya da uygulanırken yaşanan sorunlara ilişkin, programın uygulayıcısı olan sınıf öğretmenlerinin görüş ve çözüm önerilerini alarak, “görsel sanat kültürü” öğrenme alanının nasıl uygulandığını anlamak ve karşılaşılan sorunların nasıl aşılabileceği konusuna ışık tutmak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

1.1.6. İlgili Araştırmalar

Yapılan taramalar sonucunda Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının uygulanmasına ilişkin çeşitli araştırmalar bulunmakla birlikte, özel olarak Görsel Sanatlar Dersi Programı içindeki öğrenme alanlarından biri olan “görsel sanat kültürü” öğrenme alanının uygulanmasına yönelik doğrudan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu bölümde konuyla ilgili olduğu düşünülen araştırmalara yer verilmiştir.

Kahraman (2007) tarafından gerçekleştirilen “Sınıf Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersi Programının Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşleri ve Çözüm Önerileri” adlı araştırmada sınıf öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersi Programının uygulanmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma tarama modelinden yararlanılarak 2006–2007 öğretim yılında, Afyon Karahisar ilinde, 22 sınıf öğretmeniyle gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri, nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda görsel sanatlar dersine ilişkin olarak öğretmenler; bu dersin çocukların kendilerini ifade etmelerini sağladığını, yaratıcılığını ve hayal gücünü geliştirdiğini, bu ders sayesinde sınıf içi ve dışını güzelleştirdiğini ifade etmişlerdir. Görsel Sanatlar dersinde karşılaşılan sorunlara ilişkin ise öğretmenler; dersin önemsenmediğini ve ders saatinin yetersiz olduğunu ifade ederken, çözüm önerisi

olarak da ders saatinin arttırılması gerektiği, bu derse branş öğretmenlerinin girmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Türe (2007) tarafından gerçekleştirilen “Eğitimde ve Öğretimde Bir Araç Olarak Görsel Sanatlar Eğitiminin Öğrencilere Sağladığı Katkıları” adlı araştırmada Org.Bedrettin Demirel İlköğretim Okulu, Mareşal İ.Ö.O. Özel Diltaş İ.Ö.O. ve Cemile Erkunt İlköğretim Okullarında görev yapan branş öğretmenlerinin görsel sanatlar eğitimine bakış açıları alan araştırması metodu uygulanarak anket çalışması ile tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada nitel ve nicel araştırma yöntemleri kullanılmış; Ayrıca öğrencilerin Görsel Sanatlar dersi ile diğer derslerdeki (Matematik, Fen Bilgisi, Türkçe, Sosyal Bilgiler) başarı durumları karşılaştırılarak sonuçlar elde edilmiştir. Başarı durumları incelenen öğrenciler ilköğretim 2.kademe 11–14 yaş arasındaki öğrencilerle sınırlandırılmıştır. Araştırma sonucunda ankete katılan öğretmenlerin çoğunluğunun sanat eğitimi bağlamında resim derslerinin gerekliliği ve diğer dersleri bütünleyen katkısı konusunda olumlu düşüncelere sahip oldukları anlaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin Görsel Sanatlar dersindeki başarıları ile diğer derslerdeki başarı düzeyleri arasında da tüm okul düzeyinde olumlu yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Acar (2004), “İlköğretim Okullarındaki Resim-İş Öğretmenlerinin Sanat Eğitimi ve Öğretimindeki Yeniliklere İlişkin Görüşleri” adlı araştırmasında Resim-İş öğretmenlerinin sanat eğitimine ve öğretimine ilişkin yenilikleri izleyip izlemedikleri ve öğretmenlerin eğitim gereksinmelerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya 89 Resim-iş dersi öğretmeni katılmış, araştırmanın verileri öğretmenlere uygulanan anket sonuçlarından elde edilmiştir. Tarama modelinde gerçekleştirilen araştırma sonucunda Resim-İş öğretmenlerinin öğretim süreci ve değerlendirmeye yönelik konulardaki yenilikleri tam olarak izlemedikleri, sanat eğitimi ve öğretimindeki yenilikler konularında ise eğitim gereksinmelerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Artut (2004), tarafından gerçekleştirilen “İlköğretim (1. Kademe 4 ve 5. Sınıf) Öğrencilerinin Estetik ve Sanat Kavramlarına Yönelik Bilgi Düzeyleri” adlı araştırmada, ilköğretim 1. kademe 4. ve 5. sınıflarda okutulan Resim-İş Eğitimi derslerinde öğretmenler tarafından verilmesi istenen sanatsal bilgi ve estetik

kavramlarının yeterli olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Anket soruları, sanatsal kültür ve estetik bilgilerine yönelik yaklaşımları içeren konuları ele almıştır. Hazırlanan anket Adana ilindeki sekiz ilköğretim okulunda, 597 öğrenciye uygulanmıştır. Elde edilen verilerden çıkan sonuçlara göre öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun sanatsal etkinliklerin içerikleriyle ilintili kuramsal bilgi ve sanatsal kültüre ilişkin bilgilendirmelerden yoksun oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Özer (2001), “İlköğretim Okullarında Sınıf Öğretmenlerinin Resim-iş Dersine İlişkin Eğitim Gereksinimleri” adlı araştırmasında ilköğretim okullarındaki sınıf öğretmenlerinin Resim-İş dersine ilişkin eğitim gereksinmelerinin öğretmen görüşlerine göre belirlenmesini amaçlamıştır. Araştırma tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini Eskişehir il merkezinde MEB’e bağlı 46 ilköğretim okulunda görev yapan 461 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, sınıf öğretmenlerinin Resim-iş eğitiminin amaçları ile öğrencinin gelişimi bakımından önemi ve gerekliliği konusunda bilgilendirilmeye gereksinimleri olduğu sonucuna varılmıştır.

Ertemin (1997), “İlköğretim Okulları Resim-İş Dersi Öğretim Programının Değerlendirilmesi” adlı araştırmasında, ilköğretim okullarında Resim-iş Öğretim Programı uygulamalarına ilişkin olarak, Resim-iş dal öğretmenleri ile Resim-iş dersi okutan sınıf öğretmenlerinin görüş ve önerilerini ortaya koymaya çalışmıştır. Araştırma, 1995–1996 öğretim yılında Eskişehir il merkezinde bulunan 24 ilköğretim okulu ile bu okullarda görev yapan 30 Resim-İş dal öğretmeni ile 345 sınıf öğretmeninden elde edilen verilerle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Anket aracılığıyla öğretmenlerin Resim-İş Dersi Öğretim Programının öğelerine yönelik görüşleri Resim-İş Dersi Öğretim Programının geliştirilmesine dönük önerileri alınmıştır. Verilerin analizinde ise frekans ve yüzdelerden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda, ilköğretim okullarında uygulanmakta olan Resim-iş Öğretim Programının her iki öğretmen grubu tarafından "genelde yararlı ve başarılı" bulunduğunu ortaya koyan bulgular elde edilmiş, daha başarılı bir program uygulamasına olanak sağlanması için ilgililere ışık tutabilecek öneriler geliştirilmiştir.

Göksu (2006), “İlköğretim Okulu Görsel Sanatlar Dersi Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersini Değerlendirmeye Yönelik Görüşleri” adlı araştırmasında, Görsel Sanatlar eğitimi alanında ilköğretim okullarında görev yapan 6, 7, 8 sınıf Görsel Sanatlar öğretmenlerinin okullarda karşılaştıkları sorunları ve mevcut durumu belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmış, araştırmanın örneklemini, Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı ve ilköğretim okullarında çalışan ve şans (random) yöntemiyle seçilen, 59 Görsel Sanatlar dersi öğretmeni oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, sanat eğitimi düzeyinden, öğretmenlerin yeterliliklerinden, ders saati süresinin azlığından, araç gereç yetersizliğinden, kısıtlı çalışma mekânları, maddi sorunlar, derse gereken önemin verilmemesi, yeteneğin ön plana çıkarılmaması ve öğretimin yalnız yetenekli öğrencilere özgü olması gibi Görsel Sanatlar eğitimini olumsuz yönde etkileyen ilkesel sorunlar ortaya çıkmıştır.

Yeşilyurt (2009), "İlköğretim Okullarındaki İkinci Kademe Görsel Sanatlar Dersi Programının İşlenişinde Karşılaşılan Temel Sorunlar" adlı araştırmasında, ilköğretim okullarında görev yapan Görsel Sanatlar öğretmenlerinin ders programının işlenişinde karşılaştıkları temel sorunları tespit etmeyi ve bu doğrultuda çözüm önerileri geliştirmeyi amaçlamıştır. Araştırma betimsel nitelikte olup; araştırmada betimleme (survey) modeli kullanılmıştır. Araştırma 2 aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış ve yönlendirici olmayan görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşmeler 2008–2009 Eğitim-Öğretim yılında Çanakkale il merkezinde programı uygulayan ilköğretim II. kademedeki görev yapmakta olan toplam 25 görsel sanatlar öğretmeni ile yapılmıştır. Araştırmanın ikinci aşamasında ise programından kaynaklanan sorunlara ilişkin öğretmen görüşlerini belirleyebilmek ve bu doğrultuda daha fazla öğretmene ulaşarak daha geçerli ve güvenilir bilgiler edinebilmek amacıyla nicel bir araştırma yöntemi olan anket kullanılmıştır. Araştırma verilerinden elde edilen bulgulara göre ilköğretim okullarında görevli Görsel Sanatlar dersi öğretmenlerinin hedeflenen amaç ve davranışları kazandırmalarını engelleyecek; ders saatinin yetersiz olması, sınıfların kalabalık olması, okullarda araç, gereç ve çalışma ortamının yetersizliği, derslerin atölye yerine sınıflarda yapılmasından dolayı dersin veriminin düşmesi gibi pek çok problem ortaya çıkmıştır.

Gürdal (2007) tarafından gerçekleştirilen “Görsel Sanatlar Dersinde Yapılandırmacı Yaklaşımaya Dayalı Öğretim Uygulamalarına İlişkin Öğretmen Görüşleri” adlı araştırmada Görsel Sanatlar dersinde yapılandırmacı yaklaşıma dayalı öğretim uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Tarama modelinde olan araştırmada, İlköğretim I. Basamak düzeyi Görsel Sanatlar (Resim-İş) dersi ele alınmıştır. Araştırma verileri, nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla toplanmıştır. Araştırma 2006–2007 öğretim yılında Eskişehir il merkezinde Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı 7 ilköğretim okulunda gerçekleştirilmiş ve bu okullarda görev yapan 23 sınıf öğretmeniyle görüşme yapılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin büyük bir kısmının Görsel Sanatlar dersinde yapılandırmacı yaklaşıma dayalı öğretim uygulamalarının olumlu, bir kısmının ise olumsuz olarak gördükleri; Görsel Sanatlar dersini yapılandırmacı yaklaşıma dayalı ders programlarıyla işlerken bazı sorunlarla karşılaştıkları saptanmıştır. Bu sorunlar ise; materyal eksikliği, atölye eksikliği, sınıfların kalabalık olması, yardımcı kaynakların olmaması, öğretmenlerin yeterli bilgiye sahip olmaması gibi sorunlardır.

Metan (2007), “İlköğretim Okullarının Birinci Kademesinde Görevli Sınıf Öğretmenlerinin Müzeleri Görsel Sanatlar Eğitimi Dersinde Kullanmalarına Yönelik Görüşleri” adlı araştırmasında, sınıf öğretmenlerinin müzelerin görsel sanatlar eğitimi amaçlı kullanılmasına ilişkin görüşlerini belirlemeyi ve müzelerin eğitim amaçlı kullanılmasının görsel sanatlar eğitimine katkısının ne olacağını ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma Ankara ili Çankaya ilçesindeki ilköğretim okullarından yansız atama yoluyla seçilmiş 5 tane resmi ilköğretim okulunda ve yine yansız atama yoluyla seçilmiş, bu ilköğretim okullarında görevli 60 sınıf öğretmenine anket uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda sınıf öğretmenlerinin yeni Görsel Sanatlar ders programında yer alan müze etkinliklerinin uygulanması konusunda yeterli olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonunda ortaya çıkan görüşlere dayalı olarak araştırmacı tarafından ortaya konulan önerilere yer verilmektedir.

Dorukan (2009), “İlköğretim Kurumlarındaki Görsel Sanatlar Dersinin Uygulamaları ve Sonuçları” adlı araştırmasında, ilköğretim kurumlarındaki öğretmenlere Görsel Sanatlar dersi için örnek bir uygulama kalıbını oluşturmayı amaçlamıştır. Araştırmacı Görsel

Sanatlar Dersi Öğretim Programı tüm ayrıntılarıyla incelenmiş ve buna bağlı olarak yaklaşık bir yıllık eğitim sürecini kapsayacak genişlikte ders etkinlikleri tasarlanmış ve uygulanmıştır. Uygulamalar sırasında, araştırmacı tarafından programdaki kazanımlara uygun yeni etkinlik örnekleri tasarlanmıştır. Araştırmanın örneklemini İstanbul ili Bahçelievler İlçesi Behiye-Dr. Nevhiz Işıl İlköğretim Okulu'ndaki 4, 5. ve 6. sınıf ve tüm sınıfların uygulamalara göre değişiklik gösteren A-B-C-D-E-F şubeleri oluşturmuştur. Araştırma verilerini elde etmek için nitel araştırma desenlerinden Örnek Olay Deseni kullanılmıştır. Araştırmacı ders süreçlerini gözlemleyerek etkinliklerin gerçekleştirilebilme durumlarına göre yorumlar yapmıştır. Araştırma sonucunda programın uygulanma aşamasında en sık karşılaşılan problemlerin, programın yeni olması sebebiyle, farklı sonuçlarla karşılaşıldığı için standartlaştırılmaması yönündeki problemler olduğu sonucuna varılmıştır. Bu durumun oluşmasındaki en büyük sebep olarak, ders saatinin azlığı gösterilmiş; bir ders saati içerisinde hem etkinliğin uygulanmasının, hem de değerlendirmenin yapılmasının zor olduğu, programda verilen birtakım uygulamaların havada kaldığı vurgulanmıştır.

Çetin (2004) tarafından gerçekleştirilen, “İlköğretim Okulları Altıncı Sınıf Resim-İş Dersi Programı Çerçevesindeki Etkinlikler Üzerine Bir Araştırma” adlı araştırmada, ilköğretim okulları altıncı sınıf Resim-İş Programı çerçevesinde uygulanan konu ve etkinliklerine ne derece yer verildiğinin saptanması amaçlanmıştır. Araştırma, 2003–2004 Eğitim-Öğretim yılında Kocaeli il merkezine bağlı ilköğretim okulları altıncı sınıf Resim-İş öğretmenlerinden elde edilen verilerle gerçekleştirilmiştir. Tarama yöntemi ve anket tekniğinin kullanıldığı araştırmada 64 ilköğretim okulundan, toplam 66 Resim-İş öğretmenin görüşleri alınmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin sanat eğitimindeki dört temel öğretim alanından *Uygulamalı Alan* ve *Estetik* boyutuna ilişkin etkinliklere daha çok yer verdikleri; *Sanat Eleştirisi* ile *Sanat Tarihi* boyutlarına ilişkin etkinliklere ise az yer verdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Arı (2010), tarafından gerçekleştirilen, “Müze Bilinci Öğrenme Alanı Etkinliklerinin Gerçekleşebilirliğine İlişkin Öğretmen Görüşleri” adlı araştırmada, Görsel Sanatlar dersi öğrenme alanlarından biri olan müze bilinci öğrenme alanı etkinliklerinin gerçekleşebilirliğine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, 2008–2009 Eğitim Öğretim yılında, Eskişehir il merkezinde

bulunan 6 ilköğretim okulunda görev yapmakta olan 18 sınıf öğretmenin görüşü alınarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmış ve elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Ayrıca veri elde etmek amacıyla müze bilinci öğrenme alanı etkinliklerine ilişkin öğretmenlerin hazırladıkları dokümanlar da incelenmiştir. Araştırma sonucunda, sınıf öğretmenlerinin müze bilinci öğrenme alanını önemli ve gerekli gördükleri, ancak bu alana yönelik kendilerini yeterli bulmadıkları ve eğitime ihtiyaç duydukları ortaya çıkmıştır. Ayrıca araştırma sonucunda, öğretmenlerin müze bilinci etkinliklerini sınıf içinde gerçekleştirirken sorun yaşamadıkları, sorunları daha çok sınıf dışı etkinlikleri gerçekleştirirken yaşadıkları anlaşılmıştır. Öğretmen görüşlerine göre, kalabalık sınıf mevcudu, zaman darlığı, ulaşım sürecinin zorluğu, müze personelinin çocuklara yaklaşım şekilleri, müzelerin yeterli tanıtım yapamamaları vb. nedenlerle sınıf dışı etkinliklerin tam anlamıyla gerçekleştirilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, sınıf öğretmenlerinin İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında yer alan “görsel sanat kültürü” öğrenme alanının uygulanmasına ilişkin görüşlerini belirlemektir. Belirtilen bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Sınıf öğretmenlerinin İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programına ilişkin genel görüşleri nelerdir?
2. Sınıf öğretmenlerinin İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında yer alan öğrenme alanlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Sınıf öğretmenlerinin İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programındaki “görsel sanat kültürü” öğrenme alanına ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Sınıf öğretmenleri “görsel sanat kültürü” öğrenme alanı içinde yer alan “estetik”, “sanat tarihi” ve “sanat eleştirisi” alt disiplinlerine ilişkin olarak neler yapmaktadırlar?
5. Sınıf öğretmenlerinin “görsel sanat kültürü” öğrenme alanının uygulanmasında karşılaştıkları güçlükler var mıdır?

6. Sınıf öğretmenlerinin “görsel sanat kültürü” öğrenme alanının uygulanmasında karşılaştıkları güçlüklerle yönelik çözüm önerileri var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Sanat eğitimi ve Görsel Sanatlar dersinin genel anlamda amaçları, bireylerin topluma yaratıcı ve üretici bireyler olarak katılmalarını sağlamak, estetik bir bilinç kazandırarak yaşamını ve çevresini güzelleştiren bireyler yetiştirmek ve sanattan anlayan bilinçli sanat tüketicilerini topluma kazandırmaktır. Bu bağlamda, İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Programında yer alan “görsel sanat kültürü” öğrenme alanının ayrı bir yeri ve önemi vardır. Görsel sanat kültürü öğrenme alanının içerisinde öğrencilere estetik bilinci geliştirme, sanat tarihi konusunda bilgilendirme ve sanat eleştirisi yapabilme becerilerini kazanmaya yönelik amaçlar ve etkinlikler bulunmaktadır. Bu öğrenme alanı dersin teknik uygulama kısmından ayrı olarak, daha çok öğrencilerin düşünsel, algısal ve duygusal yönden gelişimlerini hedeflemektedir. Ayrıca onlara sanat kültürü kazandırarak, topluma sanattan anlayan, bilinçli sanat tüketicileri yetiştirme amacına da hizmet etmektedir. Bu nedenle görsel sanat kültürü öğrenme alanının kazandırılması sanattan anlayan ve sanatı seven, daha nitelikli bir toplum olabilmeye sağladığı katkısından ötürü önemlidir.

Görsel Sanatlar dersinin amacına uygun bir şekilde işlenmesi ve programın amaçlarının öğrencilere kazandırılabilmesi, okullardaki uygulamalarda öğrenme alanlarının hepsine eşit değer verilmesi ile sağlanabilir. Aynı zamanda, programın uygulayıcısı öğretmen olduğu için, programın başarıya ve amaçlarına ulaşması yine öğretmenlerin derse ve programa bakış açıları ile uygulama biçimlerine göre değişecektir. Bugün birçok ilköğretim kurumunun birinci basamağında Görsel Sanatlar dersi sınıf öğretmenleri tarafından verilmektedir. Bu nedenle, Görsel Sanatlar dersinin amacına uygun bir şekilde gerçekleşmesinde ilköğretim I. basamakta Görsel Sanatlar dersi eğitimi veren sınıf öğretmenlerinin konu ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi yararlı olacaktır. Bu araştırma, Görsel Sanatlar dersinin öğrenme alanlarından biri olan ve öğrencileri estetik bilinç, sanat tarihi ve sanat eleştirisi alanlarında geliştirmeyi amaçlayan “görsel sanat kültürü” alanının uygulanmasına yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşlerine başvurulması

ve bu öğrenme alanına ilişkin öğretmenlerin ne tür uygulamalara yer verip ne tür sorunlarla karşılaştıklarının belirlenmesi bakımından önemlidir.

1.4. Sınırlılıklar

- Araştırma, İstanbul il merkezinde bulunan ilköğretim okulları ile sınırlıdır.
- Araştırma, ilköğretim okullarında uygulanmakta olan Görsel Sanatlar dersi ile sınırlıdır.
- Araştırma, ilköğretim I. basamakta görev yapan ve Görsel Sanatlar dersine giren sınıf öğretmenlerinin görüşleri ile sınırlıdır.
- Araştırma, İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda yer alan "görsel sanat kültürü" öğrenme alanı ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Estetik: İnsanın dünyayı estetiksel olarak özümlemesi yasalarının, güzelliğin yasalarına göre yapılan yaratıcı çalışmanın özü ve biçiminin bilimi (Çalışlar, 1991, s.150).

Görsel Sanatlar: Sanatsal uğraşlar içinde amacı kullanıma dönük olmayan, resim ve heykel gibi kendi başına bir değer oluşturan sanat ürünlerini üreten uğraşlara verilen ad (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997, s.735).

İlköğretim: 6-14 yaş arasındaki çocukların fiziksel, zihinsel, etik gelişimine hizmet eden, onları yaşam ile bir üst eğitime hazırlayan temel eğitim ve öğretim (Gürkan ve Gökçe, 1999, s.6).

Sanat: İnsanın duygu, düşünce ve heyecanlarına, ruhsal deneyimlerine biçim vererek başkalarına aktarabilme çabasıdır (Türkdoğan, 1984, s.9).

Sanat Eğitimi: Bireyin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatmada yeteneklerini ve yaratıcılık gücünü estetik bir düzeye ulaştırabilmek için yapılan eğitim çabası (Türkdoğan, 1984, s.14).

2. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, katılımcılar, verilerin toplanması ile verilerin çözümlenmesi ve yorumlanmasına yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında yer alan öğrenme alanlarından “görsel sanat kültürü” öğrenme alanının uygulanma biçimlerinin, uygulamada karşılaşılan sorunların ve çözüm önerilerinin sınıf öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak belirlenmesinin amaçlandığı bu araştırma, tarama modelinde nitel bir çalışma olarak gerçekleştirilmiştir.

Tarama modeli, geçmişte ya da şu anda var olan bir durumu var olduğu biçimiyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Tarama modelinde araştırmaya konu olan birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve var olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2003, s.77). Nitel araştırma ise gözlem, görüşme ve doküman incelemesi gibi veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2004, s.19).

Nitel araştırmalarda veriler betimsel olduğu için süreç ve anlamla ilgili olmaktadır. Amaç, oluşturulan hipotezi sınamak ya da desteklemek değil, verilerin sistemli bir biçimde incelenmesi ve araştırmaya yönelik kuram üretilmesidir (Ekiz, 2003, ss.27–29).

Nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan üç tür veri toplama tekniği vardır. Bunlar; gözlem, görüşme ve yazılı doküman incelemesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2004, ss.19-20). Bu araştırmada veriler betimsel araştırma yöntemlerinden “görüşme” yoluyla toplanmıştır.

Görüşme sözlü iletişim yoluyla veri toplama tekniğidir. Sosyal bilimler alanında etkili bir veri toplama aracı olarak görülen görüşme yöntemi, bireylerin deneyimlerine,

tutumlarına, görüşlerine, şikâyetlerine, duygularına ve inançlarına ilişkin bilgi elde etmede kullanılabilecek bir yöntemdir. Görüşmenin amacı araştırılan konu hakkında önceden hazırlanmış sorular ya da görüşme sırasında tasarlanan sorular aracılığıyla kişinin düşüncelerini ve duygularını ortaya çıkarmaktır. Görüşmeler değişik biçimlerde gruplanabilmektedir. En yaygın gruplama biçimi yapılandırılmış görüşme, yarı yapılandırılmış görüşme ve yapılandırılmamış görüşme olarak üçlü sınıflamadır (Karasar, 2003, ss.165–167).

Yapılandırılmış görüşme; daha çok önceden yapılan ve ne tür soruların ne şekilde sorulup, hangi verilerin toplanacağını en ayrıntılı biçimde saptayan “görüşme planı”nın aynen uygulandığı görüşmedir (Karasar, 2003, s.167). Yapılandırılmamış görüşme türünde, araştırmacı görüşülen kişiyle belirli konuları keşfetmeye çalışır. Görüşme sırasında çalıştığı problemle ilgili belirli özel alanlar keşfederse, daha ayrıntılı sorularla o alanları daha derinliğine irdelemeyi deneyebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2004, s.93).

Yarı-yapılandırılmış görüşme ise, hem önceden belirlenmiş soruları içeren hem de bu sorulara ek olarak yeni sorular sorma esnekliğine sahip bir görüşme türüdür (Yıldırım ve Şimşek, 2004, s.105–107). Bu teknikte, araştırmacı önceden sormayı planladığı soruları içeren bir görüşme formu hazırlar. Ancak istediği bilgiyi alabilmek için görüşme sırasında soruları değiştirebilir, yeni tartışmalar açabilir ve daha önce hazırladığı görüşme sorularına yeni sorular ekleyerek görüşmeyi yönlendirebilir.

Bu araştırmanın verileri görüşme türünden “yarı yapılandırılmış görüşme” tekniği ile toplanmıştır.

2.2. Katılımcılar

Bu araştırmanın katılımcılarını, İstanbul il merkezinde yer alan 10 ilköğretim okulu ile bu okullarda çalışan 20 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmanın katılımcılarının belirlenmesinde, amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan “ölçüt örnekleme” kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemindeki temel anlayış, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan durumların çalışılmasıdır. Burada sözü edilen ölçüt ya da ölçütler

araştırmacı tarafından oluşturulabileceği gibi daha önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2004, s.85). Bu araştırmada araştırmacı tarafından belirlenen temel ölçüt, İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Programını incelemiş ve dersi programa uygun olarak işlediğini belirten sınıf öğretmenlerinin seçilmiş olmasıdır. Bunun nedeni, daha önce konuya ilişkin yapılan araştırmalarda sınıf öğretmenlerinin bu derse ilişkin yeterli alt yapıları olmamasından ötürü programı tam olarak işlemediklerini belirtmiş oldukları bulguların var olmasıdır. Bu nedenle, benzer bulgularla yetinme ve araştırma sorularına yanıt alamama gibi aksaklıkların önüne geçilmesi öngörülmüştür.

Araştırmanın yürütüleceği okullar belirlendikten sonra, araştırmacı okullara giderek kendini tanıtmış, okul müdürleri ile bir ön görüşme yapmış, onlara araştırmanın amacını nasıl yürüteceğini açıklayarak Milli Eğitim Bakanlığı resmi izin belgesini (EK-1) göstermiştir. Daha sonra görüşmenin yapılacağı öğretmenleri seçmek için öğretmenlerle görüşülmüş ve her okulda İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Programını incelemiş ve dersi programa uygun olarak işlediğini belirten sınıf öğretmenlerinden görüşmeyi gönüllü olarak kabul edenler belirlenerek daha sonrasında randevu almak amacı ile telefon numaraları alınmıştır. Araştırmacı görüşmeyi kabul eden her öğretmene telefon ederek görüşme için uygun olabilecek bir tarih ve saat için randevu almıştır.

2.2.1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Kişisel Özellikleri

Bu araştırmanın katılımcılarını 20 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin kişisel özellikleri Çizelge 1’de gösterilmiştir.

Çizelge 1’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan 20 öğretmenden 12’si bayan, 8’i erkektir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin neredeyse tamamı 35 yaşın altında olup çoğunluğu 26–30 yaş arası genç öğretmenlerdir. Yalnızca 3 öğretmenin yaşı 35 yaşın üstündedir.

Çizelge 1
Araştırmaya Katılan Sınıf Öğretmenlerinin Kişisel Özellikleri

Özellikler	Grup	Sayı
Cinsiyet	Bayan	12
	Erkek	8
Yaş	21–25	2
	26–30	10
	31–35	5
	36–40	2
	41–45	-
	46 ve üzeri	1
Eğitim Durumu	Eğitim Enstitüsü	1
	Eğitim Önlisans	1
	Lisans Tamamlama Programı	-
	Eğitim Fak. Sınıf Öğrt. Programı	11
	Dört Yıllık Yüksekokul/Fakülte	7
Mesleki Deneyim	1 – 5 yıl	9
	6 – 10 yıl	6
	11 – 15 yıl	4
	16 – 20 yıl	-
	21 yıl ve üstü	1

Öğretmenlerin eğitim durumlarına bakıldığında, 11'i Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmeliği Programı, 7'si Dört Yıllık Fakülte, 1'i Eğitim Ön Lisans ve 1'i de Eğitim Enstitüsü mezunudur. Öğretmenlerin meslekteki çalışma yılına bakıldığında araştırmaya katılan öğretmenlerin neredeyse yarısının 1–5 yıl arasında çalışan öğretmenler olduğu

görülmektedir. 6 öğretmen 6–10 yıl, 4 öğretmen 11–15 yıl ve yalnızca 1 öğretmen 21 yıldan fazla olacak biçimde mesleki deneyime sahiptir.

2.3. Verilerin Toplanması

Bu araştırma için öncelikle, alan yazın taraması yapılarak kaynaklardan yararlanılarak araştırmanın kuramsal yönü oluşturulmaya çalışılmıştır. Araştırma verileri, nitel araştırma veri toplama yöntemlerinden yarı-yapılandırılmış görüşme yoluyla toplanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Görüşme Formu (EK-3) kullanılmıştır. Görüşme yönteminden elde edilen verilerin toplanmasında ise dijital ses kayıt cihazı kullanılmıştır.

2.3.1. Görüşme Formunun Hazırlanması

Araştırma verilerinin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin kullanılmasına karar verildikten sonra araştırmacı tarafından bir görüşme formu geliştirilmiştir. Geliştirilen görüşme formu, *Sözleşme, Kişisel Bilgiler ve Görüşme Soruları* olmak üzere 3 bölümden oluşmaktadır. “Öğretmen Görüşme Formu” EK- 3’te verilmiştir.

Araştırmacı, görüşme formunu hazırlarken kimi ilkeleri göz önünde bulundurmuştur. Bu ilkeler şöyle sıralanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005, ss. 128–136):

- Kolay anlaşılacak sorular yazma, deneyimlerle ilişkilendirilen odaklı sorular hazırlama
- Açık uçlu ve yönlendirmeyen sorular hazırlama
- Yanıtı çok boyutlu olabilecek sorular sormaktan kaçınma
- Alternatif sorular ve sondalar hazırlama
- Farklı türden sorular yazma ve soruları konu bütünlüğüne bağlı olarak sistematik bir biçimde düzenleme

Araştırmacı yukarıda verilen ilkeleri göz önünde bulundurarak görüşme formunu geliştirmiştir. Görüşme formunun geliştirilme aşamasında uzman görüşleri alınarak

görüşme formunun araştırmanın amaçlarına uygun olacak biçimde düzenlenmesine çalışılmıştır. Aynı zamanda, araştırmacı bir alan uzmanı ile görüşme yaparak, gerek kendisi görüşme konusunda deneyim kazanmış gerek görüşme sorularının açık ve anlaşılır olup olmadığı sınımıştır. Ayrıca araştırmacı hazırladığı soruların kolay anlaşılır ve açık olarak ifade edilip edilmediğini belirlemek amacıyla bir öğretmenle pilot bir görüşme gerçekleştirmiştir. Pilot görüşme yapılan öğretmenle önceden görüşülerek, görüşme için uygun gün, saat ve yer belirlenmiştir. Araştırmacı, pilot görüşmede görüşülen öğretmene araştırmasının amacını ve nasıl bir süreç izleneceğini açıklamıştır. Görüşme sonucunda pilot görüşme yapılan öğretmenin görüşme sorularına verdiği yanıtlar çözümlenerek dökümü yapılmıştır. Ön deneme amacıyla yapılan görüşme, araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Görüşme sonucunda pilot görüşme yapılan öğretmenin her bir soruya verdiği yanıtlar çözümlenmiş, çözümlenme doğrultusunda görüşme sorularının öğretmenler tarafından anlaşıldığına karar verilmiştir.

2.3.2. Görüşme İlkeleri

Görüşme soruları belirlendikten sonra bir sıraya konulmuş ve soruların tutarlılık göstermesi için belirlenen sıraya göre sorulması kararlaştırılmıştır. Ancak soruların yanıtlanması sırasında, sorulan soruyla birlikte bir başka sorunun yanıtı da tam olarak alınmış ise, o sorunun tekrar sorulmamasına karar verilmiştir. Görüşme sırasında bir soruya verilen cevap yüzeysel ya da yetersiz bulunmuş ise “bu konuda başka söylemek istediğiniz ya da eklemek istediğiniz bir şey var mı?” biçiminde sorular yönelterek, sorunun daha açık olarak yanıtlanmasının sağlanmasına karar verilmiştir. Sorulan sorular sırasında öğretmenlerin soruyu anlamadığı fark edildiği takdirde yönlendirmeye sebep vermeden soru anlaşılır hale getirilmiştir. Görüşme yapılan öğretmenlerin açıklama yapılmasını istedikleri sorular olduğunda ise onları yönlendirmeden gerekli açıklamaların yapılması uygun görülmüştür.

2.3.3. Görüşmelerin Yapılması

Görüşmeler 05 Ekim 2009 ile 17 Kasım 2009 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler önce okul müdüründen sonra da öğretmenlerden randevu alınarak yapılmış, öğretmenler randevularını ders saatlerine uygun zamanlara vermişlerdir. “Öğretmen Görüşme Takvimi” EK 4’te verilmiştir.

Araştırmacı, görüşme yapacağı her öğretmen ile olumsuz çevre koşullarının yer almadığı ve öğretmenlerin de uygun bulunduğu bir ortamda görüşmelerini gerçekleştirmiştir. Yapılan görüşmelerin 6’sı öğretmen evinde, 3’ü kütüphanede, 5’i veli görüşme odasında, 2’si çok amaçlı salonda, 1’i sosyal bilgiler laboratuvarında, 1’i rehberlik servisi odasında, 1’i müdür yardımcısı odası, 1’i de resim atölyesinde gerçekleştirilmiştir.

Görüşmelerin tümü araştırmacı tarafından ve birebir gerçekleştirilmiştir. Her bir öğretmen görüşme sözleşmesini okuyup imzaladıktan sonra görüşmelere başlanmıştır. Görüşme soruları öğretmenlere görüşme formunda belirlenen sırada sorulmuştur. Görüşmeler yaklaşık 25–30 dakika sürmüştür.

2.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırmanın verilerinin çözümlemesi ve yorumlanmasında betimsel analizden yararlanılmıştır. Betimsel analiz yaklaşımına göre, elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre organize edilebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir. Betimsel analizde, görüşülen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2004, ss.171–172).

Betimsel analiz, verilerin dökümü ve görüşmelerin çözümlemesi, görüşme kodlama anahtarının oluşturulması, görüşmelerin görüşme kodlama anahtarına kodlanması,

araştırmanın güvenilirliğinin sağlanması, bulguların tanımlanması ve bulguların yorumlanması gibi aşamalardan oluşur.

Yıldırım ve Şimşek, (2005, s.224), betimsel analizin aşamalarını dört temel gruba ayırmaktadır. Birinci aşama, *betimsel analiz için çerçeve oluşturma* aşamasıdır. Bu aşamada araştırmanın soruları, nitel araştırma yönteminin türü ve araştırmanın kuramsal boyutu göz önünde bulundurularak bir çerçeve oluşturulur. Bu çerçeveye göre verilerin temalar halinde nasıl düzenleneceği belirlenir. İkinci aşama olan *tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi* aşamasında, veriler okunur, tanımlama amacıyla seçilir, anlamlı ve mantıklı bir biçimde bir araya getirilir. *Bulguların tanımlanması* aşamasında, anlamlı bir biçimde bir araya getirilen veriler anlaşılır bir biçimde tanımlanır ve doğrudan alıntılarla desteklenir. *Bulguların yorumlanması* aşamasında, tanımlanan bulgular açıklanır, ilişkilendirilir ve anlamlandırılır. Araştırmada veriler bu aşamalar dikkate alınarak çözümlenmiştir.

Bu araştırmada *betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma* aşamasında, görüşme kayıtlarının dökümü yapılmıştır. Kayıtların dökümü sırasında her öğretmen için ayrı bir görüşme dökümü formu kullanılmıştır. Bilgisayardan alınan görüşme dökümü formlarından 2 tanesi yansız atama yöntemiyle seçilerek bir uzmandan ses kayıt cihazındaki kayıtlarla görüşme dökümleri formunu karşılaştırması istenmiştir. Uzmanın görüşleri doğrultusunda görüşme dökümü formunda eksiklikler tespit edilmişse, bunlar düzeltilmiş ya da uzmanın anlayamadığı sesler birlikte dinlenerek çözümlenmiştir. Bu işlemden sonra, her bir katılımcıya ait görüşme formundaki her bir soru için verilen yanıtlar, ilgili soru altında toplanmıştır. Buradaki amaç, gerek “Görüşme Kodlama Anahtarı” hazırlanırken gerekse güvenilirlik ve geçerlik çalışması yapılırken hem araştırmacıya hem de uzmanlara kolaylık sağlamaktır.

Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi aşamasında görüşme döküm formundan elde edilen veriler yeniden okunup düzenlenmiştir. Görüşme sorularının her biri tek tek ele alınarak, her soru için verilen tüm yanıtlar doğrultusunda seçenekler sıralanmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda, her bir soru maddesinin altında soru ile ilgili yanıt seçeneklerinin yazılı olduğu “Görüşme Kodlama Anahtarı” oluşturulmuştur. Bu

görüşme kodlama anahtarında görüşme sorularına ve bu soruların yanıtlarını kapsayacak biçimde oluşturulan seçeneklere yer verilmiştir. Görüşme kodlama anahtarında yer alan yanıt seçeneklerinin güvenilirliğini belirlemek amacıyla beş adet öğretmen görüşme dökümü yansız atama yöntemiyle seçilmiştir. Seçilen beş adet görüşmeciye ait görüşme kodlama anahtarı çoğaltılarak alandan bir uzmana verilmiştir. Görüşme dökümü formları ile görüşme kodlama anahtarları araştırmacı ve uzman tarafından bağımsız olarak değerlendirilmiştir. Değerlendirme, görüşmecilerin görüşüne uygun bulunan seçeneğin ilgili görüşme kodlama anahtarına işaretlenmesi biçiminde yapılmıştır. Araştırmacı ve uzmanın görüşme kodlama anahtarlarına yaptıkları işaretlemelerin tutarlılığını belirlemek amacıyla her sorunun yanıtı ayrı ayrı incelenerek karşılaştırılmıştır. Bu çalışmadan sonra görüşme kodlama anahtarına son biçimi verilmiştir.

Bulguların tanımlanması aşamasında, veriler anlaşılır ve kolay okunabilir duruma getirilmiştir. Nitel veriler sayılarla ifade edilip, verilerin sayısal analizinde frekans hesapları kullanılmıştır.

Nitel verilerin sayısallaştırılmasında birkaç temel amaç vardır. Bu amaçlar; güvenilirliği arttırmak, yanlılığı azaltmak, temalar ve kategoriler arasında karşılaştırma yapmak, küçük çapta yapılan bir araştırmanın daha sonra büyük çapta nicel araştırmalarla yeniden sınanmasına olanak vermek biçiminde sıralanabilir. Bu nedenle, nitel araştırmalarda frekans hesaplarının yapılmasında, nicel araştırmalarda olduğu gibi istatistiksel genelleme ve değişkenler arasında ilişki kurma amacı yoktur (Yıldırım ve Şimşek, 2005, ss. 242–243).

Bulguların yorumlanması aşamasında ise, elde edilen bulgular açıklanmış, görüşme yapılan öğretmenlerin bulgulara yönelik görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmış ve bulguların kendi aralarında karşılaştırılmasına yer verilmiştir.

Araştırma güvenilirliğini sağlamak amacıyla, görüşme kodlama anahtarı 20 öğretmen için boş olarak çoğaltılmıştır. Araştırmacı ve alandan bir uzman, birbirinden bağımsız olarak 20 öğretmenin görüşlerinin yer aldığı görüşme dökümlerini okuyup, ilgili

görüşme kodlama anahtarındaki her sorunun yanıtını içeren uygun seçeneği kodlamışlardır. Her öğretmen için birer görüşme kodlama anahtarı oluşturulduktan sonra, araştırmacı ve uzmanın doldurduğu görüşme kodlama anahtarının tutarlılığı karşılaştırılmıştır. Uzman ile araştırmacının işaretlediği her soru maddesini kapsayan yanıt seçeneği tek tek kontrol edilerek uzmanlar arası “Görüş Birliği” ya da “Görüş Ayrılığı” biçiminde işaretlemeler yapılmıştır. Araştırmacı ile uzman aynı yanıt seçeneğini işaretlemişlerse görüş birliği, farklı seçenekleri işaretlemişlerse görüş ayrılığı olarak kabul edilmiştir. Görüşme kodlama anahtarlarına işaretlemeler yapılırken, uzman katılımcıların yanıtlarını kodlama anahtarında bulamamışsa kendi anladığı biçimi ile yeni bir seçenek oluşturmuştur. Gerçekleştirilen çalışmanın güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman’ın (1994, s. 64) önerdiği aşağıdaki uyuşum yüzdesi kullanılmıştır:

$$P \text{ (Uzlaşma Yüzdesi)} = \frac{Na \text{ (Görüş Birliği)} * 100}{Na \text{ (Görüş Birliği)} + Nd \text{ (Görüş Ayrılığı)}}$$

Çizelge 2’de görüşme kodlama anahtarlarında yer alan soruların güvenilirlik yüzdeleri verilmiştir.

Çizelge 2
Öğretmen Görüşme Kodlama Anahtarında Yer Alan Soruların Güvenirlik Yüzdeleri

Sorular	Güvenirlik Yüzdeleri %
Soru 1	97,5
Soru 2	89,8
Soru 3	95
Soru 4	87,3
Soru 5	93,5
Soru 6	92
Soru 7	94,6
Soru 8	91
Soru 9	96
Soru 10	98
Soru 11	98

Öğretmen görüşme kodlama anahtarının güvenilirlik çalışmasında en düşük güvenilirlik 4. soruda %87,3 olarak hesaplanmıştır. En yüksek güvenilirlik ise 10 ve 11. sorularda olup %98 olarak hesaplanmıştır. Tüm soruların güvenilirlik ortalaması ise, %93,8 olarak hesaplanmıştır.

Yukarıda yapılan işlemler sonucunda, her tema ve alt tema için araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerinin hangi sıklıkta tekrar ettiği hesaplanarak, frekans olarak ifade edilmiştir. Daha sonra elde edilen bulgular açıklanmış ve alan yazın ile desteklenmiştir.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırma kapsamında elde edilen bulgular ve yorumlara yer verilmiştir. Bulgular ve yorumlar, elde edilen verilerin betimsel analizinin yapılması, temaların oluşturulması, tema ve alt temaların araştırmanın alt problemleriyle ilişkilendirilmesi ve ulaşılan bulgulara yönelik olarak yorumlar yapılması biçiminde sunulmuştur.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler, araştırma sorularına dayalı olarak ele alınmış ve yapılan betimsel analizler sonucunda 3 tema elde edilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular, “Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programına ilişkin görüşler”, “Görsel sanat kültürü öğrenme alanına ilişkin görüşler” ve “Görsel sanat kültürü öğrenme alanını uygulamada karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşler” biçiminde sınıflandırılmıştır. Araştırmanın bulguları, belirlenen temalar doğrultusunda frekans dağılımları biçiminde tablolaştırılmış ve öğretmenlerin görüşlerinden doğrudan alıntılara yer verilerek aktarılmıştır.

3.1. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programına İlişkin Görüşler

İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programındaki “görsel sanat kültürü” öğrenme alanının uygulanmasına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesine yönelik olarak gerçekleştirilen bu çalışmada, araştırma sorularından ilki olan “İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programına ilişkin görüşleriniz nelerdir?” sorusuna yanıt aranmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Betimsel analizler sonucunda sınıf öğretmenlerinin İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programına ilişkin görüşlerinin alt temaları “programa ilişkin genel görüşler” ile “programın öğrenme alanlarına ilişkin görüşler” biçiminde belirlenmiştir.

3.1.1. Programa İlişkin Genel Görüşler

İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri çeşitlilik göstermektedir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin 18’i

programa ilişkin farklı anlamlarda olumlu görüş belirtirken, yalnızca 2 öğretmen programın uygulanabilirliğine ilişkin olumsuz görüş dile getirmiştir. Sınıf öğretmenlerin programa ilişkin genel görüşleri Çizelge 3’te gösterilmiştir.

Çizelge 3. Sınıf Öğretmelerinin Programa İlişkin Genel Görüşleri

Programa İlişkin Genel Görüşler	f
Eski programa göre daha olumlu	18
Sanatsal ve kişisel gelişime katkı sağlıyor	11
Etkinlikler açık, anlaşılır ve uygulanabilir	6
Öğretmenleri araştırmaya sevk ediyor	2
Programın uygulanması için uygun bir ortam yok	2
Toplam	39

Çizelge 3’te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu, Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programını bir önceki program ile karşılaştırmışlardır. Yeni programın daha olumlu boyutları olduğu görüşünü dile getiren sınıf öğretmenlerinin büyük bir bölümü programın daha kapsamlı ve ayrıntılı olması bakımından olumlu bulduklarını ifade etmişlerdir. Örneğin, araştırmaya katılan Ayfer öğretmen konuya ilişkin görüşlerini, “*Bir ders içerisinde farklı türde etkinlikleri uygulayabileceğimiz kazanımlar söz konusu oluyor, daha iyi bir program olduğunu düşünüyorum (st.78–80)*” biçiminde ifade etmiştir.

Programın olumlu özelliklerini dile getiren öğretmenlerin yaklaşık üçte biri, programın yalnızca uygulama boyutuyla değil aynı zamanda sanatın farklı boyutlarının da ele alınması bakımından olumlu bulduklarını belirtmişlerdir. Örneğin, Gamze öğretmen bu konuya ilişkin görüşlerini, “*Yeni programı genel olarak incelediğimde eski programa göre daha kapsamlı olduğunu gördüm. Sadece resimde uygulamaya dönük değil, çocukların görsel sanatlara ilgisini artırıcı etkinliklerin yer aldığını fark ettim. Uygulanabildiğinde gerçekten kaliteli sonuçlar alınabileceğini düşünüyorum (st.32-35)*” diyerek açıklamıştır. Yeni programı daha kapsamlı bulan öğretmenlerden biri olan Pelin öğretmen ise, “*Açıkçası daha kapsamlı buluyorum (st.27). Eskiden sadece hani uygulamaya yönelik çocukları sadece biçimsel anlamda faaliyetler yaptırıyorduk. Şimdi*

işin içine, görsel sanat kültürü ve müze gezileri girince çocukların farklı açılardan bakmalarını geliştirdiğini düşünüyorum (st.31-33)” biçiminde görüş bildirmiştir.

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programına ilişkin olarak görüş bildiren öğretmenlerin 11’i, programın öğrencilere hem sanatsal hem de kişisel gelişimlerine katkı sağladığı yönünde görüş belirtmişlerdir. Sanatsal gelişime katkı olarak öğrencilere sanat konusunda bilinçlendirme sağladığı dile getirilmiştir. Örneğin, Mehmet öğretmen bu konuya ilişkin görüşlerini, *“Çocuklara sanatsal bir bilinç kazandırıyor en azından. Bakış açısı yeni ufuklar açıyor. Bu anlamda tabii resim dersinden çok daha işlevsel olduğuna inanıyorum (st.37-38)”* sözleriyle dile getirmiştir. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının öğrencilerin kişisel gelişimlerine katkı sağladığı yönünde belirtilen görüşlerde ise, öğrencilerin çok boyutlu düşünmelerini sağlama, yorum yapabilme ve kendini ifade edebilme bakımından katkılarına değinilmiştir. Örneğin, Barış öğretmen konuya ilişkin olarak, *“Biz öğrencilere dikte ediyorduk, dikte etmek, bir şeyler anlatmak, bir şey öğretmenin en zor yoludur biz öğrencilere yaparak yaşayarak bir şey öğretmedik, ya da öğrencilerden yorumlarda bulunmasını istemedik, kendi kendini yorumlayan kendi kenedini ifade eden öğrenciler yetiştiremedik. O anlamda yani program çok faydalı (st.112-116)”* sözleriyle açıklık getirmiştir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin 6’sı programda yer alan etkinliklerin açık, anlaşılır ve kolay uygulanabilir olduğunu söylemişlerdir. Bu konuya ilişkin olarak Emel öğretmen, *“Programdaki etkinlikler genellikle çok açık anlatılmış, yapılabilecek etkinlikler çoğunlukla. Faydalanmaya çalışıyorum, bana yararı oluyor etkinliklerin (st.281-282)”* biçiminde görüş belirtirken, Damla öğretmen *“Çok rahat etkinlikler var öğrenciler için kullanabileceğimiz. Güzel etkinlikler konmuş programa ve uygulanması zor olan etkinlikler değil bunlar. Dışarıdan bakıldığında zormuş gibi gözüküyor ama hiç de değil, gayet güzel ve uygulanabilir durumda olduğunu düşünüyorum (st.28-31)”* sözleriyle görüşlerini dile getirmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin 2’si Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının özelliklerinden biri olarak öğretmenleri araştırmaya sevk etmesini dile getirmişlerdir. Konuya ilişkin olarak Meral öğretmen görüşlerini, *“Ben bir tablo üzerinde ne yorum yapabiliyordum*

ne de bir tablo hakkında bir fikir sahibiydim. Ne de bir tablo görmüştüm. Hiç öyle bir merakım bile yoktu. Ne bir resim sergisinden, ne bir müzeden her şeyden bir haberdik. Ama şu anda bu programla birlikte çocuklarla beraber ben de bir şeyler öğrenmeye başladım ve öğrendikçe zaten onlar için çok daha fazla bir şeyler kazandırabilirim onlara (st.31-36)” biçiminde ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan yalnızca 2 öğretmen Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı ile ilgili olarak olumsuz görüş dile getirmiştir. Bu öğretmenlerden biri, programı toplum olarak henüz hazır olmamak bakımından eleştirmiş, bir diğeri ise öğrenme ortamları ve fiziksel koşulların yetersizliği bakımından eleştiri getirmiştir. Görüşlerini fiziksel ortam bağlamında açıklayan Şule öğretmen, “*Mesela o etkinliklerde doğayı gezme var, çevreyi gezme var ama biz bir mahallede okulumuz o sebeple gezebileceğimiz öyle bir çevre yok. Okul bahçesini gezmek var ama bizim okul bahçemiz çok küçük, bunlar aslında tüm okulları düşünerek hazırlanmış etkinlikler değil (st.274-278)”* biçiminde ifade etmiştir. Programı toplumsal açıdan eleştiren Ayfer öğretmen ise görüşlerini, “*Uygun bulmuyorum değil, daha doğrusu hazır değiliz biz toplum olarak belki de öyle demek daha doğru olur. Burada maddi durumu çok kötü olan ailelerin çocukları, parçalanmış aileler var, özellikle dışarıdan çok göç alan bir yer. Bu konuda çok sıkıntı çekiyoruz ve daha doğru, düzgün konuşmayı bilmeyen, giyimi kuşamı düzgün olmayan, hatta okula terlikle gelen öğrencilere bir takım sanatsal çalışmalarını öğretmek biraz zor geliyor açıkçası (st.34-39)”* sözleriyle dile getirmiştir.

Görüldüğü gibi, Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programına ilişkin olarak sınıf öğretmenlerin tamamına yakını olumlu görüş içerisindedirler. Olumlu görüşlerini dile getirirken sınıf öğretmenleri, daha çok programı bir önceki “Resim-iş Öğretim Programı” ile karşılaştırmışlar ve getirilen yenilikleri daha yararlı bulmuşlardır. Sınıf öğretmenleri bu yararların daha çok öğrencilerin kişisel gelişimleri ve sanatsal bakış açılarının geliştirmesine yönelik olduğu yönünde görüş belirtirken, etkinliklerin daha uygulanabilir ve açıklayıcı olduğuna ve öğretmenlerin de mesleki gelişimlerini destekleyici bir program olduğunu dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin yalnızca 2’si programa ilişkin olumsuz görüş belirtmiş ve programın uygulanabilirliğini sorgulamışlardır.

3.1.2. Programın Öğrenme Alanlarına İlişkin Görüşler

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinden İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında yer alan öğrenme alanlarına yönelik görüşleri alınmıştır. Sınıf öğretmenlerin programda yer alan öğrenme alanlarına ilişkin görüşleri Çizelge 4’te gösterilmiştir.

Çizelge 4. Sınıf Öğretmelerinin Programın Öğrenme Alanlarına İlişkin Görüşleri

Programın Öğrenme Alanlarına İlişkin Görüşler	F
Öğrenme alanlarının olması faydalı olmuş	13
Öğrencilerin kişisel gelişimlerine katkı sağlıyor	9
Müze bilinci öğrenme alanının konması olumlu	8
Toplumun olumlu yönde gelişime katkı sağlıyor	3
Öğrenme alanları öğretmene kolaylık sağlıyor	3
Öğrenme alanlarını uygulayabilmek her ortam için uygun değil	1
Toplam	37

Çizelge 4’te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu, öğrenme alanları konusunda olumlu yönde görüş belirtmişlerdir. Öğrenme alanlarına ilişkin görüş bildiren öğretmenlerin 13’ü, programda öğrenme alanlarının olmasının çeşitli açılardan faydalı olduğu görüşünü dile getirmişlerdir. Bu yönde görüş bildiren öğretmenlerin yaklaşık üçte biri, öğrenme alanlarının, programı uygulama ağırlıklı bir program olmaktan kurtardığı için faydalı bulduklarını ifade etmişlerdir. Örneğin Ömer Öğretmen “*Zaten üçe ayrılması daha iyi olmuş, yani sadece uygulama değil bunu yanında görsel sanat kültürünü ve müze bilincinin sunulması, sanat eserlerinin incelenmesi çocuklara bir sanat kültürü aşılması açısından da başarılı olmuş diye düşünüyorum (st.50-53)*” sözleriyle görüşünü dile getirmiştir.

Programda öğrenme alanlarının olmasının faydalı olduğu görüşünü dile getiren sınıf öğretmenlerinin geri kalanı da öğrenme alanlarının programı daha kapsamlı ve derli toplu yapması bakımından faydalı bulduklarını ifade etmişlerdir. Örneğin Esra öğretmen öğrenme alanlarına ilişkin görüşünü “*Eskiye kıyasla dediğim gibi kapsamlı*

olmuş yani öğrenciye verilebildiğinde öğretmen de yeterliyse bu konuda gerçekten çok verimli olunabileceğini düşünüyorum (st.69-70)” sözleriyle ifade etmiştir. Ayşe Öğretmen ise, “Bu şekilde derli toplu olduğunu düşünüyorum (st.47)... Evet, uygulanabilirliği açısından her şey yerli yerinde. Bunun içinde zaten üç alan var. Zaten daha çok alan olması da karışıklığa ve uygulamada zorluğa sebep olabilir (st.53-54)” biçiminde görüş bildirmiştir.

Programdaki öğrenme alanlarına ilişkin görüş bildiren öğretmenlerin 9’u, öğrenme alanlarının öğrencilerin kişisel gelişimlerine katkı sağladığı yönünde görüş belirtmişlerdir. Sınıf öğretmenleri bu konuda, öğrenme alanlarının öğrencileri hayata hazırlama, sanat kültürü kazandırma, sanata ve hayata bakış açısını geliştirme, yorum yapabilme becerisini geliştirme yönünden katkılarına değinmişlerdir. Örneğin Aykut öğretmen konuya ilişkin görüşlerini, *“Evet eskiden sadece yaptırılan uygulamaydı. Bunun yanında gelen şeyler çocuğu hayata hazırlamamızın bir boyutu. Mesela sanat eleştirisi burada başlayacak daha sonra başka şeyleri eleştirecek. Mesela estetik burada uygulamaya başlayacak sonra mahallesine uygulayacak, sanat tarihi belki ülkesini diğer ülkelerle diğer insanlarla karşılaştıracak. Daha doğrusu hayatta bu olması gereken şeyleri kazandırmak önemli. Müzeler ile bir yerde geçmiş öğreniyorsunuz, bir yerde yapılan, üretilen, emeğe saygı duymayı öğreniyorsunuz ve bu olması gereken bir şey (st.46-52)”* sözleriyle ifade etmiştir. Mehmet Öğretmen ise, *“Uygulama zaten eskiden beri vardı. Diğer alanlar, görsel sanat kültürü ve müze bilinci çocukların bakış açısını geliştiriyor aslında. Hem sanata bakış açısını hem de aslında hayata bakış açısıdır sanat, hayata bakış açılarını da geliştiriyor (st.45–47)”* sözleriyle görüşlerini dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin 8’i öğrenme alanlarına ilişkin görüşlerini dile getirirken müze bilinci öğrenme alanının programda yer almasının olumlu olduğunu vurgulamışlardır. Bu konuya ilişkin olarak Barış Öğretmen, *“Görsel Sanatlar dersinin içeriğinde müze, ben buna çok önem veriyorum ki ben şahsen müze kart sahibiyim, giderim. Kendimi şu zamandan itibaren geliştirmeye çalışıyorum bu dersi verdiğim için. Öğrencilere müze bilinci kazandırmak hem öğrencilerin sanat anlayışını geliştirmek hem de öğrencilerin kültürlerini, tarih kültürlerini geliştirmekte çok faydalı olduğunu*

düşünüyorum. Çünkü öğrenciler en iyi yaparak ve yaşayarak öğrenir. Gerçekten müzelerde yaparak ve yaşayarak öğrenilecek birinci yerler bence (st.107-112)” sözleriyle görüşünü belirtirken Damla Öğretmen, *“Müze bilinci, ilk gözüme çarpan oydu benim zaten. Kendimden yola çıkarak düşünüyorum, evet ben ilkokula giderken hiç müze gezmedim ve bir çocuğun şu anda müze gezmiş olması ve heykelleri görmesi, çeşitli sanat değerlerini tanınması onun ileride bazı şeylere karşı çok farklı açıdan bakmalarını sağlayacağına inanıyorum (st.48-52)”* sözleriyle görüşlerini dile getirmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin 3’ü programdaki öğrenme alanlarının toplumun olumlu yönde gelişime katkı sağladığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu konuya ilişkin olarak Oya Öğretmen görüşlerini, *“Dediğim gibi üçe ayrılması daha ayrıntulara bölmüş durumda, toplumdaki sanat anlayışını daha geliştirecek, gelecek nesillerle beraber dediğim gibi eskiden çok sınırlıydı sanat deyince çok basit şeyler gelirdi insanların aklına, bizim zamanımızda da böyleydi. Şimdi bir taraftan kültürünün de verilmesi daha anlamlı hale getiriyor sanatı (st.35-38)”* biçiminde ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin 3’ü programın öğrenme alanlarına ayrılmasının öğretmenlere kolaylık sağladığını vurgulamışlardır. Bu konuya ilişkin olarak Emel öğretmen, *“En azından görsel sanatların belli alanlarının olduğunu bilmek, o alanların farklı beceriler kazandırdığını bilmek gerektiğini görebiliyorum. Daha net bir şekilde yapmam gerekenler ortaya çıkıyor. Yani kendimi yapabileceklerim konusunda, yapmam gerekenler konusunda daha net gördüm. Yani kafamdakiler daha bir netleşmiş oluyor bu alanları görmekle beraber (st.93-97)”* biçiminde görüş belirtirken Ayşe Öğretmen, *“Bu şekilde derli toplu olduğunu düşünüyorum. Hem öğretmen için kolaylık zaten bütün programımız iç içe geçmiş şeyler birbirinden ayrı tutulamaz ama en azından öğretmen için bir kolaylık olduğunu düşünüyorum (st.47-49)”* sözleriyle görüşlerini dile getirmiştir.

Sınıf Öğretmenlerinden yalnızca 1’i, öğrenme alanlarının tam olarak uygulanabilmesinin her ortam için uygun olmadığı yönünde olumsuz bir görüş bildirmiştir. Damla Öğretmen bu yöndeki görüşünü, *“Çok uygun bir şekilde aslında*

birbiriyle ilişkilendirilmiş. Fakat, her çevreye göre uygun olmadığını düşünüyorum (st.63-64)... Ben doğuda da öğretmenlik yaptım, hiç uygun değil. Doğuda bir köy öğretmeni için bunları kullanabilme hiç uygun değil (st.68-69)... İnternet yoktu ve zaten elektrik de yoktu (st.78)... Mesela yine çalıştığım bir okulda da sınıf yetmiş kişiydi. Ve o yüzden de gezi yani özellikle müze bilincini kazandırma... Yani bir yetmiş kişiyi müzede gezdirmek çok zordu, imkânsızdı hatta (st.82-85)” sözleriyle dile getirmiştir.

Görüldüğü gibi, programdaki öğrenme alanlarına ilişkin olarak araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin neredeyse tamamı olumlu yönde görüş belirtmişlerdir. Olumlu görüşlerini dile getirirken sınıf öğretmenlerinin yarısından fazlası öğrenme alanlarının, programı daha nitelikli, kapsamlı ve kolay anlaşılabilir bir program olmasını sağladığı için faydalı buldukları yönünde görüş belirtmişlerdir. Olumlu görüş bildiren sınıf öğretmenlerinden bir kısmı müze bilinci öğrenme alanının yeni programda yer almasından mutlu olduklarını ve öğrenme alanları ile programı anlayıp uygulamanın öğretmenler için artık daha kolay olduğunu vurgulamışlar, diğer bir kısmı ise öğrenme alanlarının kişisel ve toplumsal gelişime olumlu yönde katkı sağladığını belirtmişlerdir. Sınıf öğretmenlerinden yalnızca 1'i olumsuz görüş belirtmiş ve öğrenme alanlarının tam olarak uygulanabilmesinin her ortam ve koşul için uygun olmadığı yönünde görüş açıklamıştır.

3.2. Görsel Sanat Kültürü Öğrenme Alanına İlişkin Görüşler

İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programındaki “görsel sanat kültürü” öğrenme alanının uygulanmasına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesine yönelik olarak gerçekleştirilen bu çalışmanın araştırma soruları doğrultusunda “Programın öğrenme alanlarından görsel sanat kültürüne ilişkin görüşleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Verilen yanıtların betimsel analizleri sonucunda sınıf öğretmenlerinin görsel sanat kültürü öğrenme alanına ilişkin görüşlerinin alt temaları “görsel sanat kültürü öğrenme alanına ilişkin genel görüşler” “sanat tarihi disiplinine ilişkin görüşler”, “estetik disiplinine ilişkin görüşler” ve “sanat eleştirisi disiplinine ilişkin görüşler” biçiminde sınıflandırılmıştır.

3.2.1. Görsel Sanat Kültürü Öğrenme Alanına İlişkin Genel Görüşler

Sınıf öğretmenlerinin programda yer alan öğrenme alanlarından görsel sanat kültürü öğrenme alanına ilişkin genel görüşleri Çizelge 5’de gösterilmiştir.

Çizelge 5. Sınıf Öğretmelerinin Görsel Sanat Kültürü Öğrenme Alanına İlişkin Genel Görüşleri

Görsel Sanat Kültürü Öğrenme Alanına İlişkin Genel Görüşler	f
Kültürlü, kaliteli insan yetiştirmek için önemli	9
Çocukların kişisel gelişimlerine katkı sağlıyor	8
Toplum olumlu yönde değiştirmeye katkı sağlıyor	8
Verilen sanat eğitiminin kalitesini artırıyor	2
Sadece sanat için değil hayatın her alanı için önemli	2
Görsel sanatlar eğitiminin temelini oluşturduğu için önemli	1
Öğretmenin ekstra bir eğitim almasını gerektiren bir alan	1
Toplam	31

Çizelge 5’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin 9’u görsel sanat kültürü öğrenme alanının kültürlü ve kaliteli insan yetiştirmek için önemli bir öğrenme alanı olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Örneğin Melih Öğretmen konuya ilişkin görüşlerini, “*Dünyada daha çok batılı ülkelerde bu daha kapsamlı biçimde var. Mesela yetişkinler operalara gidiyorlar, sanat galerilerini takip ediyorlar. Türkiye’de bu bilinç yok pek fazla. Ben bu alanın konmasının, gelecekte çocuklarımızın kültürlü olması açısından başarılı olacağını düşünüyorum. Bizim de ileride çocuklarımız müzelere gidebilir, resim sergileriyle ilgilenebilirler. Yani çocuklarda bir kültür, sanat kültürünün oluşması açısından önemli. Yani önemli olan ressam olmaları ya da çok iyi resim yapmaları değil, kültür sahibi olmaları (st.78-84)*” biçiminde ifade etmiştir. Musa Öğretmen, “*Bu da entelektüel bilgi birikimini artırmayı sağlıyor. Bunun temellerini atmış oluyor aslında bu sanat kültürü içerik olarak. Yeni ufuklar, yeni pencereler açma diye düşünüyorum sanat kültürünün kazandırdıkları (st.103–105)*” sözleriyle görsel sanat kültürü öğrenme alanının kültürlü insan yetiştirmeye katkısı olduğu yönünde görüş bildirmiştir. Barış Öğretmen ise görsel sanat kültürü öğrenme alanının önemine ilişkin olarak genel görüşünü, “*Tabii ki bizim kültürlü nesiller yetiştirmemiz açısından*

önemli, ancak sanat bilinci kazanan insanlar bunu kazanmayan insanlara göre her alanda farklıdır. Belki bunu bilmek birilerine bir şey ifade etmiyor olabilir, ama eder. Sanatsal anlamda bilinçli birisi daha farklı davranır insanlara, topluma, çevresine, ailesine daha ince, günlük konuşma diliyle ifade edersek daha ince nesiller yetiştirmek açısından (st.210-214)” sözleriyle görsel sanat kültürünün kültürlü ve kaliteli insan yetiştirmede rolü olduğu yönünde görüş bildirmiştir.

Görsel Sanat kültürü öğrenme alanına ilişkin olarak görüş bildiren öğretmenlerin 8’i, bu öğrenme alanının çocukların kişisel gelişimlerine katkı sağladığı yönünde görüş belirtmişlerdir. Sınıf öğretmenleri bu konuda, görsel sanat kültürü öğrenme alanının öğrencilerin bakış açılarını geliştirme, yaratıcılıklarını, estetik duygusunu ve kendini ifade edebilme becerilerini geliştirme, eleştirel gözle bakabilme ve yorum yapabilme becerisi kazandırma, özgüven duygusunu ve görsel zekâlarını güçlendirme ayrıca sanatı sevmelerini sağlama yönünden katkılarına değinmişlerdir. Örneğin Esra Öğretmen, *“Bu öğrenme alanı ilerde görsel zekâları gelişmiş çocuklar yetiştirmek için önemli bir alan (st.65)”* sözleriyle; Sema Öğretmen, *“En azından bir esere baktığı zaman fikrini açıkça dile getirme becerisini kazanıyor, kendisini ifade becerisini kazanıyor, bir başkasının ne dediğini, nasıl bir duygu düşünce içerisinde olduğunu tahmin etmeye çalışıyor (st.53-55)”*; Oya Öğretmen *“Bunun için de sanat kültürüne ait yapılan çalışmalarla daha yaratıcı olacaklarına inanıyorum, önlerinin açılacağına inanıyorum (st.50-52)”* ve Şükrü Öğretmen ise, *“Herkes sanatçı olamaz. Sanat kültüründeki amaç sanatı sevdirmek. Çocuğa ilgi, yani en azından bir resmi seyrettiği zaman zevk alıyorsa, haz duyuyorsa bu bile yeterli yani. Ne bileyim en azından bir resim hakkında yorum yapabiliyorsa, görüşlerini bildirebiliyorsa bu bile yeterli bir çocuk için... Amacımız çocuğa sanatı sevdirmek. Bunu bir resmi inceleyerek, bir tiyatro oyununu izleyerek de, bir sinemaya giderekte o şekilde kazandırmak amacımız (st.64-71)”* sözleriyle konuya yönelik görüşlerini dile getirmişlerdir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin 8’i görsel sanat kültürü öğrenme alanının toplumu olumlu yönde değiştirmeye katkı sağladığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu konuya ilişkin olarak Sema Öğretmen, *“Aslında çocukların hayata bakış açısı farklı olacak; düşünce tarzı, hayat tarzı, hayattan bekledikleri bile farklı olacak, hayattan*

beklentisi artınca, güzel olunca yaptığı çalışmalarda ona göre güzel olacak. Yani sığ bir toplum yerine çok daha kaliteli çok daha eğitilmiş bir toplum sahibi olacağız. Bence bunlar şart (st.166-169)” biçiminde görüş belirtirken Serkan Öğretmen, “Çocukların görsel sanat kültürü açısından gördükleri, görecekleri resimler, tanıştırabileceğimiz resimler, ressamlar bunların daha da geliştirilebilirse çok iyi olacağını düşünüyorum (st.60-62)... Yani toplum olarak bu konuda çok geri noktadayız. Gazetelerden, dergilerden nadiren gördüğümüz Türk ressamlardan, ya da yabancı ressamlardan, sergilerden bir haberiz. Bunlar ilköğretim seviyesine inerse, özellikle ilköğretim birinci sınıf seviyesinde başlarsa ve sekiz sene etkili bir biçimde verilmeye devam ederse, bu etkinliklerin, fuarların daha bilimsel daha bilinçli daha halka yayılan seviyede etkili olabileceğini düşünüyorum. Sonuç olarak sanat yorumuna dayandığı için yorumun anlaşılabilirliği, yorumun üzerine yorum katılabilirliği, değişim gücünü daha ağır ortaya koyacak (st.75-84)” sözleriyle toplumun sanata karşı daha ilgili ve bilinçli olacağı yönünde görüş bildirmiştir. Musa Öğretmen ise konuya ilişkin olarak, “Toplumun bu entelektüel bilgi birikimi ne kadar fazla olursa, aydınlanma o kadar fazla olur. Toplumdaki birçok şeyi bu entelektüel bilgi birikimi değiştirebiliyor. Sanatı anlayan bu kültürlenen toplumlarda yani her uygulamada hayatın her alanına yansıyor (st.109–111)” sözleriyle görüşünü dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinden 2’si konuya ilişkin olarak görsel sanat kültürü öğrenme alanının verilen sanat eğitiminin kalitesini artırdığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Örneğin bu öğretmenlerden Oya Öğretmen, “Neden önemli, bir kere yaptığımız şeyin kültürünü almadan yapmak çok anlamlı çok derin gelmiyor bir kere bana. Sadece yapılan işlermiş gibi geliyor bana, arkasında yani içi boş gibi geliyor bana. O yüzden de onu daha anlamlı kılan içini dolduran şey kültürü zaten, o yüzden de bence önemli bir alan olması gereken bir alan (st.56–59)” biçiminde görüşünü dile getirmiştir.

Sınıf öğretmenlerinden 2’si ise görsel sanat kültürü öğrenme alanının hayatın her alanında önemli olacağı yönünde görüş dile getirmişlerdir. Bu öğretmenlerden Aykut Öğretmen görüşünü, “Dediğim gibi hayata uygulanabilmeli, sizin öğrettiğiniz şey hayata dönüştürülebilmeli, hayata etkisi olabilmeli. Burada sanat eleştirisi ile

başlıyorsunuz, yaşadığını topluma daha eleştirili bakacaksınız, daha estetik, çok şeyi değiştirme düşüncesi içerisinde olacaksınız. O da daha iyiyi daha güzeli bulma adına bir alt yapı oluşturacaktır veya bir bakış açısı getirecektir. Hani derler ya bakmakla görmek aynı şey değildir, herkes bakar ama herkes göremez. Sizin topluma güzel şeyleri ya da kötü şeyleri göstermeniz gerekiyor ki sadece bakan toplum olmasın. Yaşadığı dünyayı çevreyi dönüştüren insanlar olması gerektiğini düşünüyorsanız bunların olması gerekiyor (st.72-79) sözleriyle ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden yalnızca 1'i görsel sanat kültürü öğrenme alanının sanat eğitiminin temelini oluşturduğu yönünde görüş belirtmiştir. Emel öğretmen bu görüşünü, *“Görsel sanat kültürü gerçekten de belki de bu alanın tam temelini oluşturan bir yerde (st.65–66). Yani sanatçıları tanıması, bir sanat eseri ile ilgili eleştirel görüş yürütmesi, sanatsal açıdan düşünmesi, doğru ya da yanlış bu çok önemli değil. Güzellik kavramlarını irdelemesi, bu insanın günlük yaşantısında bile çok önemli bir yer kapsadığını düşünüyorum (st.105-109)”* sözleriyle dile getirmiştir.

Emel öğretmen araştırmaya katılan diğer sınıf öğretmenlerinden ayrı olarak görsel sanat kültürü öğrenme alanını uygulayabilmek için özel bir eğitim alınması gerektiğine dikkat çekmek istemiştir ve bu konudaki görüşünü, *“Birazcık da öğretmenin ekstra bir eğitim almasını gerektiren bir alan. Bunları uygulamaya çalışıyorum anlayabildiğim kadarıyla fakat çok yeterli olduğumu düşünmüyorum. Desteğe ihtiyacım var. Belki de en desteğe ihtiyacım olduğu bölüm burası (st.66-69)”* sözleriyle dile getirmiştir.

Görüldüğü gibi görsel sanat kültürü öğrenme alanına ilişkin olarak araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin genel görüşlerinin tamamı bu öğrenme alanının yararlı ve önemli olduğu yönündedir. Görüşlerini dile getirirken sınıf öğretmenlerinin yarıya yakını görsel sanat kültürü öğrenme alanının kültürlü ve kaliteli insan yetiştirmedeki önemini vurgularken yine büyük bir kısmı da çocukların gelişimlerine katkı sağladığı ve toplumu olumlu yönde değiştirdiği yönünde görüş açıklamışlardır. Geri kalan sınıf öğretmenleri ise görsel sanat kültürü öğrenme alanının, sanat eğitiminin kalitesini artırdığı, hayattaki diğer alanlar için de gerekli olduğu ve sanat eğitiminin temelini oluşturduğu yönündeki görüşleri ile bu alanın önemine dikkat çekmek istemişlerdir. Sınıf öğretmenlerinden

yalnızca 1'i bu alanı uygulayabilmek için ekstra bir eğitim alınması gerektiği yönündeki görüşü ile sınıf öğretmenlerinin bu alana yönelik yeterliliklerini sorgulamıştır.

3.2.2. Sanat Tarihi Disiplinine İlişkin Görüşler

Sanat tarihi disiplinine ilişkin görüşler alt temasına yönelik olarak elde edilen bulgularda sınıf öğretmenlerinin sanat tarihi disiplinine yönelik genel görüşlerine ve sınıf öğretmenlerinin Görsel Sanatlar dersinde sanat tarihi disiplinine yönelik olarak yaptıkları uygulamalara yer verilmiştir.

Çizelge 6. Sınıf Öğretmelerinin Sanat Tarihi Disiplinine İlişkin Genel Görüşleri

Sanat Tarihi Disiplinine İlişkin Genel Görüşler	f
Daha kültürlü ve bilinçli insanlar yetiştirmek için önemli	7
Sanatçıları ve eserlerini tanımalarını sağlıyor	5
Tarih bilinci kazandırıyor	3
Sanat Tarihi öğrenmek sanata daha bilinçli bakmayı sağlar	3
Sanatın ve sanat eserinin değerini anlamaya yardımcı olur	2
Farklı bakış açısı kazandırır	1
Toplam	21

Çizelge 6'da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan ve sanat tarihi disiplinine yönelik görüş bildiren sınıf öğretmenlerinin hepsi, sanat tarihinin önemini vurgulamış ve yararlı olduğu yönünde olumlu görüş bildirmiştir.

Görüş bildiren sınıf öğretmenlerinden 7'si öğrencilere sanat tarihi disiplinine yönelik bilgiler vermenin daha kültürlü ve bilinçli insanlar yetiştirmek için önemli olduğu yönünde görüş belirtmiştir. Örneğin Ayşe Öğretmen, "*Tabii ki sanat tarihi bir çocuğun kültürel gelişimi açısından kazandırılması gereken önemli bir şey. Yani toplumumuzda da bu bilinç oldukça az. Bunu daha ileri bir seviyeye taşımak istiyorsak, bunun eğitimini küçük yaşlarda vermeye başlamalıyız (st.204-206)*" sözleriyle görüşünü açıklamıştır. Konuya ilişkin olarak Meral Öğretmen ise, "*Öncelikle kültürlü insan yetiştirmek diyebilirim. Bu şey gibi, hani siyasetten, politikadan her insanın biraz anlaması gerektiği gibi bir şey aslında. Duyarlı ve bilinçli vatandaş olabilmek için. Şöyle söyleyeyim, tarih bilinci oluşturmak ve sanat eserlerini daha iyi anlayabilmek için belki*

sanat tarihi de öğrenmek gerek diye düşünüyorum (st.226–229)” biçiminde görüş belirtmiştir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin 5’i sanat tarihi disiplinine yönelik yapılanların, öğrencilerin sanatçıları ve eserlerini tanımalarına yardımcı olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Örneğin Melih Öğretmen, *“En azından bir resim izlettiğimiz zaman çocuklara, onu eleştirirken bir taraftan da sanatçının ismini söylüyoruz, bu çocuklar için bir başlangıç oluyor, isim hafızası geliyor, sanatçıların isimlerini öğrenmiş oluyorlar ve onların tarzlarını görmüş oluyorlar (st.51-54)”* sözleriyle; Şule Öğretmen ise, *“Çok önemli... Ressamların, ilginç hayat hikâyelerini öğrenebilirler ve böyle ilginç insanları da kolayca unutabileceklerini sanmıyorum, akıllarının bir yerlerinde kalacaktır (st.86-87)”* ifadesiyle konuya yönelik görüşünü dile getirmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin 3’ü, sanat tarihi disiplinine yönelik yapılanların, öğrencilerde tarih bilinci oluşturmaya katkı sağladığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Konuya ilişkin olarak Aykut Öğretmen *“Bu tarih bilinci edinmeyle de, toplumsal sorunları, sosyal sorunları anlamamız açısından da yararlı olabilir. Çocuk burada buna baktığı zaman diğer alanlarda da işin geçmişini anlayabilir, daha doğru yorum yapabilirler (st.95-97)”* biçiminde görüşünü açıklarken Musa Öğretmen, *“Yani insanlar, toplumlar tarihini bilirse var olurlar. Tarih demek geçmişten bu güne olan birikimdir. Aynı şey sanat tarihi için de geçerli bence. Geçmişte senin toplumunda, neler yapılmış sanat adına. Onun üzerine birikimler koyarak nereye gelmişiz. Bunu farkında olması açısından sanat tarihi sanat adına bir tarih bilinci vermek için önemli (st.143-146)”* sözleriyle görüşünü dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin 3’ü sanat tarihi öğrenmenin sanata daha bilinçli bakmayı sağlayacağı yönünde görüş bildirmişlerdir. Örneğin araştırmaya katılan Sevgi Öğretmen konuya ilişkin görüşlerini, *“Bu geçmişte yapılmış çalışmaları, ya da geçmişte gerçekleşmiş olayları, o dönemin kültürünü yansıtan çalışmaları incelememiz anlamına geliyor. Çocuklar bunları iyi inceleyebilirlerse, yorumlayabilirlerse bugüne olan etkilerini tartışabilirlerse daha bilinçli bakacaklardır sanata. Bugüne kadar neler*

yapıldığını görmek, bugüne kadarki gelişmeleri takip etmek bundan sonrası için bize çok önemli bir veri sağlayacak (st.119-123)” biçiminde ifade etmiştir.

Konuya ilişkin görüş bildiren sınıf öğretmenlerinden 2’si ise sanat tarihi öğrenmenin sanatın ve sanat eserinin değerini anlamaya yardımcı olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Örneğin Mehmet Öğretmen, *“Her yeni düşüncenin, her yeni akımın bir tarihi var. Sanatın da bir tarihi var. Çocuklar bu estetik bilincini, sanat eserlerini öğrenirken bunların hangi süreçlerden geçtiğini, nasıl meydana geldiklerini de bilmelerinin gerektiğine inandığım için, bu alt disiplin alanı olarak sanat tarihine ilişkin bilgilerin, onun kazanımlarının verilmesini gayet önemli buluyorum (st.69-73). Şimdi ortaya güzel bir şey koymak öyle basit bir süreç değil, sancılı bir süreç, sıkıntılı bir süreç. Ortaya bu eser konulurken, o eseri koyan insanın ne türlü sıkıntılar çektiğini, döneminde ne türlü sıkıntılar çektiğini bilirse, o sanat eserine daha çok değer vereceğini düşünüyorum. Yani sanat eserini koruma bilinci de yerleşmiş olacak dolayısıyla (st.77-80)”* sözleriyle konuya ilişkin görüşlerini dile getirmiştir.

Sınıf öğretmenlerinden yalnızca 1’i sanat tarihi öğrenmenin kişiye farklı bakış açısı kazandırdığı görüşüne sahiptir. Musa Öğretmen bu görüşünü *“Yani çocuklara farklı bir bakış açısı kazandırabilir. En azından sanatın temelini ne olduğunu, insanın sanata niye ihtiyaç duyduğunu da aslında buradan çıkarabiliriz. Niye bunu yapmış, bu eseri niye ortaya koymuş, belki bunu anlamak açısından önemli. Tabi bu yaşlarda birinci sınıfta bunu anlamak mümkün olmayacak ama bilinçaltına da bunu zaman içinde büyüdükçe farkına varacak (st.146-151)”* sözleriyle dile getirmiştir.

Görüldüğü gibi sanat tarihi disiplinine yönelik sınıf öğretmenleri tarafından belirtilen genel görüşlerin hepsi olumlu yöndedir. Görüş bildiren öğretmenlerin tümü sanat tarihi disiplinine yönelik yapılan çalışmaların yararlı olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Sınıf öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu sanat tarihi öğrenmenin, sanatçıları ve eserlerini tanıma ve daha kültürlü insanlar ve bir toplum yaratma yönünden yararlı olduğunu vurgularken, bir kısmı da sanat tarihi disiplinine yönelik yapılan çalışmaların tarih bilincini geliştirdiği, kişiye farklı bakış açıları kazandırdığı, sanata daha bilinçli

bakan ve sanata değer veren bireyler yetiştirmeye yardımcı olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir.

Çizelge 7. Sınıf Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersinde Sanat Tarihi Disiplinine Yönelik Olarak Yaptırdıkları Uygulamalar

Sanat Tarihi Disiplinine Yönelik Yapılan Uygulamalar	f
Gösterilen bir eserin hangi sanatçıya ait olduğunu söyleme (isim verme)	16
Sanatçılarla ilgili temel bilgiler vererek onları tanıtmaya (hayat hikayesi vb.)	15
Bir sanatçının farklı çalışmalarından örnekler göstererek tarzını tanıtmaya	9
Müze ve sergilerden yararlanma	7
Ünlü sanatçıları ve eserlerini araştırma ödevi verme	2
Bazı sanat akımları ile ilgili basit bilgiler verme	2
Yakın çevrelerindeki tarihi yapılara dikkat çekme	1
Sanat tarihi disiplinine yönelik pek fazla çalışma <u>yaptırmadım</u>	4
Toplam	56

Çizelge 7’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu, Görsel Sanatlar dersi bünyesinde yaptıkları etkinliklerde gösterdikleri bir eserin hangi sanatçıya ait olduğuna yönelik bilgi verdiklerini ve sanatçının ismini öğrettiklerini ifade etmişlerdir. Örneğin, araştırmaya katılan Melih Öğretmen konuya ilişkin görüşlerini, “*Yani elimizden geldiğince uygulamaya çalışıyoruz, en azından bir resim izlettiğimiz zaman çocuklara, onu eleştirirken bir taraftan da sanatçının ismini söylüyoruz. Bu çocuklar için bir başlangıç oluyor, isim hafızası geliyor, sanatçıların isimlerini öğrenmiş oluyorlar (st.51-53)*” biçiminde ifade etmiştir. Emel Öğretmen ise, “*Van Gogh’un “İkarus” isimli bir resmi aklıma gelmişti. Onu internetten bulup, çocuklara gösterdim. Çocuklar daha önce konuştuğumuz bir konu vardı, uçan insan ile ilgili. Bakın bu da Van Gogh isimli bir ressamın, “İkarus” adlı resmi. İkarus, ilk uçan insan olarak Van Gogh resmetmiş bunu. Çocukların çok ilgisini çekti (st.132-136)*” sözleriyle sanatçının ismini çocuklara vurguladığını dile getirmiştir. Konuya ilişkin olarak Şule Öğretmen görüşünü, “*Şerif Aktürk adlı bir ressamın “okula kayıt” adlı eseri, biz bu eseri internetten bulduk ve sınıfımızda projeksiyon var yansıttık (st.100-*

101). *Ressamı tanıtmadım, sadece ismini söyledim, sadece doğduğu tarihi belirttim, başka her hangi bir bilgi vermedi (st.116-117)*” sözleriyle dile getirmiştir.

Sanat Tarihi disiplinine yönelik yapılan uygulamalara ilişkin görüş bildiren öğretmenlerin 15’i, tanıttıkları sanatçıların nereli olduğu, hangi yıllar arasında yaşadığı, yaşadıkları dönemin özelliklerinin neler olduğu ve hayat hikâyeleri gibi temel bilgileri öğrenciye verdikleri yönünde görüş belirtmişlerdir. Örneğin Mehmet Öğretmen *“Eğer ki sanat eseri gösteriyorsam, bu sanat eserinin kim tarafından yapıldığını, hangi tarihlerde yapıldığını, onun sanatçının yaşadığı dönemdeki, akımların ne olduğunu veya sanatçının o resmi yaparken neler çektiği ve bunlara da tabi şey içinde, konunun içinde çocukların anlayabileceği, yaş düzeyine göre, sınıfına göre bunlardan da bahsediyoruz tabii (st.166-170)... Edvard Munch’ın bir eserini göstermiştik çocuklara (st.181)... Sanatçıyı öğrenciye tanıttım ve yaşadığı dönemde de neler olduğunu sanata bakış açısının az çok neler olduğundan da bahsettik (st.94-95)”* sözleriyle konuyla ilgili görüşünü dile getirmiştir. Ayfer Öğretmen ise, *“Yanlış hatırlamıyorsam Van Gogh’un bir eseri idi. Aynı zamanda onun, bu yanılmıyorsam sanat tarihine de giriyor, hayatı hakkında bilgi verdim çocuklara. İşte kulağını kesip akıl hastanesinde kendi kulağının resmini yaptığı çocukların acayip ilgisini çekmişti (st.191-194)”* biçiminde görüş bildirmiştir. Bu konuya ilişkin olarak Ömer Öğretmen ise, *“Örnek vermem gerekirse ünlü bir ressamın resmini alıp önce inceleyip, resim üzerine konuştuktan sonra kısaca tabii ki çocukları sıkmadan, resmi yapanın kim olduğu, farklı resimlerinden de örnekler göstererek işte bu tarz resimler yaptığını belirterek, nerde yaşadığını, nereli olduğunu, hangi tarihler arasında yaşadığı konusunda bilgi veriyorum (st.289-293)”* sözleriyle sanatçıları tanıtmak için öğrencilere bazı temel bilgileri verdiğini vurgulamıştır.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin neredeyse yarısı öğrencilere bir sanatçının farklı çalışmalarından örnekler göstererek tarzını tanıtmaya yönelik çalışmalar yaptıklarını belirtmişlerdir. Örneğin, araştırmaya katılan Sevgi Öğretmen konuya ilişkin görüşlerini, *“Tabii ki bu noktada geçmişte yapılmış çalışmalar, yaşamış bazı ressamların çalışmaları bu ressamların hangi dönemlerde yaşadıkları, hangi konularda çalıştıkları özellikle farklı çalışmalarını inceleterek ortak şeyler buluyor musunuz ya da arasında farklılıklar varsa ne gibi farklılıklar var gibi şeylerle onları düşündürmeye,*

inceleme yapmaya yönelik çalışmalar yaptırıyorum genelde (st.137-141)” sözleriyle dile getirmiştir. Meral Öğretmen konuya yönelik yaptığı uygulamayı, “İyi bir sanatçının, dünyada yeri olmuş bir sanatçının resimlerini göstererek oradan konuşturuyorum onları. Herhangi bir tablo karşılına çıktığında, bakın çocuklar işte biraz önce de söyledim burada belirgin fırça darbeleri var, işte bu Van Gogh’un resmidir diyorum. Ya da Salvador Dali’nin biliyorsunuz resimleri hep böyle bir insan figürünün bir anda böyle bir maddeye dönüşmesi ya da maddenin böyle bir anda insan figürüne dönüşmesi..., bir resim gördüklerinde Salvador Dali’nin resmidir diyebilmeleri için önce birçok örnek gösteriyorum (st.71-78)” biçiminde dile getirmiştir.

Görüş bildiren sınıf öğretmenlerinin 7’si sanat tarihi disiplinine yönelik yaptığı uygulamalarda sergi ve müzelerden yararlandıklarını dile getirmişlerdir. Ayşe Öğretmen yaptığı çalışmayı “Arkeoloji müzesine gittik (st.264)... Orada tabii ki sanat tarihi adına daha faydalı olabilecek bir müze orası. Tarihsel bir dönem yani. Planlı bir şekilde anlatılıyor. İlk başta öğrencilerim not aldılar, hangi döneme ait hangi eserleri gördüler not aldılar... Sonuçta herkes farklı notlar aldı, bunları sınıfta paylaştılar (st.268-271)” sözleriyle açıklarken Sema Öğretmen, “Salvador Dali’nin Sabancı Müzesi’nde sergilenen sergisine götürdüm ben. Orada Salvador Dali’yi ve eserlerini tanıdılar. Daha sonra sınıfa döndüğümüz zaman Salvador Dali’nin hayat hikâyesi hakkında görüşmeler yaptık çocuklarla. Aynı zamanda örnek getirdim resimlerden, ekrandan projeksiyonla yansıttım (st.55-59)” biçiminde yaptığı çalışmaları anlatmıştır.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinden 2’si sanat tarihine yönelik uygulamalarında ünlü sanatçıları ve eserlerini araştırma ödevi verdiklerini dile getirmişlerdir. Bu yönde görüş bildiren öğretmenlerden Gamze Öğretmen, “Evet bunun için ödev vermiştim bir defasında, bir ressamın hayatını araştırmasını ve en ünlü tablosuna ulaşmasını istemiştim (st.89-90)” sözleriyle; Pelin öğretmen ise, “Bu sürrealizm üzerine biraz konuştuk, Dali nin hayatını biraz... İşte ben de onlarla birlikte aslında internetten araştırdım. Çünkü dediğim gibi ben de bunun eğitimini almadım. Ama çocuklar bunu araştırdı daha sonra sergiye gittik (st.212-214)” sözleriyle yaptıkları uygulamaya açıklık getirmişlerdir.

Görüş bildiren sınıf öğretmenlerinden 2'si sanat tarihi disiplinine yönelik uygulamalarında bazı sanat akımları ile ilgili basit bilgiler verdiklerine yönelik görüş bildirmişlerdir. Bu öğretmenlerden biri olan Esra Öğretmen, *“İşte Picasso'yu tanıttık mesela. Picasso ile ilgili değişik çalışmalar yaptırdım çocuklara (st.97-98)... Evet, bir sunum hazırladık. Picasso kimdir, nasıl resim yapar, onun kendi yaptığı resimlerden örnekler koyduk sunumun içine çocuklara bir derste onunla ilgili sunumu izlettik (st.106-108)... Geometrik şekilleri kullanarak aynı oradaki örnekler gibi çalışmalar yapmaya çalıştılar (st.167-168)... En basit haliyle, Picasso'nun geometrik şekilleri kullandığından işte yuvarlak, kare, işte kafayı çizerken yuvarlak değil de dikdörtgen çizdiğini söyledim (st.173-175)... Evet, basit çok basit örnekler vererek Kübizm'in bilgisini verdim (st.179)”* sözleriyle konuya yönelik uygulamasını dile getirmiştir.

Sınıf öğretmenlerinden yalnızca 1'i sanat tarihine yönelik uygulamalarında yakın çevrelerindeki tarihi yapılara dikkat çektiğini dile getirmiştir. Ömer Öğretmen bu konuya yönelik uygulamasını, *“İstanbul tarihi bir şehir, çocukların yakın çevrelerinde gördükleri tarihi eserler var (st.329-330)... Yapılan bir takım onarım çalışmaları var, çocuklar bunları hoş buldular (st.348-348)... Çocuklar ilk başta beyaz beyaz o taşları görünce hoşlarına gitti. Fakat ben çocuklara şunu anlattım; orijinaline hiç uygun olmadığı, aslında bir tarihi eserin orijinaline uygun olarak muhafaza edilmesi gerektiğinden bahsettim (st.350-353)”* biçiminde ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinden yalnızca 4'ü sanat tarihi disiplinine yönelik pek fazla çalışma yaptırmadıklarını ifade etmişlerdir. Fazla çalışma yapamadıklarını dile getiren öğretmenlerin çoğunluğu sanat tarihi alanına yönelik fazla bilgileri olmadığı için yaptırmadıkları yönünde görüş bildirmişlerdir. Örneğin Barış Öğretmen, *“Sanat tarihi ile ilgili biraz sıkıntılarım var, bu o kadar geniş kapsamlı bir konu, o sanat tarihi başlı başına bir dal, bir alan. Biz sanat tarihi eğitimini iyi alamadık, ne yazık ki. Ben o benim hatam kendimi geliştiremedim bu alanda. Tabii ki çok meşhur Monalisa'yı yapan kişiyi bilirim onu da herkes bilir ama detay anlamında pek bilgim yok (st.220-224)”* sözleriyle bu konuya açıklık getirmiştir.

Görüldüğü gibi, sanat tarihi disiplinine yönelik olarak sınıf öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu görsel sanatlar dersinde uygulamalar yaptıkları yönünde görüş bildirmişlerdir. Uygulama yapan öğretmenlerin de neredeyse tamamı sanat tarihi disiplinine yönelik olarak öğrencilere ünlü sanatçıları tanıtmak ve öğretmek için sanatçı isimlerini vurguladıklarını, onlar hakkında temel tanıtıcı bilgiler verdiklerini ifade eden görüşler belirtmişlerdir. Sınıf öğretmenlerinden yarıya yakını ise yaptığı uygulamalarda bir sanatçının farklı eserlerinden örnekler göstererek, öğrencilerin o sanatçının tarzını tanımasına yardımcı olan çalışmalar yaptırdıkları yönünde görüş dile getirmişlerdir. Görüş bildiren öğretmenlerden oldukça azı yapılan çalışmalarda ünlü sanatçıları araştırmaya yönelik ödevler verdiklerini ve sınıfta bazı sanat akımlarını tanıttıklarını ifade ederek farklı tarzda uygulama örnekleri yaptıklarını vurgulamışlardır. Yalnızca bir öğretmen sanat tarihi disiplinine yönelik yaptırdığı uygulamalarda yakın çevrelerindeki tarihi yapılara dikkat çektiğini vurgulamıştır. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinden 4'ü diğer görüşlerden farklı olarak sanat tarihine yönelik fazla çalışmaları olmadığını yönünde görüş bildirmiş ve bu konuda çok bilgili olmadıklarını ve sıkıntı duyduklarını vurgulamışlardır.

3.2.3. Estetik Disiplinine İlişkin Görüşler

Estetik disiplinine ilişkin görüşler alt temasına yönelik olarak elde edilen bulgularda önce sınıf öğretmenlerinin estetik disiplinine yönelik genel görüşleri, ardından sınıf öğretmenlerinin Görsel Sanatlar dersinde estetik disiplinine yönelik olarak yaptırdıkları uygulamalar aktarılmıştır.

Çizelge 8. Sınıf Öğretmelerinin Estetik Disiplinine İlişkin Genel Görüşleri

Estetik Disiplinine İlişkin Genel Görüşler	<i>f</i>
Estetik duygusu gelişmiş, nitelikli ve zevkli insanlar yetiştirmek için önemli	10
Daha nitelikli ve estetik bir toplum yaratabilmek için önemli	8
İnsanların yaşadıkları alanları güzelleştirebilmesi için önemli	8
İnsanları güzellik arayışına iter ve güzellik kaygısı duymalarını sağlar	5
Farklı beğenilere hoşgörü kazandırır	1
Estetik duyarlılık yapılan çalışmaların daha başarılı olmasını sağlar	1
Toplam	32

Çizelge 8’de görüldüğü gibi, estetik disiplinine yönelik öğretmenlerce dile getirilen görüşlerin tamamı, estetik eğitiminin kişiye sağladığı yararları vurgulayan olumlu yönde görüşlerden oluşmaktadır.

Sınıf öğretmenlerinin yarısı estetik eğitiminin, estetik duygusu gelişmiş, nitelikli ve zevkli insanlar yetiştirmek için önemli olduğu yönünde görüş bildirmiştir. Örneğin bu yönde görüş bildiren öğretmenlerden Emel Öğretmen, *“Daha nitelikli zevkli insanlar yetiştirmiş oluruz estetik eğitim ile bence. Bu da olumlu bir biçimde topluma döner. Bunun temelleri de küçük yaşlardan atılmalı bence (st.286-287)”* sözleriyle; Damla Öğretmen ise, *“Özellikle estetik bilinci bizlerde bile çok var olmayan bir bilinç. Estetik bilinç geliştiği sürece çocukların daha sonraki yaşantılarında çok güzel tercihler yapabileceğine inanıyorum ben. Estetik bilincin olması çok güzel (st.116–118)”* sözleri ile görüşlerini dile getirmişlerdir.

Estetik disiplinine yönelik olarak sınıf öğretmenlerinden 8’i, estetik disiplininin toplum açısından yararları üzerinde durmuşlar ve estetik eğitiminin daha nitelikli, estetik bir toplum yaratabilmek için önemli olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Örneğin Pelin Öğretmen bu görüşünü, *“Estetik olan her şey güzel olur. Çocukların daha çok düzenli temiz bir toplumda yaşama isteği duymaları, başta kendilerine etrafına daha özel ve güzel görmeyi istemeleri ile bir bağlantısı olabileceğini düşünüyorum. Bu bilinci küçük yaşta alırlarsa, hani daha temiz çevre daha güzel topluma katkıda bulunabileceklerini düşünüyorum (st.108-111)”* biçiminde belirtmiştir. Melih Öğretmen ise, *“Türkiye’de genel anlamda bir estetik bilinç eksikliği göze çarpıyor insanlarda. Bunu çevremizdeki binalarda da görebiliyoruz, giyim kuşamda da görebiliyoruz. Yani pek estetiğe önem verilmiyor. Bu görsel sanatlar programı estetik bilinci geliştirmeye yönelik sadece resim yapabilme ya da görsel sanatların uygulamalarını yapabilmeden çok, çocukta estetik bilinci geliştirme her branş için çok önemli. Türk toplumunun genel anlamda bir eksiklik olduğunu düşünüyorum Türk toplumunda estetik duruş (st.22-28)”* biçiminde konuya ilişkin görüşlerini ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinden 8'i estetik disiplinin insanların yaşadıkları alanları güzelleştirebilmesi için önemli olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Örneğin Ömer Öğretmen, “*Estetik bir kere insanın yaşadığı çevreyi, bulunduğu yeri güzelleştirmesi, ayrıca doğaya, çevreye, bir şehre, bir köye daha güzel bakmasını sağlayacak bir kavram insan hayatında estetik (st.98-100)... Çocuklarımızın estetik bilince sahip olması gerekiyor ki yarın öbür gün yaşadıkları şehirleri, yaşadıkları evleri, ofislerini, çalıştıkları yerleri buldukları her alanı daha güzel bir yere çevirsinler (st.105-107)*” sözleriyle görüş belirtmiştir. Mehmet Öğretmen ise, “*Sadece sanata karşı bir estetik bilinç değil, o estetik bilinci verirsek sanata karşı, bütün toplumsal alanlarda bu estetik bilincinin yerleşeceğine inanıyorum. Örneğin, mahalledeki veya yeni bir yapılaşmada, yapıları daha düzgün bir şehirleşme, park ve bahçe alanlarının daha düzgün olması... Çünkü bunlar sonuçta çocuklar, ileride büyüyecekler ve yetişkin olacaklar. Yeni düzenlemeleri bunlar yapacaklar. Dolayısıyla estetik bilince sahip olurlarsa, daha güzel, göze hoş görünen yeni yapılar, yeni çalışmalar yapacaklarına inanıyoruz (st.62–68)*” sözleriyle bu yöndeki görüşlerini dile getirmiştir.

Sınıf öğretmenlerinden 5'i estetik disiplininin insanları güzellik arayışına ittiği ve güzellik kaygısı duymalarını sağladığı yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu yönde görüş bildiren öğretmenlerden biri olan Mehmet Öğretmen bu görüşünü, “*Tabi başta demiştim insan güzel olana meyilli diye. Eğer biz estetik bilincini verirsek, çocuklara şunu dememize gerek kalmayacak sınıfı düzenli tutalım dememize gerek kalmayacak. Çocuk zaten güzel olmayan bir şeyin onu rahatsız ettiğini farkına varacak. Sınıfın düzeni bozulmayacak en azından görüntü itibarı ile. Çocuk saçını taramadan okula gelmeyecek, çünkü görüntü olarak kendini beğenmeyecek, estetik bulmayacak (st.152–156)*” biçiminde ifade etmiştir.

Görüş bildiren öğretmenlerden yalnızca 1'i estetik disiplininin bireylerde farklı beğenilere hoşgörü kazandırdığı yönünde bir görüş dile getirmiştir. Aykut Öğretmen bu görüşünü, “*Herhalde burada güzeli çirkin ayırabilme ile başlayarak veya benzerlikleri, farklılıkları kavrayabilme hakkında da geliştirdiğimiz zaman, toplum içerisinde yaşayan insanları öyle ya hepimiz farklı farklı yapıdayız bence bu bir hoşgörü yaratacaktır*

(st.103–105)... *Dolayısıyla hayatı, toplumu biçimlendirmede, daha barışçıl bir toplum olmada buradan başlayarak genişlediği zaman böyle bir alan yaratabilir (st.109–110)*” sözleriyle ifade etmiştir.

Yine sınıf öğretmenlerinden yalnızca 1’i estetik disiplini ile kazanılacak estetik duyarlılığın, yapılan her türlü çalışmanın daha başarılı olmasını sağlayacağı yönünde bir görüş ifade ederek estetik disiplininin önemini vurgulamıştır. Şule Öğretmen, *“Estetiğini geliştirmiş bir insan estetiğini hayal gücünün içerisine sokmayı başarabiliyorsa bence yapacağı çalışmalarda da başarılı olacağını düşünüyorum (st.223–224)”* biçimindeki sözleriyle bu görüşünü dile getirmiştir.

Görüldüğü gibi estetik disiplinine yönelik sınıf öğretmenleri tarafından ifade edilen genel görüşlerin hepsi olumlu yönde olup, estetik eğitiminin kişi ve toplumsal yapı için yararlı ve gerekli olduğu yönünde birleşmektedir. Sınıf öğretmenleri estetik eğitim ile yaşadıkları alanları güzelleştirebilen, daha nitelikli ve zevkli insanlar yetiştirilebileceği ve böylece daha kaliteli ve estetik bir toplum yapısına sahip olunabileceği yönünde görüş bildirerek estetik eğitiminin toplumun gelişimi için önemli bir yeri olduğunu ifade etmişlerdir.

Çizelge 9. Sınıf Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersinde Estetik Disiplinine Yönelik Olarak Yaptırdıkları Uygulamalar

Estetik Disiplinine Yönelik Yapılan Uygulamalar	f
Ünlü ressamların eserlerinde beğendikleri yönleri ve estetik unsurları sorgulatma	14
Yaşam alanlarının düzeni, temizliği ve daha güzel gözükmesi için çeşitli uygulamalar yapma	12
Çevrelerinde gördükleri estetik açıdan olumlu ve olumsuz unsurlara dikkat çekme	10
Beğendikleri veya beğenmedikleri çeşitli varlıkların fotoğraflarını sınıfa getirme	7
Çocukların yaptıkları çalışma ve ödevlerin estetik gözükmesi yönünde yönergeler verme	7
Doğadaki güzelliklere dikkat çekme ve doğayı bozan unsurları fark ettirme	4
Kılık kıyafet, renk uyumu, takılar vb. konularda uyum ve güzelliği sorgulatma	4
Sınıf panolarını estetik unsurlara dikkat çekerek çocuklara düzenletme	4
Beğenilerdeki farklılığa dikkat çekme	3
Yapılan gezilerde gördükleri sanat eserleri ve objelerde estetik unsurlara dikkat çekme	3
Geleneksel kilim ve halı desenlerini ve renk uyumunu inceletme	2
Toplam	70

Çizelge 9’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu, estetik disiplinine yönelik uygulama olarak, eser inceme çalışmaları yapılırken o esere yönelik öğrencilerin beğendikleri yönleri ve estetik unsurları düşünmelerini, yorumlamalarını amaçlayan etkinlikler yaptırarak yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu tarz uygulamalar yaptıklarını ifade eden 14 sınıf öğretmeninden biri olan Meral Öğretmen yaptırdığı uygulamayı, *“Evet mesela hepimizin dünyaca bilinen Van Gogh’un bir yatak odası vardı. O resmi önce çocuklara gösterdim. O resimle ilgili konuşmalar yaptık. Daha sonra kendi yatak odalarında, ikisi arasında bir bağlantı kurarak dedim ki onlara; “kendi yatak odanızı düşünün, acaba sizce Van Gogh’un bu resminde şurası şöyle olsaydı bence daha güzel olurdu diyebileceğiniz bir yön var mı” dedim. Çok güzel fikirler geldi çocuklardan (st.112-117)”* sözleriyle açıklarken Şükrü Öğretmen, *“Nuri Abaç ile ilgili birkaç tane daha resim bulduk projeksiyonda da gösterme imkânımız olduğu için bundan yararlandık. Çocuklara beğendikleri yönlerini beğenmedikleri yönlerini ya da dikkatlerini çeken şeyleri sorduk. Dedik ki hoşunuza giden şeyler bu resimde hoşunuza giden şeyler bu resimde hoşunuza gitmeyen şeyler (st.130-134)... Renkler üzerinde durduk, kullanılan renkler bu mesela resimdeki oturma biçimi ya da ne biliyim işte giyim kuşamları (st.154-155)”* biçiminde ifade etmiştir.

Estetik disipline yönelik uygulama olarak, sınıf öğretmenlerinin yarısından fazlası, yaşam alanlarının düzeni, temizliği ve daha güzel gözükmesi için çeşitli uygulamalar yaparak estetik eğitimi verdiklerini ifade eden görüşler bildirmişlerdir. Bu yönde görüş bildiren öğretmenlerden Damla Öğretmen öğrencilerinin eşyalarını düzenli tutmalarına yönelik yaptığı bir örneği açıklamıştır. Emel Öğretmen ise *“Kitabımızda da vardı, bu çevresini düzenleme ile ilgili bir çalışmaydı. Bir köşe seçin dedim. Gruplar oluşturdum. İstedığınız bir köşe seçin sınıfta, o köşede neyi değiştirmek, nasıl değiştirmek istiyorsanız o şekilde düzenleyin dedim. Kimileri sıralarını seçti, kimileri kitaplığı seçti, kimileri benim masamı seçti. Ve orayı kendi istedikleri şekilde dizayn etmeye başladılar (st.222-226)... Seçtiği yerleri önce temizlediler. Sonra oradaki eşyaları farklı şekilde yerleştirip güzel gözükmesi için çabaladılar (st.228-229)”* biçimindeki sözleriyle görüşlerini dile getirmişlerdir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinden 10'u estetik disipline yönelik olarak çevrelerinde gördükleri estetik açıdan olumlu ve olumsuz unsurlara dikkat çektiklerini ifade etmişlerdir. Örneğin Barış Öğretmen bu yönde yaptırdığı uygulamayı, “*Bir gün çocukların hepsine cama doğru gelmelerini söyledim, “Çocuklar ne görüyorsunuz?” dedim. “Sizce binalar, binaların yeri nasıl? Arabaların gidişi gelişi nasıl? Dükkânların üzerindeki örtüler nasıl?” dedim. “Sizce güzel mi? İyiye bakın sonra fikirlerinizi belirtin” dedim onlara. Sonra oturdular, teker teker parmak kaldırarak fikirlerini aldım (st.129–134)... Çocuklar bana olumlu bir cevap vermediler. Okulumuzun bu şekilde düzensiz bir yerde olmaması lazım, daha güzel, çiçeklerin olduğu bir yerde olmalıydı dedi öğrencinin biri. Bazıları çatuları, bazıları evlerdeki çamaşırları eleştirdi (st.137-142)” biçimindeki sözleriyle; Damla Öğretmen ise, “Çevresindeki beğenmediği, olumsuz, çirkin gelen şeyler üzerine bir etkinlik örneği vardı programda. Orada da okulu gezdik. Okulda beğenmedikleri yerlerin fotoğraflarını çekti çocuklar. Bu fotoğrafların üzerine daha sonra konuşmalar yaptık. “Neden bu fotoğrafı çektin?” “Niye burayı beğenmiyorsun?” gibi sorular sordum. Onlarda işte “çok çirkin”, “pis” gibi ifadeler kullanarak neden beğenmediklerini anlattılar. Ben daha sonra işte... “Sence nasıl olmalıydı?” dedim. Onlarda işte kendi istediklerine göre söylediler oranın düzenini (st.206–212)” sözleriyle yaptırdığı etkinliğe açıklık getirmiştir.*

Öğretmenlerden 7'si estetik disiplinine yönelik bir uygulama olarak, öğrencilerden beğendikleri veya beğenmedikleri çeşitli varlıkların fotoğraflarını sınıfa getirmelerini istediklerini, sonra gelen resimler üzerine öğrencileri konuşturduklarını ifade etmişlerdir. Örneğin Sema Öğretmen yaptırdığı uygulamayı, “*Güzel saç modelleri, çirkin saç modelleri, dağınık çocuk, düzenli çocuk resimleri bunları getirip sınıfta tartışmak yorumlamak gibi o tür faaliyetlerimiz oldu (st.185-187)”* biçiminde; Oya Öğretmen ise, “*Şöyle bir şey yaptırmıştım ben; çocukların güzel buldukları hayvanları internetten, dergilerden getirmelerini istemiştım onlardan bir kez. Onlar getirmişti. Neden güzel bulduklarını sormuştuk, yani keyif almıştık (st.93-95) ... Sorularıyla biraz yönlendirdim onları; renklerini mi, biçimini mi güzel bulduğunu sordum onlara (st.98-99)”* biçiminde ifade etmiştir.

Estetik disipline yönelik uygulama olarak sınıf öğretmenlerinin 7'si çocukların yaptıkları çalışma ve ödevlerin estetik gözükmesi yönünde onlara çeşitli yönergeler verdikleri yönünde görüş dile getirmişlerdir. Bu öğretmenlerden biri olan Ömer Öğretmen, *“İlk başta çocuğa resim yaparken estetik olması için yönergeler veriyorsunuz (st.140-141)... Kâğıdını düzgün kullanan, güzelce boyayan, uyumlu renkler kullanan, kâğıdı tamamen doldurabilen çocukların resmi çok güzel olmasa da..., öncelikle resmindeki estetiğe vurgu yapıyoruz (st.146–148)”* biçiminde; Sevgi Öğretmen ise, *“Bir resim ya da çalışma yaparken kullandıkları renklerin uyumuna, neden o renkleri bir arada kullandıklarına değiniyoruz... Aslında her zaman gün içinde güzel olan örnekler üzerinde konuşuluyor, birbirlerinin çalışmalarını da inceliyorlar. Bir arkadaşlarının yaptığı bir çalışmayı çok beğeniyorlar bazen mesela, hemen konuşuyoruz neden beğendikleri üzerine (st.234–236)”* biçimindeki sözleriyle görüşünü dile getirmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin 4'ü öğrencilerin doğadaki güzellikleri ve doğayı bozan unsurları fark etmelerini sağlamak amacıyla etkinlikler yaptırdıkları yönünde görüş belirtmişlerdir. Örneğin Ömer Öğretmen, *“Yani doğadaki renklerin uyumundan tutun da, doğadaki her şeyin kendine has bir güzelliği vardır, önce bunu beğenmeleri önemli. (st.250-251)”* biçimindeki sözleriyle yaptırdığı uygulamaya açıklık getirmiştir.

Estetik disipline yönelik olarak öğretmenlerden 4'ü öğrencilere kılık kıyafet, renk uyumu, takılar vb. konularda uyum ve güzelliği sorgulatmaya yönelik uygulamalar yaptırdıklarını ifade etmişlerdir. Örneğin Serkan Öğretmen, *“Bir kere sınıf bilgisayarında çocukların çok sevdiği bir oyun var internette, işte kız çocuklarını, erkek çocuklarını giydiriyor, saç biçimini, kıyafetini kendisi seçiyor. İşte boş zamanlarında evde oynadıkları bir oyun... Onun üzerine konuştuk, giydirdikleri kıyafetler saç biçimleri üzerine konuştuk, çok güzel çok değişik yorumlar ortaya çıktı. (st.125–130)”* biçiminde yaptırdığı uygulamaya açıklık getirmiştir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinden 4'ü estetik eğitim amacıyla, sınıf panolarını estetik unsurlara dikkat çekerek çocuklara düzenlettirdiklerini ifade eden görüş bildirmişlerdir. Örneğin Gamze Öğretmen, *“Mesela sınıfta oluşturulan panoların*

görsel olarak düzenine onlar karar veriyorlar. Süslemeleri onlara yaptırmaya çalışıyorum (st.135-137)... Panolar oluşturulurken simetri, düzen kargaşaya yer vermeyecek şekilde, göz yormayacak şekilde, sade ama dikkat çekici, renkleri fazlasıyla farklı renkleri kullandırırım (st.140-1452)” biçimindeki sözleriyle yaptırdığı uygulamayı özetlemiştir.

Öğretmenlerden 3’ü öğrencilerin, insanlar arasında farklı zevklerin olabileceğini anlamaları amacıyla, beğenilerdeki farklılığa dikkat çeken türden uygulamalar yaptırdıklarını ifade etmişlerdir. Bu öğretmenlerden biri olan Mehmet Öğretmen yaptırdığı uygulamayı, “*Programdaki etkinliklerden, yani beğenilerdeki farklılıkları vurgulayan bir etkinlik örneğimiz vardı. İşte aile büyüklerine çocuklar gidiyor, aile büyüklerine beğendikleri şeyleri soruyor, bir liste halinde çıkarıyorlar. Örneğin annesine ve babasına nelerden hoşlandıklarını, neleri beğendiklerini bunları bir liste halinde getiriyorlar sınıfa. Sınıfta da çocuklar bunları okuyorlar yüksek sesle; biz de tahtaya maddeler halinde yazıyoruz. Ve çocuklara soruyoruz; “siz bunlardan hangisini beğeniyorsunuz?” diye. Hatta babasının beğendiğini, çocuk beğenmemiş oluyor (st.123-129)... Buradan da şuna geliyoruz; işte herkesin farklı ilgi alanları var, farklı beğenilerinin olduğunu belirterek anlatmaya çalışıyoruz (st.133–134)” sözleriyle ifade etmiştir.*

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinden 3’ü estetik eğitim amacıyla, çeşitli gezilerde gördükleri sanat eserleri ve objelerde estetik unsurlara dikkat çektiklerini ifade etmişlerdir. Örneğin Şule Öğretmen yaptırdığı uygulamayı, “*Çocukları ben Miniaturk müzesine götürmüştüm. Ertesi hafta resim dersi olduğunda, görsel sanatlar dersi olduğunda çocuklara müze hakkındaki fikirlerini, daha önce ben sormuştum bu sefer daha farklı bir boyutta en çok hangisini beğendiklerini ve nedenlerini sordum (st.168-171)... Orada biliyorsunuz çok önemli sarayların, camilerin, köprülerin minyatürleri var. Hangisini beğendiklerini sordum ve en çok hangisinin içinde bulunmak isteyeceklerini sordum. Çok enteresan cevaplar geldi. Daha sonra bunu nedenleri ile birlikte resme aktarmaların istedim... Çok güzel çalışmalar ortaya çıktı (st.175-178)” biçiminde ifade etmiştir.*

Öğretmenlerden yalnızca 2'si estetik disipline yönelik olarak geleneksel kilim ve halı desenlerini ve renk uyumunu incelediklerini ifade etmişlerdir. Bu öğretmenlerden Meral Öğretmen yaptırdığı uygulamayı, “*Geleneksel motifler vardır hepimizin böyle halılarda, vazolarda, çinilerde gördüğümüz... Çocuklarla bu tür motifleri inceledik, Örüntüsel açıdan renkler açısından inceledik. Hoşlarına giden şekilleri kimisi bir vazo çizip vazonun üzerinde gösterdi. Kimisi hiçbir şekil çizmeden serbest olarak bu tür şekiller yaptılar (st.152- 155)*” biçiminde dile getirmiştir.

Görüldüğü gibi estetik disiplinine yönelik olarak sınıf öğretmenlerinin çoğunluğu tarafından yapılan uygulamalar; ünlü ressamın eserlerinde beğendikleri yönleri ve estetik unsurları sorgulatma ve yaşam alanlarının düzeni, temizliği ve daha güzel gözükmesi için çeşitli etkinlikler yaptırma türünde uygulamalardır. Sınıf öğretmenlerinin neredeyse yarısı tarafından yapıldığı ifade edilen uygulamalar ise; çevrelerinde gördükleri estetik açıdan olumlu ve olumsuz unsurlara dikkat çekme, beğendikleri veya beğenmedikleri çeşitli varlıkların fotoğraflarını sınıfa getirme ve çocukların yaptıkları çalışma ve ödevlerin estetik gözükmesi yönünde yönergeler verme biçimindeki uygulama örnekleridir. Görüş bildiren öğretmenlerden oldukça azı yapılan çalışmalarda, doğadaki güzelliklere dikkat çektiklerini, kılık kıyafette estetik unsurları vurguladıklarını, beğenilerdeki farklılıklara dikkat çeken etkinlikler yaptırdıklarını ve estetik unsurları kavratmakta çeşitli gezilerden ya da halı ve kilim desenlerinden yararlandıklarını ifade eden görüşler belirtmişlerdir.

3.2.4. Sanat Eleştirisi Disiplinine İlişkin Görüşler

Sanat eleştirisi disiplinine ilişkin görüşler alt temasına yönelik olarak elde edilen bulguların sunumunda, sınıf öğretmenlerinin sanat eleştirisi disiplinine yönelik genel görüşleri ve Görsel Sanatlar dersinde sanat eleştirisi disiplinine yönelik yaptırdıkları uygulamalar yer almaktadır.

Çizelge 10'da görüldüğü gibi, sanat eleştirisi disiplinine yönelik öğretmenlerce dile getirilen görüşlerin çoğunluğu sanat eleştirisine yönelik yapılan etkinliklerin kişiye sağladığı yararları vurgulayan olumlu yönde görüşlerden oluşmaktadır.

Çizelge 10. Sınıf Öğretmelerinin Sanat Eleştirisi Disiplinine İlişkin Genel Görüşleri

Sanat Eleştirisi Disiplinine İlişkin Genel Görüşler	f
Eleştirel bakış açısını geliştiriyor	8
Yorum yapma becerisini geliştirir	5
Sanat konusunda bilgi sahibi insanlar yetiştirmek için önemli	5
Farklı bakış açıları kazandırır	4
Kendini ifade etme becerisini geliştirir	4
Detayları fark edebilmeyi ve dikkati geliştirir	4
Toplam	30

Görüş bildiren öğretmenlerin 8’i sanat eleştirisine yönelik yapılan etkinliklerin kişilerde eleştirel bakış açısını geliştirdiği yönünde görüş belirtmiştir. Örneğin Mehmet Öğretmen bu görüşünü, “*Sanat eleştirisi... Bizim kısa vadeli hedeflerimiz var bir de uzun vadeli hedeflerimiz var. Çocuk sanat eleştirisini yaparken daha sonra ilerde yetişkin olduğu zaman, duyguları düşünceleri geliştirdiği zaman, eleştirel bakış açısı da gelişecek. Bunun en azından temellerini biz bu derste atmış olacağız (st.84-87)*” biçimindeki sözleriyle dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden 5’i sanat eleştirisine yönelik yapılan etkinliklerin kişilerin yorum yapma becerisini geliştirmeye katkı sağladığı yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu öğretmenlerden biri olan Pelin Öğretmen görüşünü, “*Bakış açısı kazandırır çocuğa ve yorum yapma kapasitesini geliştirir. İşin içine dil gelişiminden mantığını geliştirme bile girebilir kendine göre yorum yapabildiği için (st.196-197)*” biçiminde ifade etmiştir.

Sınıf öğretmenlerinden 5’i sanat eleştirisi yaptırmanın, sanat konusunda bilgi sahibi insanlar yetiştirmek için önemli olduğu yönünde görüş belirtmiştir. Örneğin Ayfer Öğretmen, “*Sanat üzerine düşüncelerini sağlamış oluruz. Ne kadar çok düşünürlerse o kadar çok gelişirler o konuda. Sanat konusunda bilgi sahibi insanlar yetiştirmiş oluruz (st.175-176)*” biçimindeki sözleriyle bu görüşünü dile getirmiştir.

Görüş bildiren öğretmenlerin 4'ü sanat eleştirisinin kişilere farklı bakış açıları kazandırdığını ifade etmiştir. Bu yönde görüş bildiren öğretmenlerden Sevgi Öğretmen, *“Üzerine düşünebilen yorum yapabilen bir insan yarattığımızda yani tek bir noktadan bakmayan, çok farklı noktalardan bakabilen bir insan yaratıyoruz aynı zamanda. Aslında sanat çok farklı bakış açılarının bir araya gelişi olduğu için bunu yorumlayabildiğinde, çocukta tek düze bir çocuk olmayacak. Yani her soruya aynı cevabı veren bir çocuk olmayacak (st.316-320)”* biçimindeki sözleriyle görüşünü dile getirmiştir.

Sınıf öğretmenlerinden 4'ü sanat eleştirisine yönelik yapılan etkinliklerin çocukların kendilerini ifade etme becerilerini geliştirdiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Örneğin Sema öğretmen bu yöndeki görüşünü, *“En azından bir esere baktığı zaman fikrini açıkça dile getirme becerisini kazanıyor, kendisini ifade becerisini kazanıyor (st.53-54)”* biçiminde açıklamıştır.

Sanat eleştirisi disiplinine yönelik olarak sınıf öğretmenlerinin 4'ü sanat eleştirisi yaptırmanın detayları fark edebilmeyi ve dikkati geliştirdiğini ifade etmişlerdir. Bu yönde görüş bildiren öğretmenlerden Şükrü Öğretmen, *“Mesela resimde ilk başta hiç gözükmeyen şeyleri konuştukça daha farklı şeyleri fark etmeye başlayacak, daha farklı noktaları yakalamaya başlayacaklar (st.172-173)”* biçiminde görüşünü dile getirmiştir.

Görüldüğü gibi öğretmenlerin çoğunluğu tarafından dile getirilen tek bir görüş olmamakla birlikte, görüş bildiren öğretmenlerin hemen hepsi, sanat eleştirisi disiplinine yönelik yapılan etkinliklerin yararlı olduğu ve kişiyi çeşitli açılardan geliştirdiği düşüncesindedirler. Sınıf öğretmenleri sanat eleştirisinin, bireylerin eleştirel bakış açısını, yorum yapma yeteneğini, sözel ifade becerisini ve dikkatini geliştirdiği, farklı bakış açıları kazandırdığı ve sanat konusunda daha bilgili insanlar olmalarını sağladığı yönünde görüşler ifade etmişlerdir. Görüş bildiren öğretmenler arasında konuya yönelik olumsuz görüş ifade eden kimse bulunmamaktadır.

Çizelge 11. Sınıf Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersinde Sanat Eleştirisi Disiplinine Yönelik Olarak Yaptırdıkları Uygulamalar

Sanat Eleştirisi Disiplinine Yönelik Yapılan Uygulamalar	f
Ünlü bir ressamın eserini sınıfta gösterip inceletme	17
Yapılan gezilerde gördükleri eserleri inceleme ve yorumlama	7
Okul sergilerini gezerken gördükleri çalışmalarını inceleme ve yorumlama	3
Sınıfta izlenen bir çizgi film üzerine sanat eleştirisi yaptırma	1
Toplam	28

Çizelge 11’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerince sanat eleştirisi disiplinine yönelik en çok tercih edilen uygulama türü ünlü bir ressamın eserini sınıfta gösterip öğrencilere o eseri çeşitli açılardan inceletmeye yönelik yapılan etkinliklerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 17’si ünlü bir ressamın eserini sınıfta gösterdiklerini ve çeşitli sorular yönelterek öğrencilerle birlikte o eseri inceleyip yorumladıkları yönünde görüş belirtmişlerdir. Örneğin Sevgi Öğretmen yaptığı uygulamayı, “*Kitapta verilmiş bir etkinlik vardı. “Lokantada” diye bir resim... Nuri Abaç ‘ın bir eseriydi. (247–248) ... Evet, kitapta gördüğüm için seçtim. Benim için daha kolaydı uygulaması. Ayrıca sorulan sorularda açıkçası hoşuma gitti. Oradaki soru örneklerine bakıp ben kendim de türettim. Eserde hangi renkler kullanılmış? Hangi nesnelere var? Siz olsaydınız nasıl yapardınız? Beğendiniz mi beğenmediniz mi? Beğenmediyse neden? En çok hoşunuza ne gitti bu resimde? Sizce yapan kişi neyi düşünerek yapmış olabilir? gibi sorular sordum (st.252-256)*” biçiminde anlatmıştır. Şule Öğretmen, “*Şerif Aktürk adlı bir ressamın “Okula Kayıt” adlı eseri vardı. Biz bu eseri internetten bulduk ve sınıfımızda projeksiyon var yansıttık (st.100-101)... Şöyle oldu tahtaya yansıttık önce resmi, daha sonra resim hakkında çocukları konuşturmak istedim. Açıkçası hem eleştiri yapmayı hem de estetik açısından resmi değerlendirmelerini istiyordum. Çok da güzel dönütler aldım (st.110-112)*” biçiminde görüş bildirmiştir. Esra Öğretmen ise 1. sınıf öğrencilerine yaptırdığı uygulamayı, “*Bir sunum hazırladık. Picasso kimdir, nasıl resim yapar, onun kendi yaptığı resimlerden örnekler koyduk sunumun içine. Çocuklara bir derste onunla ilgili sunumu izlettik. (st.106-108) ... Birinci sınıftı. Daha sonra Picasso’yu tanıdıktan sonra, onun yaptığı bir iki çalışmadan örnek olarak renkli fotokopi yapıp büyütüp tahtaya astım (st.112-113) ... Daha çocukların yaşına hitap eden, daha basit, anlaşılabilir şeyler seçtim (st.136) ... Picasso’nun yaptığı böyle komik*

suratlar, değişik portreler, hatta kendi portresi bile var. Onlardan faydalandım (st.140-141)... Onlarda garip komik suratlar çizdiler sonra (st.154)” biçimindeki sözleriyle yaptığı uygulamayı ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinden 7’si sanat eleştirisi disiplinine yönelik olarak yapılan gezilerde gördükleri eserleri öğrencilerle birlikte inceleyip yorumladıklarını ifade etmişlerdir. Bu yönde görüş bildiren öğretmenlerden Pelin Öğretmen, *“Demin görüşmenin başında da Dali gezisinden bahsetmiştim. Ona gittik (st.208)... Sergide baktıkları resimler üzerine biraz yorum yaptırđım (st.214-215) biçimindeki sözleriyle; Oya Öğretmen ise, “Panorama 1453 bilirsiniz çocukları oraya götürmüştük. Mesela o da çocukların ilgisini çok çekmişti. Orası çünkü üç boyutlu ve çok gerçekçi. Çocuklar böyle gözlerini kocaman açarak hayran hayran izlemişlerdi (st.116-118)... Detaylara çekmeye çalıştım. Evet, insan figürleri, onların yüzleri, giysileri böyle şeyler sordum. Sizce nasıl güzel mi, şöyle mi, böyle mi birçok soruyla detaylara yönlendirmeye çalıştım. Onlar da bu sorulardan sonra daha dikkatli bakmaya başladılar, birçok şeyi fark ettiler. O insanların yüzündeki ifade özellikle bunun üzerine konuşmuştuk (st.157-160)” biçiminde yaptığı uygulamaya açıklık getirmiştir.*

Sınıf öğretmenlerinin 3’ü sanat eleştirisi yaptırmak için okul sergilerinden yararlandıkları yönünde görüş bildirmişlerdir. Öğretmenler yaptıkları uygulamadan bahsederken kendi okullarında ya da başka okulların sergilerinde öğrenciler tarafından yapılan eserleri öğrencilerle birlikte incelediklerini ifade etmişlerdir. Örneğin Musa Öğretmen yaptığı uygulamayı *“Okulumuzda teknoloji tasarım ve görsel sanatlar dersi branş öğretmenimizin üst sınıflara yaptırmış olduğu çalışmalar var. Bunlar dönem sonunda okulumuzda sergileniyor ve bu sergiyi de tüm sınıflar geziyor (st.281-282)... Bunların üzerine tabi konuştuk. Gördüklerini beğendin mi diye sorduk, sen olsan nasıl yapardın gibi sorularımız oldu tabi (st.299–300)” biçimindeki sözleriyle yaptığı uygulamaya açıklık getirmiştir.*

Görüş bildiren öğretmenlerden yalnızca 1’i sanat eleştirisine yönelik sınıfta izlenen bir çizgi film üzerine sanat eleştirisi yaptırdığı yönünde görüş bildirerek diğer öğretmenlerden farklı bir etkinlik örneği yaptığını ifade etmiştir. Ayşe Öğretmen bu

görüşünü, “Yani sadece bir resim incelemek değil, bir çizgi film izliyoruz onları eleştiriyorlar, mesela o da değişik oluyor çizgi filmdeki karakteri beğenmiyor çocuk mesela çizgi film hoşuna gidiyor ama karakter şöyle olmalıydı diyor çocuk mesela (st.305–307)... İçerik olarak değil görsel olarak, yani içeriği hakkında da konuşuyoruz ama (st.311)” biçimindeki sözleriyle ifade etmiştir.

Görüldüğü gibi sanat eleştirisi disiplinine yönelik uygulama olarak, araştırmaya katılan öğretmenlerin neredeyse tamamı sınıfta ünlü bir ressamın eserini gösterip incelediklerini ifade etmişlerdir. Ancak görüşmeler sonucunda, yaptıkları bu sanat eleştirisi çalışmalarında öğretmenlerin sanat eleştirisinin basamakları olan betimleme, çözümlenme, yorumlama ve yargılamayı bilinçli bir şekilde kullanmadıkları anlaşılmış; hatta görüşmeler sırasında bu basamaklardan haberdar olduğunu belirten herhangi bir ifadeye rastlanmamıştır. Öğretmenler yaptıkları çalışmalarda, genellikle eserdeki detaylara dikkat çektikleri, öğrencileri daha dikkatli bakmaya yönlendirdikleri, eser hakkında beğenilerini ya da yorumlarını sordukları yönünde görüşler belirtmişlerdir. Öğretmenlerin yarıya yakını ise sanat eleştirisi uygulamaları için gezilerden yararlandıklarını geziler sırasında gördükleri eserleri öğrencilerle birlikte incelediklerini ifade etmişlerdir.

3.3. Görsel Sanat Kültürü Öğrenme Alanını Uygulamada Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşler

Araştırmanın sınıf öğretmenlerine yöneltilen son sorusu “Görsel sanat kültürü öğrenme alanını uygulamada karşılaştığınız sorunlar nelerdir?” biçiminde olmuştur. Sınıf öğretmenlerinin bu soruya verdikleri yanıtlar, bu öğrenme alanının uygulanmasında karşılaşılan sorunların yanında bu sorunlara yönelik olarak çözüm önerilerini de beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda, görsel sanat kültürü öğrenme alanının uygulanmasında karşılaşılan sorunlar teması “Görsel sanat kültürü öğrenme alanının uygulanmasında karşılaşılan sorunlar” ve “Görsel sanat kültürü öğrenme alanının uygulanmasında karşılaşılan sorunların çözüm önerileri” biçiminde sınıflandırılmıştır.

3.3.1. Görsel Sanat Kültürü Öğrenme Alanının Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlar

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin görsel sanat kültürü öğrenme alanının uygulanmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri Çizelge 12’de gösterilmiştir.

Çizelge 12. Sınıf Öğretmelerinin Görsel Sanat Kültürü Öğrenme Alanının Uygulanmasında Karşılaştıkları Sorunlar

Görsel Sanat kültürü Öğrenme Alanının Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlar	f
Öğretmenlerin görsel sanat kültürüne yönelik eğitim eksikliği ve yetersizliği	16
Sınıf mevcudunun kalabalık oluşu	10
Öğretmenlerin programdaki etkinliklerin amacının ne olduğu ve hangi sanat disipline yönelik olduğunu kendi kendilerine bilememeleri	9
Araç-gereç ve materyalden kaynaklı sorunlar	7
Öğretmenlere yeni program içindeki yeniliklere yönelik yeterli bilgilendirmenin yapılmaması	6
Görsel Sanatlar dersinin önemsenmemesi	6
Ailelerin sosyo-ekonomik durumundaki yetersizlikler	6
Ders saatinin yetersiz olması	5
Müze gezileri için gerekli hazırlıkların zorluğu	5
Öğretmenlerin görsel sanat kültüründen çok, görsel sanatlarda biçimlendirmeye yönelik çalışmaları yapmaya yönelmeleri	5
Okulun fiziki altyapı eksiklikleri	3
Öğretmenlere verilen seminerlerin yararlı olmaması	3
Toplam	81

Çizelge 12’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin büyük çoğunluğu görsel sanat kültürü öğrenme alanını uygulamada yaşadıkları sorun olarak, kendilerinin konuya yönelik yeterli bilgilerinin olmaması ve kendilerini bu konuda yetersiz hissediyor olmaları yönünde görüş bildirmişlerdir. Örneğin, bu yönde görüş bildiren 16 öğretmenden biri olan Emel Öğretmen, “*Desteğe ihtiyacım var. Belki de en desteğe ihtiyacım olduğu bölüm görsel sanat kültürü (st.69) Oysa sanat eğitimi, görsel sanat kültürü eğitimi almış yani resim öğretmeni ya da resim programı konusunda ayrıca bir eğitim almış biri bunu çok daha geniş açıdan düşünecek ve çocuğa bu anlamda daha fazla şey kazandıracaktır. Yani ben bu alanları uygulamaya çalışıyorum ama çok kısır kalıyorum (st.82-86)*” sözleriyle; Sevgi Öğretmen ise, “*Dört yıllık bir*

üniversite eğitiminden sonra gördüğüm şu ki, bana bununla ilgili özel bir eğitim verilmedi mesela. Dolayısıyla bu konu ile ilgili çok daha faydalı olabilecekken çoğu zaman böyle hissetmeyip, ekstra çaba harcamak zorunda kalıyorum. Çünkü kültürden bahsediyoruz. Bu aynı zamanda çok önemli bir bilgi birikimi gerektiriyor. Böyle bir bilgi birikimimiz olmadığı içinde zaman zaman bir güvensizlik duygusu yaşıyorum kendime karşı. Belki bu bazı öğretmenlerde bu konudan uzaklaşmayı da doğurabilir. Bu verilen etkinlikleri yapmak yerine, hala eski yöntemleri tekrar etmek denemek kolaylarına geleceği için bunu doğurabilir. Böyle bir olumsuz yanı var bence (st.98-105)” sözleriyle görüşünü dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin yarısı sınıfların kalabalık olmasının görsel sanat kültürü öğrenme alanının etkinliklerini yapmayı zorlaştırdığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Örneğin bu konuda Ayşe Öğretmen *“En büyük sorun çok kalabalık sınıfların çok kalabalık olması, her öğrenciyle tek tek ilgilenmeniz çok zor oluyor. Her öğrenciye ben bir dakika yerine on dakika ayırmak istiyorum ama onun çalışması hakkında konuşmak için ama ayıramıyorsunuz maalesef hem süre kısıtlı hem de öğrenci sayısı çok fazla (st.441-444)”* biçiminde; Sema öğretmen ise konuyla ilgili olarak, *“Şimdi grup olarak gezdik Sabancı müzesi çok güzel bir uygulama yapmıştı her öğrenciye kimlik bırakmak suretiyle bir telefon benzeri alet veriyor ve hangi resme giderseniz, resimler üzerinde numaralar var, o numaraya bastığınız zaman o resim hakkında bilgi ediniyorlar. Benim şöyle bir dezavantajım var sınıfım otuz sekiz kişi, otuz sekiz öğrenciyle böyle bir çalışmayı yapmak çok zor... Ben ancak otuz sekiz çocuğu müzede disipline etmeyi, kimseyi rahatsız etmemeye çalıştım. O arada yine de Sabancı Müzesi'nin vermiş olduğu aletle çocuklar bilgi sahibi oldular (st.75–86)”* biçiminde görüş belirtmiştir.

Yine sınıf öğretmenlerinin neredeyse yarısı, yaşadıkları sorunlardan biri olarak, programdaki etkinliklerin amacının ne olduğu ve hangi sanat disiplini yönelik olduğunu kendi kendilerine bilememelerine yönelik sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Örneğin Sevgi öğretmen, *“Ortada bir etkinlik örneği varsa bu etkinlik örneğinin yanında benden neyi kazandırmamı istediğini, bu etkinliğin, sanat kültürü vermek açısından hangi basamağa gireceğini bana söylemesi lazım. Ne bileyim programdaki*

etkinlikler, estetik yapıyı mı geliştirmeye yönelik, yoksa çocuklara sanat tarihini mi öğretmeye yönelik ya da ne bileyim eleştiri yaptırmaya mı yönelik? Ben bunu bilemediğim zaman emin bir adım atamıyorum tabii ki (st.177-182)” sözleriyle; Meral öğretmen, *“Çocuğun seviyesine göre neyi ne şekilde verebileceğimi bilmiyorum. Görsel sanat kültürünü çocukların alabilmesi için onlara bir takım bilgiler verilmesi lazım ama buna nerden başlıyorum. Ya da kılavuzda yer alan çalışmaları ne amaçla yapıyorum. Acaba bu görsel sanat kültürü açısından neyin neresinde (st.268-271)... Estetik mi sanat tarihi mi? Bunu bilmediğim için de eksik bilgi veriyorum, bilinçsizce bilgi veriyorum çocuklarıma diye düşünüyorum (st.275-276)”* sözleriyle konuya ilişkin yaşadığı sorunu dile getirmiştir.

Görüş bildiren öğretmenlerin 7’si karşılaştıkları sorunlar olarak araç-gereç ve materyalden kaynaklı sorunlar olduğunu vurgulamışlardır. Bu yönde görüş bildiren öğretmenlerden bir kısmı internet bağlantısındaki aksaklıklardan bahsetmiş bir kısmı da ellerinde kılavuz kitabın olmadığından ya da geç gönderildiğinden sıkıntı duyduklarını dile getirmişlerdir. Örneğin internet konusunda yaşanan sorunlara yönelik Gamze Öğretmen, *“Okulumuzda genel olarak sınıflarda bilgisayar var projeksiyon var. Ama internet bağlantısında problem yaşayan sınıflarımız çoğunlukta. Bu da derste sanal müze uygulamasını kullanmamızı engelliyor (st.51–53)”* sözleriyle yaşadığı sorunu dile getirmiştir. Kılavuz kitap konusunda sorun yaşadığı yönünde görüş bildiren öğretmenlerden biri olan Sema Öğretmen, *“Yani yeni programın kılavuzu bizde yok, kılavuzu olsa çok daha güzel olacak. Bir arkadaşım da kılavuz gördüm ciddi anlamda çok güzel hazırlanmış ve kapsamlı ama bize gelmedi (st.173-175)”* sözleriyle yaşadığı sorunu dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin 6’sı sorun olarak öğretmenlere yeni program içindeki yeniliklere yönelik yeterli bilgilendirmenin yapılmadığını dile getirmişlerdir. Örneğin Meral Öğretmen yaşadığı sorunu, *“Ben programdaki etkinlik örneklerinin yeterli olduğunu düşünüyorum ancak bu yeterliliği öğretmenlerin farkına varmadığını düşünüyorum. Çünkü farkına vurdurulmıyor..., hiçbir şekilde bize bir anlatım yapılmamakta (st.187–192)...Kılavuz kitap yeterli olsa da bu kitabın onlara bir şekilde, bir bilirkişi tarafından anlatılması gerekiyor (st.195–196)”* sözleriyle ifade etmiştir.

Görüş bildiren sınıf öğretmenlerinin 6'sı uygulamada yaşadıkları bir sorun olarak Görsel Sanatlar dersinin önemsenmediğini dile getirmişlerdir. Bu yönde görüş bildiren öğretmenlerden biri olan Damla Öğretmen bu görüşünü “*Zaten görsel sanatlar dersi şu anda resim dersi olarak algılanıyor hala ve çocukların işte son derslere doğru kendilerinin rahatlaması için öğretmenin dinlenmesi için “hadi resim yapın!” dedikleri bir ders olarak algılanıyor. Genel bir yargı var bu konuda (st.36-38)*” sözleriyle; Sevgi Öğretmen ise, “*aile faktörü de çok önemli. Dersin önemsiz olduğunu, zaman kaybı olduğunu düşünüyorlar bazen. Bunun gerçekten kıymetli ve değerli bir şey olduğunu anlamaları lazım (st.331-333)*” sözleriyle dile getirmiştir.

Görsel sanat kültürü öğrenme alanını uygulamada karşılaşılan sorunlara yönelik olarak görüş bildiren öğretmenlerden 6'sı ailelerin sosyo-ekonomik durumundaki yetersizliklerden sorunlar yaşadıkları yönünde görüş belirtmişlerdir. Örneğin Mehmet öğretmen, “*Sosyo-ekonomik durumu düşük ailelerin bulunduğu bir muhitte öğretilenler, dolayısıyla ekonomik düzeyi ile algılama düzeyi aslında çok alakalı birbiri ile. Çünkü ekonomik düzeyi yüksek olan bireylerde daha fazla uyarıcı ile karşılaşılıyorlar, dolayısıyla bunlar algıları daha açık oluyor (st.358-361)*” sözleriyle yaşadıkları sorunu dile getirmiştir.

Sınıf öğretmenlerinden 5'i görsel sanat kültürü etkinliklerini uygulamada ders saatinin yeterli olmadığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Örneğin Ayşe öğretmen, “*Haftada iki ders saati görsel sanatlar, iki ders saatinde bu çalışmayı yaptırmanız zor. Biraz daha üstün körü yapacaksınız (st.233–235)... Küçük sınıflar için iki ders saati bence yeterli değil (st.239)*” sözleriyle bu sorunu dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden 5'i görsel sanat kültürü etkinlikleri için müzelerden yararlanmak istediklerini ancak müze gezileri için gerekli hazırlıkların zor olduğu için sorunlar yaşadıkları yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu yönde görüş bildiren öğretmenlerden Ömer Öğretmen, “*Yani programda da geziler falan oluyor doğa gezisi olsun şehir içi müzelere ya da ören yerlerine geziler olsun(231–232)...Şöyle söyleyeyim İstanbul'da öncelikle gezi uygulaması özellikle şey bir iş, zor bir iş ve çok bürokratik engelle takılan bir iş (st.236-237)*” sözleriyle bu konuya ilişkin sorunu dile getirmiştir.

Sorunlara yönelik görüş bildiren sınıf öğretmenlerinden 5'i öğretmenlerin görsel sanat kültüründen çok görsel sanatlarda biçimlendirmeye yönelik çalışmalar yapmaya ağırlık vermek zorunda olduklarını ifade eden görüşler dile getirmişlerdir. Bu öğretmenlerden bazıları okulda pano doldurmak ve sergi için somut ürünler ortaya çıkarmak kaygılarını taşıdıklarını ve bu nedenle programı uygulama ağırlıklı işlediklerini ifade etmektedirler. Örneğin bu yönde görüş dile getiren öğretmenlerden Pelin Öğretmen, *“Bir de hani, sadece uygulamaya yönelik yapmak zorundayım, biliyorsunuz sergi diye bir gerçeğimiz var. Çok fazla konuştuğumuz zaman, bu ortaya somut bir şey çıkartmıyor. Somut bir şey çıkartmayınca da hani sanki ders amacına ulaşmamış gibi görülüyor dışarıdan (st.46-49)”* sözleriyle yaşadığı sorunu dile getirmiştir. Bu yönde görüş bildiren öğretmenlerden bazıları ise derste görsel sanat kültüründen çok, görsel sanatlarda biçimlendirme öğrenme alanının etkinliklerini yaptırma sebebi olarak öğrencilerin bu tarz etkinliklere daha istekli olmalarını göstermişlerdir. Örneğin Şule Öğretmen, *“Bizim sıkıntımız şurada görsel sanatlar haftada bir ders saati. Çocuk bu derse girdiği zaman resim yapmak istiyor düşüncelerini resme aktarmak istiyor, konuşmaktan zaman zaman sıkılıyor. Zaten sürekli konuştuğu için onu özgürce bırakıp resim yapmak yani tek derdi o (st.248–251)”* sözleriyle bu yönde yaşadığı sorunu dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden 3'ü karşılaşılan sorunlar olarak okulun fiziki altyapı eksikliklerini dile getirmişlerdir. Fiziki alt yapı eksikliklerinden de özellikle atölye olmamasından duydukları sıkıntıyı vurgulamışlardır. Örneğin Melih Öğretmen bu konuda, *“Evet sınıfta işliyoruz. Estetikten bahsettik, estetik sadece resimlerle ya da sanat eserleriyle ilgili değil bu binada estetik olabilir. İçinde bulunduğunuz ortam, çalışma ortamı da sonuçta. Biz sınıf ortamındayız, hani böyle çocukların ufkunu açıcı geliştirici bir ortam değil sınıf ortamı. Okul ortamı da öyle... Ne bileyim o ders için değişik bir atölye olsa, o ders için oraya gitsek, duvarlarda resimler olsa, çocukları o havaya sokabilsek çok daha etkili olur diye düşünüyorum (st.225-230)”* biçiminde görüş bildirmiştir.

Görsel sanat kültürü öğrenme alanını uygulamada karşılaşılan sorunlara yönelik olarak görüş bildiren öğretmenlerden 3'ü öğretmenlerin eksikliklerini gidermek için onlara

verilen seminerlerin etkili ve yararlı olamadığı yönünde görüş belirtmişlerdir. Örneğin Meral Öğretmen, “*Şu an çok güzel seminerler veriliyor ama deniliyor ki, müdürümüze geliyorlar; “okulumuzdan bir öğretmen arkadaşınızı gönderin bu seminere katılsın gelsin okuldaki arkadaşlarına anlatsın”... Seminere katılan öğretmen bu konuda bir merakı yoksa zaten hiçbir şekilde oradan hiç bir şey almayacak ve gelip de bize hiçbir şey anlatamayacak (st.211–216)*” sözleriyle bu yöndeki sorunu dile getirmiştir.

Çizelge 12’de görüldüğü gibi öğretmenlerin büyük çoğunlu görsel sanat kültürü öğrenme alanının uygulanmasında karşılaştıkları sorunlardan biri olarak sınıf öğretmenlerinin görsel sanat kültürüne yönelik eğitim eksikliği ve yetersizliği olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Görüş bildiren sınıf öğretmenlerinin yarısı sorun olarak sınıfların kalabalık olmasından, yine yarıya yakını öğretmenlerin programdaki etkinliklerin amacının ne olduğu ve hangi sanat disiplinine yönelik olduğunu kendi kendilerine bilememelerinden bahsetmiştir. Sınıf öğretmenleri tarafından görsel sanat kültürü öğrenme alanını uygulamada karşılaşılan diğer sorunlar ise; araç gereç ve materyal eksiklikleri, okulun fiziki altyapı eksiklikleri, öğretmenlerin yenilenen programa yönelik bilgilendirilmemesi, öğretmenlere verilen seminerlerin amacına ulaşmaması, ailelerin sosyo-ekonomik durumundaki yetersizlikleri, Görsel Sanatlar dersinin önemsenmemesi, ders saatinin etkinlikleri yapmak için yetersiz olması, müze gezileri için gerekli hazırlıkların zorluğundan dolayı gezi yapamamaları, öğretmenlerin somut ürünler çıkarmak vb. kaygılarla görsel sanat kültüründen çok görsel sanatlarda biçimlendirmeye yönelik çalışmalar yapma zorunluluğu hissetmeleri olarak ifade edilmiştir.

3.3.2. Görsel Sanat Kültürü Öğrenme Alanının Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunların Çözüm Önerileri

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin görsel sanat kültürü öğrenme alanının uygulanmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin sundukları çözüm önerileri Çizelge 13’te gösterilmiştir.

Çizelge13. Sınıf Öğretmelerinin Görsel Sanat Kültürü Öğrenme Alanının Uygulanmasında Karşılaştıkları Sorunlara Sundukları Çözüm Önerileri

Sorunlara Getirilen Çözüm Önerileri	f
Değişen programın nasıl uygulanması gerektiği konusunda öğretmenlere ayrıntılı eğitim verilmesi	10
Görsel sanatlar dersine branş öğretmenlerinin girmesi	8
Öğretmenlere görsel sanat kültürü eğitimi verilmesi	8
Müze ve sergilere gezi düzenleme sürecinin kolaylaştırılması	5
Görsel sanatlar dersinin haftalık ders saatinin artırılması	4
Programın ya da kılavuz kitabın daha ayrıntılı ve açıklayıcı bilgiler içermesi	3
Sınıf mevcutlarının daha az olması	3
Her okulda sanat atölyesi olması ve derslerin orada işlenmesi	3
Sınıf ve okul ortamının daha estetik olması yönünde düzenlemeler yapılması	3
Velilerin sanat derslerinin önemine yönelik bilinçlendirilmesi	2
Çocukları sanat kültürü alanında da sınavan sınavlar olması	1
Toplam	50

Çizelge 13'te görüldüğü gibi araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin yarısı görsel sanat kültürü öğrenme alanını uygulamada yaşadıkları sorunlara çözüm önerisi olarak, öğretmenlerin değişen programın nasıl uygulanması gerektiği, amacının ne olduğu, ne tür yeniliklerin programda bulunduğu gibi konularda programı tanıtıcı ayrıntılı bir eğitim almaları gerektiğini ifade eden görüş bildirmişlerdir. Örneğin Damla Öğretmen, *“Öğretmenler kesinlikle daha çok bilinçlenmeli. Programın değiştiğine, içinde neler olduğuna dair. Kılavuz kitabı önümüze alıp koyduklarında, biz o kılavuz kitaptan doğru düzgün nasıl faydalanacağımızı bile bilmiyoruz şu an (st.298-300)”* sözleriyle; Emel Öğretmen ise, *“Keşke programla ilgili daha detaylı bilgiye sahip olabilseydim. Program değişikliği ile ilgili bize önceden bir eğitim verilmiş olsaydı. Programı böyle daha içselleştirerek, daha bilinçli olarak verebilecek (st.301-305)...Yani öğretmenlere bununla ilgili eğitim verilebilir. Yapılabilecek en basit şey bu... Belki bize beceri kazandırılmaz hani bilgi birikimi kazandırılmaz ama en azından genişletmemiz açısından o kısırlıktan bizi kurtarabilecek yaratıcı etkinlik örnekleri gösterilebilir (st.309-314)* sözleriyle bu yöndeki çözüm önerisini dile getirmiştir.

Sınıf öğretmenlerinden 8'i çözüm önerisi olarak görsel sanatlar dersine branş öğretmeninin girmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Bu yönde görüş bildiren Şükrü Öğretmen, *“Sınıf öğretmeni şöyle her şeyden anlayacak, resimden de anlayacak, müziği de, beden eğitiminden de anlayacak. İşte ne bileyim Türkçe, matematik, hayat bilgisini de iyi bilecek. Herkesin her şeyi bilmesi mümkün değildir. Mesela bu ifade ve beceri derslerinde yine branş öğretmenlerinin girmesi gerekiyor (st.326-329) ... Yani branş öğretmeni daha kapsayıcı bilgiler verir çocuğa. Çünkü ihtisas alanı... Daha iyi, müfredatı daha güzel bir şekilde uygular. Bu konuda sıkıntılar yaşıyoruz çünkü (st.333-335)”* biçiminde; Barış öğretmen ise, *“Tamamen dört senesini buna ayırmış bu branş öğretmeninin bu derse girmesi daha doğru olacaktır. Çünkü onlar daha iyi biliyorlar bizden bu yüzden ifade ettim ben. Biz çünkü bazı yerlerde gerçekten tıkanıyoruz, bazen kendimizi gerçekten aciz hissettiğimiz durumlar oluyor. Özellikle öğrencilere kültür verme açısından (st.58-62)”* biçimindeki sözleriyle sorunlara ilişkin çözüm önerisi getirmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden 8'i, sınıf öğretmenlerinin bu alana yönelik yetersizliklerinden kaynaklı sorunlara ilişkin çözüm önerisi olarak öğretmenlere görsel sanat kültürü eğitimi verilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Örneğin bu yönde görüş bildiren Ayfer Öğretmen, *“Ben kendimi bir takım beceriler konusunda eksik görüyorum... Önce öğretmen eğitilmeli ki çocuklarına düzgün bir eğitim verebilsin. Her şey öğretmenle başlıyor bence (st.243-244)”* sözleriyle; Barış öğretmen ise, *“Bazen kendimizi gerçekten aciz hissettiğimiz durumlar oluyor, özellikle öğrencileri kültürleme açısından. Çünkü biz bu kültüre tamamen sahip değiliz. Örnek vermek gerekirse, bize ne üniversitede ne lisede bir estetik anlayışı, bir sanat kültürü dersi verilmedi. Yeterli bir sanat tarihi bilgisi verilmedi ama bunlar çok kapsamlı şeyler (60-64)... Öğretmenler kendini geliştirmeli. Biz buna gireceksek eğer, kendimizi geliştirmeliyiz. Bu anlamda konferanslar, seminerler düzenlenmeli. Okullarda koordinatör öğretmenler, formatör görsel sanatlar öğretmenleri belirlenmeli ve onlar sınıf öğretmenlerine ders vermeliler (st.372-375)”* biçimindeki sözleriyle bu konuya yönelik çözüm önerisini dile getirmiştir.

Görüş bildiren öğretmenlerin 5'i görsel sanat kültürü öğrenme alanı kazanımları açısından da büyük önem taşıyan müze ve sergilere yapılan gezilerin düzenlenme

sürecinin zor olduğu yönündeki soruna ilişkin olarak, müze ve sergilere gezi düzenleme sürecinin kolaylaştırılması gerektiği önerisinde bulunmuşlardır. Bu sürecin daha kolay olabilmesi için farklı öneriler dile getiren bu öğretmenlerden bazıları MEB'den izin alma prosedürünün kolaylaştırılması gerektiği, bazıları gezileri öğretmenlerin ayarlaması yerine müzelerin bir program geliştirmesi gerektiği, bazıları her okulun servis aracı olması ve geziler için okula maddi alt yapı sağlanması gerektiği yönündeki görüşleri ile önerilerini dile getirmişlerdir. Örneğin Gamze Öğretmen, “*Araç ayarlaması büyük sıkıntı. Müzelerin bence kendileri bir program geliştirip okullara belirli günler ayırıp, onunla ilgili duyurularla okullara bildirilip program geliştirilirse öğretmen de kendini ayarlanmakta daha verimli olur (st.336-338)*” sözleriyle; Barış öğretmen de, “*bu geziler için mutlaka okullara maddi alt yapı sağlanmalıydı bütçe ayrılmalıydı çünkü biliyorsunuz ki bu müze gezileri bütçe gerektiren para gerektiren şeyler (st.41-42)... Ülkemiz müze açısından çok zengin bir ülke, medeniyetimiz çok zengin bir medeniyet. Ama biz kendi öğrencilerimizi bile götürürken İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Kaymakamlık, bir sürü izin, bir sürü kâğıt... Bu olay biraz daha okulların inisiyatifine bırakılmalı. En azından okul müdürlerinin okul idarelerinin inisiyatifine bırakılmalı diye düşünüyorum (st.44-48)*” biçimindeki sözleri ile gezi sürecinin kolaylaştırılmasına yönelik önerilerini dile getirmişlerdir.

Görsel sanat kültürü öğrenme alanını uygulamada yaşanan sorunlara ilişkin çözüm önerisinde bulunan öğretmenlerden 4'ü Görsel Sanatlar dersinin haftalık ders saatinin artırılması gerektiğini vurgulamışlardır. Örneğin Sema öğretmen bu yöndeki görüşünü “*Dediğim gibi süre kısıtlı (st.299) ... Bir, iki, üçüncü sınıflarda iki ders saati ama şimdi sınıfların kalabalık olması, çocukların küçük olması, onları toparlamamız, olaya konsantre etmemiz, yok sulu boyası, onun malzemesi bunların hepsi zaman alıyor. Bence üç ders olmalı çünkü görsel sanatlar birçok şeyin temelini oluşturuyor (st.331-333)*” sözleriyle dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden 3'ü sorunlara ilişkin çözüm önerisi olarak Programın ya da kılavuz kitabın daha ayrıntılı ve açıklayıcı bilgiler içermesi gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu yönde öneride bulunan öğretmenlerden biri olan Esra Öğretmen, “*Programın kapsamlı olması güzel ama hani biraz daha ayrıntılı olabilirdi*

bence. Hangi kazanımın neye girdiğini ya da amacının ne olduğunu anlayabilmemiz açısından (st.319–320)” biçimindeki sözleriyle görüşünü dile getirmiştir.

Sınıf öğretmenlerinde 3’ü sınıfların kalabalık olmasının dersin verimini düşürdüğü ve sınıf mevcutları daha az olabilirse, görsel sanat kültürü öğrenme alanının uygulanmasının daha kolay ve verimli olacağı yönünde görüş belirtmişlerdir. Örneğin Gamze Öğretmen görüşünü, “*Uygulamaya yönelik derslerde bence en önemli sorun bizde öğrenci sayısı, birebir fazlasıyla öğrenciyle muhatap olduğunuz işte yaptığı şeye ya da söylediği şeye cevap vermeniz gereken derslerde bence sayının mümkün olduğunca az tutulması gerekiyor (st.309–312)”* sözleriyle dile getirmiştir.

Görüş bildiren öğretmenlerden 3’ü uygulamada yaşanan sorunlara bir çözüm önerisi olarak her okulda mutlaka bir sanat atölyesi olması gerektiğini dile getirmişlerdir. Bu yönde görüş bildiren öğretmenlerden biri olan Sema Öğretmen görüşünü, “*Şimdi sınıftaki çalışma ortamıyla şöyle bir atölyede yapılan sanat havasının yansıtıldığı bir ortamda yapılan çalışma birbirini tutmuyor. Ortam çok önemli çocuğa öyle bir hava yansıtacaksınız ki çocuk duygusal olarak kendini o işin içinde hissedecek (275-277) ... Ortam çok önemli, sınıf dışında şöyle bir klasik müziğin ya da çok hafif bir müziğin çaldığı farklı ambiyanslı bir ortama girdiği zaman çocuk işte duvarda tamam orijinal olmayacak ama ünlü ressamların tablolarının sergilendiği farklı bir ortama girmesi lazım (st. 306–309)”* biçiminde ifade etmiştir.

Öğrencilerin estetik ortamdan yoksun olarak büyümeleri yönünde yaşanan sorunlara bir çözüm önerisi olarak araştırmaya katılan öğretmenlerden 3’ü, sınıf ve okul ortamının daha estetik olması yönünde düzenlemeler yapılmasına yönelik öneride bulunmuşlardır. Örneğin bu yönde görüş bildiren Melih Öğretmen, “*Hani dediniz sınıfa estetik anlamda ne yapıyorsunuz falan Milli Eğitim Bakanlığı ‘da bir şeyler getirebilir, projeler yapabilir. Sınıfta belli şablonlar var onun dışında değişik sanat köşeleri de zorunlu tutabilir. Kendisi de destek olabilir, resimler gönderebilir okullara, sanat eserleri gönderebilir (st.294–297)”* sözleriyle görüşünü dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden 2'si sorunlara yönelik olarak, velilerin sanat derslerinin önemine yönelik bilinçlendirilmesi gerektiğini vurgulamışlar, veliler tarafından bu dersin önemsenmesi için veli eğitimi önerisini dile getirmişlerdir. Örneğin Aykut Öğretmen bu görüşünü, “*Velinin de bilinçlendirilmesi lazım bu resim dersi şöyle diye. Bir matematik, bir Türkçe gibi önem vermesi lazım. Her şeye not olarak bakıyorlar işte, “benim çocuğumun matematiği, Türkçesi hepsi beş de, bir şey getirmede diye neden resimden üç verdiniz?” ya tamamda bir şey yapmadıysa, üretmediyse ben nasıl değerlendireceğim (333–337)*” sözleriyle ifade etmiştir.

Sınıf öğretmenlerinden yalnızca 1'i özellikle bu dersin diğer dersler gibi önemsenmesi için çözüm önerisi olarak çocukları sanat kültürü alanında da sınayan sınavlar olması gerektiği önerisini dile getirmiştir. Melih Öğretmen bu görüşünü, “*Biliyorsunuz ki Türkiye şartlarında da çocuklar bir yarış içerisindedir. Sürekli SBS sınavları, daha birinci sınıftan itibaren çocuklara SBS hazırlık soru bankası kitapları veriliyor (st.266-268)... Bu sanat tarihi, müze bilinci falan bu sınavlarda daha çok yer alabilir. Çocukları kültürel anlamda da test eden sınavlar olabilir bu şekilde önlemler olabilir. Bu bir politika, bir görüş meselesi. (st.289–290)*” biçiminde ifade etmiştir.

Görüldüğü gibi görsel sanat kültürü öğrenme alanının uygulanmasında karşılaştıkları sorunlara ilişkin sınıf öğretmenleri tarafından sunulan çözüm önerilerinin çoğunluğu öğretmenlerin eğitim görmesi gerektiği yönündedir. Genel olarak öğretmenlerce ortak dile getirilen görüş öğretmenlerin hem değişen program konusunda ayrıntılı bir eğitim almaları hem de görsel sanat kültürünü oluşturan alt disiplinlere yönelik eğitim almaları gerektiği yönündedir. Öğretmenlerin yarısına yakını ise en iyi çözümün görsel sanatlar dersine sınıf öğretmenlerinin değil de branş öğretmenlerinin girmesi olduğunu dile getirmişlerdir. Öğretmenlerce sunulan diğer çözüm önerileri ise; müze ve sergilere gezi düzenlemenin kolaylaştırılması, haftalık ders saatinin arttırılması, programın daha açıklayıcı bilgiler içermesi, sınıf mevcutlarının daha az olması, her okulda sanat atölyesi olması, okul ortamının daha estetik düzenlenmesi, velilerin bilinçlendirilmesi ve SBS sınavları gibi sınavlarda sanat kültürüne yönelik soruların da bulundurulmasıdır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, öğretmen görüşlerine dayalı olarak elde edilen bulgular ve yorumların irdelenmesiyle sınıf öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programındaki görsel sanat kültürü öğrenme alanının uygulanmasına ilişkin görüşlerinden ulaşılan sonuçlara ve bu sonuçlara dayalı olarak geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

4.1. Sonuçlar

Sınıf öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programındaki görsel sanat kültürü öğrenme alanının uygulanmasına ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgular doğrultusunda ortaya çıkan sonuçlar şöyle özetlenebilir:

Yenilenen Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programına ilişkin olarak sınıf öğretmenlerin tamamına yakını olumlu görüş içerisinde. Eski programlarla kıyaslayarak, yeni programın daha olumlu boyutları olduğunu ifade eden öğretmenler, programı daha kapsamlı ve ayrıntılı olması bakımından ve yalnızca uygulama boyutuyla değil aynı zamanda sanatın farklı boyutlarını da ele alınması bakımından olumlu bulduklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin yarısı getirilen yeniliklerin öğrencilerin kişisel gelişimleri ve sanatsal bakış açılarının gelişmesine katkı sağladığını ifade etmiştir. Programın, öğrencilerin çok boyutlu düşüncelerini sağlama, yorum yapabilme ve kendini ifade edebilme bakımından yararları olduğunu vurgulamışlardır. Program hakkındaki diğer görüşler ise, etkinliklerin daha uygulanabilir ve açıklayıcı olduğuna ve öğretmenlerin de mesleki gelişimlerini destekleyici bir program olduğu yönündedir. Araştırmaya katılan yalnızca 2 öğretmen olumsuz görüş ifade etmiş, ancak bu olumsuz görüş yenilenen programın içeriğine yönelik değil uygulanmak istendiği ortamın olumsuz koşullarına uygun olamayacağı yönündedir.

Programdaki öğrenme alanlarına ilişkin olarak araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin neredeyse tamamı olumlu yönde görüş belirtmişlerdir. Olumlu görüşlerini dile getirirken öğrenme alanlarının, programı daha nitelikli, kapsamlı ve kolay anlaşılabilir bir program olmasını sağladığı için faydalı bulduklarını ifade etmişlerdir. Sınıf

öğretmenlerinin öğrenme alanlarına yönelik diğer görüşleri ise, müze bilinci öğrenme alanının programda yer almasının yararlı olduğu, öğrenme alanları ile programı anlayıp uygulamanın öğretmenler için kolaylaştığı ve öğrenme alanlarının kişisel ve toplumsal gelişime olumlu yönde katkı sağladığını yönündedir.

Görsel sanat kültürü öğrenme alanına ilişkin olarak araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin genel görüşlerinin tamamına yakını bu öğrenme alanının yararlı ve önemli olduğu yönündedir. Öğretmenlerin çoğunluğu tarafından ortak olarak vurgulanan görüş ise görsel sanat kültürü öğrenme alanının kişileri ve toplumu olumlu yönde geliştirmeye ve değiştirmeye katkı sağladığı görüşüdür. Bu görüşlerini dile getirirken sınıf öğretmenlerinin yarıya yakını görsel sanat kültürü öğrenme alanının kültürlü ve kaliteli insan yetiştirmedeki önemini vurgulamış ve bu öğrenme alanının, öğrencilerin, bakış açılarını geliştirme, yaratıcılıklarını, estetik duygusunu ve kendini ifade edebilme becerilerini geliştirme, eleştirel gözle bakabilme ve yorum yapabilme becerisi kazandırma, özgüven duygusunu ve görsel zekâlarını güçlendirme ayrıca sanatı sevmelerini sağlama yönünden katkılarına değinmişlerdir. Geri kalan sınıf öğretmenleri ise görsel sanat kültürü öğrenme alanının, sanat eğitiminin kalitesini arttırdığını ve hayattaki diğer alanlar için de gerekli olduğunu ifade ederek olumlu yönde görüş dile getirmişlerdir. Sınıf öğretmenlerinden yalnızca 1'i bu alanı uygulayabilmek için ekstra bir eğitim alınması gerektiği yönündeki görüşü ile sınıf öğretmenlerinin bu alana yönelik yeterliliklerini sorgulamıştır.

Öğretmenlerin görsel sanat kültürü öğrenme alanını oluşturan sanat disiplinlerinden biri olan “*sanat tarihi*” alt alanına yönelik genel görüşlerinin hepsi olumlu yönde olmakla birlikte farklı görüşler dile getirmişlerdir. Bu görüşlerin ortak noktası ise sanat tarihi disiplinine yönelik yapılan çalışmaların yararlı olduğu yönünde birleşmesidir. Sınıf öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu sanat tarihi öğrenmenin, sanatçıları ve eserlerini tanıma ve daha kültürlü insanlar ve bir toplum yaratma yönünden yararlı olduğunu vurgularken, bir kısmı da sanat tarihi disiplinine yönelik yapılan çalışmaların, tarih bilincini geliştirdiği, kişiye farklı bakış açıları kazandırdığı, sanata daha bilinçli bakan ve sanata değer veren bireyler yetiştirmeye yardımcı olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenlerin görüşlerine göre Görsel Sanatlar dersinde “*sanat tarihi*” disiplinine yönelik olarak yaptıkları uygulamalar daha çok, öğrencilere ünlü sanatçıları tanıtmak, sanatçı isimlerini vurgulayarak dikkat çekmek, onlar hakkında temel tanıtıcı bilgiler vermek ve bir sanatçının farklı eserlerinden örnekler göstererek, öğrencilerin o sanatçının tarzını tanımasına yardımcı olmak şeklindeki çalışmalardan oluşmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin oldukça azı, yapılan çalışmalarda ünlü sanatçıları araştırmaya yönelik ödevler verdiklerini, sınıfta bazı sanat akımlarını tanıttıklarını ve yakın çevrelerindeki tarihi yapılara dikkat çektiklerini ifade ederek farklı tarzda uygulama örnekleri yaptıklarını vurgulamışlardır.. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre sanat tarihine yönelik fazla çalışmaları olmadığını ifade eden öğretmenler de bulunmakta ve çalışma yapamamalarının sebebi olarak, sanat tarihi alanına yönelik kendilerini yetersiz hissettiklerini söylemektedirler.

Görüşmeye katılan öğretmenlerin görsel sanat kültürü öğrenme alanını oluşturan sanat disiplinlerinden “*estetik*” disiplinine yönelik genel görüşleri ise yine olumlu yönde olup, estetik eğitiminin kişi ve toplumsal yapı için yararlı ve gerekli olduğunda birleşmektedir. Özellikle estetik eğitiminin, estetik duygusu gelişmiş, nitelikli ve zevkli insanlar yetiştirmek için önemli olduğunu vurgulayan öğretmenler; böylelikle bu eğitimi almış insanlar ile daha nitelikli toplumların var olacağını, insanların yaşadıkları alanları güzelleştireceklerini ve bunun mimari yapılardan tutun da bir şehrin sokakları, parkları, evlerinin dekorasyonları, insanların kıyafetlerine kadar birçok şeye olumlu yansımaları olacağı yönünde görüşler belirtmişlerdir. Bu görüşlerden anlaşıldığı üzere görüş bildiren öğretmenlerin tümünün estetik disiplinin önemli olduğu ve estetik eğitiminin de yararlı ve gerekli olduğunu düşündükleri sonucuna varılabilir.

Estetik disiplinine yönelik öğretmenlerin Görsel Sanatlar dersinde yaptıkları uygulamalara bakıldığında ise; öğretmenlerin büyük çoğunluğu tarafından yapılan en çok tercih edilen etkinlik türünün; eser inceleme sırasında, sanat eleştirisi yapılırken eserdeki estetik unsurlara da dikkat çekmek, öğrencilerin bu konulara yönelik yorumunu almak ve eserdeki beğendiği unsurları onlara sorgulatmak biçimindeki uygulamalar olduğu görülmektedir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun sanat eleştirisi ile estetik

eğitimi birlikte yapmayı tercih ettikleri sonucuna varılabilir. Sınıf öğretmenlerinin neredeyse yarısı tarafından yapıldığı ifade edilen estetik disipline yönelik diğer uygulamalar ise; yaşam alanlarının düzeni, temizliği ve daha güzel gözükmesi için çeşitli etkinlikler yaptırma, çevrelerinde gördükleri estetik açıdan olumlu ve olumsuz unsurlara dikkat çekme, beğendikleri veya beğenmedikleri çeşitli varlıkların fotoğraflarını sınıfa getirme ve çocukların yaptıkları çalışma ve ödevlerin estetik gözükmesi yönünde yönergeler verme biçimindeki uygulama örnekleridir. Sınıf öğretmenlerinin oldukça azı, bu uygulamalar dışında farklı etkinlikler yaptıkları yönünde görüşler belirtmişlerdir. Bunlar, doğadaki güzelliklere dikkat çekme, kılık kıyafette estetik unsurları vurgulama ve insanların beğenilerinde farklılıklar olabileceğini öğrenmelerine yardımcı olmaya yönelik etkinliklerdir. Ancak bu etkinlikler oldukça az sayıda sınıf öğretmeni tarafında dile getirilmiştir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin görsel sanat kültürü öğrenme alanını oluşturan disiplinlerden sanat eleştirisi disiplinine yönelik genel görüşlerine bakıldığında ise; yine diğer disiplinlerde olduğu gibi olumlu görüşler içerisinde oldukları anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin sanat eleştirisine yönelik genel görüşlerinin tümü, sanat eleştirisi uygulamalarının kişisel gelişime olumlu katkıları olduğu ve kişiyi birçok açıdan geliştirdiği yönünde birleşmektedir. Öğretmenler sanat eleştirisi etkinlikleri yaptırmanın eleştirel bakış açısını geliştirdiği, yorum yapma becerisini geliştirdiği, sanat konusunda daha çok bilgi sahibi olmayı sağladığı, kişilere farklı bakış açıları kazandırdığı, kendini ifade etme becerisini, detayları fark edebilmeyi ve dikkati geliştirdiğini ifade eden görüşler belirtmişlerdir. Görüş bildiren öğretmenler arasında konuya yönelik olumsuz görüş ifade eden kimse bulunmamaktadır.

Görsel Sanatlar dersinde öğretmenlerin sanat eleştirisi disiplinine yönelik yaptırdukları uygulamalara bakıldığında ise; etkinliklerde fazla çeşitlilik dile getirilmemiş, araştırmaya katılan öğretmenlerin neredeyse tamamı tarafından, sınıfta ünlü bir sanatçının eserini gösterip, inceledikleri yönünde görüşler dile getirilmiştir. Ancak öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda, yaptıkları bu sanat eleştirisi çalışmalarında öğretmenlerin sanat eleştirisinin basamakları olan betimleme, çözümlleme, yorumlama ve yargılamayı bilinçli bir şekilde kullanmadıkları anlaşılmış;

hatta görüşmeler sırasında bu basamaklardan haberdar olduğunu belirten herhangi bir ifadeye rastlanmamıştır. Öğretmenler yaptırdıkları eser inceleme çalışmalarında, genellikle eserdeki detaylara dikkat çektikleri, öğrencileri daha dikkatli bakmaya yönlendirdikleri, eser hakkında beğenilerini ya da yorumlarını sordukları, eserde sanatçının ne anlatmak istediğini öğrencilere sordukları yönünde görüşler belirtmişlerdir. İncelenen Görsel Sanatlar Dersi Programı ve öğretmen kılavuz kitabında da öğretmenlere sanat eleştirisi basamakları betimleme, çözümleme, yorumlama ve yargılamaya yönelik bilgi veren herhangi bir açıklama yazısına rastlanmamıştır. Bu bağlamda öğretmenlerin daha bilinçli sanat eleştirisi çalışmaları yapabilmek için yeterli bilgilerinin olmadığı ve gerekli bilgilendirmelerin de onlara yapılmadığı sonucuna varılabilir.

Ayrıca yapılan görüşmelerden elde edilen verilere göre öğretmenlerin gerek sanat tarihi, gerek sanat eleştirisi, gerekse estetik alana yönelik yaptırdıkları etkinlikler için çoğunlukla Görsel Sanatların bir dalı olan resim sanatını kullanmayı tercih ettikleri; sanat tarihinde ressamı tanıttıkları, sanat eleştirisi çalışmalarında da ünlü ressamın tablolarından yararlandıkları dikkat çekmiştir. Öğretmenlerin Görsel Sanatları oluşturan diğer sanat dallarına yönelik eserleri kullanmayı pek tercih etmedikleri anlaşılmıştır. Buradan, yenilenen programla birlikte eski Resim-İş dersi olarak bilinen dersin adı, daha kapsamlı bir yapı kazanarak Görsel Sanatlar dersi olarak değiştirilmiş olsa bile, öğretmenlerin eskiden gelen alışkanlıkla dersi hala Resim dersi olarak algıladıkları, ya da görsel sanatları oluşturan diğer sanat dallarına yönelik bilgilerini yetersiz buldukları için resim sanatından örnekler seçmeyi tercih ettikleri sonucuna ulaşılabilir.

Öğretmenlerin çoğunluğu tarafından görsel sanat kültürüne yönelik uygulamalarda öğrencileri sanat galerileri, resim sergileri ve müzelere götürdükleri yönünde görüşler ifade edilmiştir. Ancak bu durum araştırmaya katılan öğretmenlerin İstanbul ilinde görev yapıyor olmalarından ve İstanbul ilinde de bu tür sanatsal ve kültürel etkinliklerin diğer illere göre daha fazla yapıyor olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Görsel sanat kültürü öğrenme alanının uygulanmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin olarak öğretmenlerin çoğunluğu tarafından dile getirilen başlıca sorunlar, öğretmenlerin

görsel sanat kültürüne yönelik eğitim eksikliği ve yetersizliği, sınıfların kalabalık olması, öğretmenlerin programı anlamada ve etkinliklerin amacının ne olduğu, hangi sanat disiplinine yönelik olduğunu kendi kendilerine bilmede zorluklar yaşamalarıdır. Sınıf öğretmenlerinin dile getirdiği diğer sorunlar ise; araç gereç ve materyal eksiklikleri, okulun fiziki altyapı eksiklikleri, öğretmenlerin yenilenen programa yönelik bilgilendirilmemesi, öğretmenlere verilen seminerlerin amacına ulaşmaması, ailelerin sosyo ekonomik durumundaki yetersizlikleri, Görsel Sanatlar dersinin önemslenmemesi, ders saatinin etkinlikleri yapmak için yetersiz olması, müze gezileri için gerekli hazırlıkların zorluğu, öğretmenlerin somut ürünler çıkarmak vb. kaygılarla görsel sanat kültüründen çok görsel sanatlarda biçimlendirmeye yönelik çalışmaları yapma zorunluluğu hissetmeleri olarak ifade edilmiştir.

Görsel sanat kültürü öğrenme alanının uygulanmasında karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik olarak öğretmenlerin büyük bir kısmı, öğretmenlerin eğitim görmesi gerektiği yönünde görüş belirtmiştir. Söz konusu eğitimin de bir uzman tarafından öğretmenlere değişen programın ayrıntılı olarak anlatılması ve öğretmenlerin görsel sanat kültürünü oluşturan sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetik alt disiplinleri konusunda bilgilendirilmesi biçiminde olması gerektiği önerisinde bulunmuşlardır. Öğretmenlerin yarısına yakını karşılaşılan sorunların en basit çözümü olarak görsel sanatlar dersine sınıf öğretmenlerinin değil de branş öğretmenlerinin girmesi gerektiğini söylemiştir.

Öğretmenlerce sunulan diğer çözüm önerileri ise; müze ve sergilere gezi düzenlemenin kolaylaştırılması, haftalık ders saatinin artırılması, programın sınıf öğretmenleri de düşünülerek daha açıklayıcı bilgiler içererek hazırlanması, sınıf mevcutlarının daha az olması, her okulda sanat atölyesi olması, okul ortamının daha estetik düzenlenmesi, velilerin bilinçlendirilmesi ve SBS sınavları gibi sınavlarda sanat kültürüne yönelik soruların da bulundurulmasıdır.

4.2. Öneriler

Araştırma sonuçlarına dayalı olarak geliştirilen öneriler, “Uygulamaya Yönelik Öneriler” ve “Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler” olmak üzere iki başlık altında toplanmıştır.

4.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Sınıf öğretmenlerine özellikle “görsel sanat kültürü” öğrenme alanının nasıl uygulanması gerektiği, onu oluşturan “sanat tarihi”, “sanat eleştirisi” ve “estetik” sanat disiplinlerini tanıtıcı ve bu disiplinlere yönelik yapılacak etkinliklerin yararlarına yönelik bir hizmet içi eğitim verilebilir.
2. Her okula uzman bir kişi gönderilerek değişen programın nasıl uygulanması gerektiği konusunda öğretmenlere ayrıntılı bir eğitim verebilir. Bu eğitim verilirken yenilenen programın farklı yönleri ve yapılan değişikliklerin sebepleri öğretmenlere vurgulanarak, programı daha bilinçli bir gözle incelemeleri sağlanabilir.
3. Matematik ve Türkçe derslerinin öğretmen kılavuz kitabında olduğu gibi, Görsel Sanatlar dersi öğretmen kılavuz kitabı da, etkinlik örneklerinin amacının ne olduğu, hangi alt disipline yönelik olduğu gibi daha ayrıntılı ve açıklayıcı bilgiler içerecek şekilde hazırlanabilir. Bunun yanında Görsel Sanatlar dersi öğretmen kılavuz kitabında, “sanat tarihi” alt alanına yönelik uygulamalarda öğretmenlere kolaylık sağlamak amacıyla, sanatçıları tanıtıcı (hayat hikâyeleri, ünlü eserleri vb.) bilgiler yer alabilir.
4. Sınıf ve okul ortamının daha estetik olması yönünde düzenlemeler yapılması için MEB projeler üretebilir, okullara bu yönde destek olup, estetik düzenlemeler için materyaller gönderebilir.
5. Görsel Sanatlar dersinin önemine yönelik velilerin bilinçlendirilmesi amacıyla eğitimler düzenlenebilir.

6. SBS sınavları gibi sınavlarda sanat kültürüne yönelik sorular da bulundurulabilir.

4.2.2. Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Bu araştırma daha fazla sayıda ilköğretim okullarında ve daha geniş bir kitleye ulaşabilecek biçimde nicel yöntemlerle de gerçekleştirilebilir.
2. Bu araştırma yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile yapılmıştır. Aynı konu gözlem yoluyla da araştırılabilir.
3. Bu araştırma öğrenme alanlarından “görsel sanat kültürü” öğrenme alanının uygulanmasına yönelik yapılmıştır. Aynı yönde “görsel sanatlarda biçimlendirme” ya da “müze bilinci” öğrenme alanlarının uygulanmasına yönelik çeşitli konularda sınıf öğretmenlerinin görüşleri alınabilir.
4. Görsel sanat kültürü öğrenme alanının uygulanmasına ilişkin branş öğretmenlerinin de görüşleri alınabilir.

EKLER

EK		Sayfa
1.	İstanbul İli Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Belgesi.....	113
2.	Araştırmanın Yapıldığı Okullar.....	114
3.	Öğretmen Görüşme Formu	115
	• Öğretmen Görüşme Sözleşmesi.....	115
	• Öğretmen Kişisel Bilgi Formu.....	116
	• Öğretmenlerle Yapılan Yarı-yapılandırılmış Görüşme Soruları	117
4.	Öğretmen Görüşme Takvimi.....	118
5.	Öğretmen Görüşme Kodlama Anahtarı.....	119

EK 1
İSTANBUL İLİ MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
ARAŞTIRMA İZİN BELGESİ

T.C.
 İSTANBUL VALİLİĞİ
 İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.34.00.18.580/6150/98690
 Konu: **Anket.**
(Öykü YÜKSELGÜN)

02 Ekim 2009

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi : a-)Anadolu Üniversitesi'nin 12/08/2009 tarih ve 838/9823 sayılı yazısı.
 b-)Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
 c-)Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma Geliştirme Dairesi Başkanlığı'nın 11/04/2007 tarih ve 1950 sayılı emri.
 d-)Millî Eğitim Müdürlüğü Anket Komisyonu'nun 30/09/2009 tarihli tutanağı.

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği programı Yüksek Lisans öğrencisi **Öykü YÜKSELGÜN**'ün, ilimizde ekte isimleri belirtilen okullarda uygulanmak üzere "**İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programındaki Görsel Sanat Kültürü Öğrenme Alanının Uygulamalarına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri**" konulu anket çalışmalarını yapma istekleri hakkındaki İlgi (a) yazı ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği programı Yüksek Lisans öğrencisi **Öykü YÜKSELGÜN**'ün, ilimizde ekte isimleri belirtilen okullarda uygulanmak üzere "**İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programındaki Görsel Sanat Kültürü Öğrenme Alanının Uygulamalarına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri**" konulu anket çalışmalarını yapması, bilimsel amaç dışında kullanılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, İlgi (c) Bakanlık Emri esasları dahilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde Olurlarınıza arz ederim.

 Dr. Muhammed YILDIZ
 Millî Eğitim Müdürü

EKLER :
 Ek-1. İLGi (a)yazı ve ekleri

 OLUR
 02.10/2009
 İlhan KAYA
 Vali a.
 Vali Yardımcısı

EK 2**ARAŞTIRMANIN YAPILDIĞI OKULLAR**

1. Ziya Gokalp İlköğretim Okulu (Zeytinburnu)
2. Aydın Uçkan İlköğretim Okulu (Sultangazi)
3. Şair Nedim İlköğretim Okulu (Beşiktaş)
4. Gölbağ Selim Sırrı Tarcan İlköğretim Okulu (Şişli)
5. İstanbul İlköğretim Okulu (Şişli)
6. Hüseyin Cahit Yalçın İlköğretim Okulu (Şişli)
7. Resneli Niyazi Bey İlköğretim Okulu (Şişli)
8. Tevfik Fikret İlköğretim Okulu (Beşiktaş)
9. Lütfi Banat İlköğretim Okulu (Beşiktaş)
10. TED İstanbul Koleji Vakfi Özel İlköğretim Okulu (Beykoz)

EK 3**ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU****ÖĞRETMEN GÖRÜŞME SÖZLEŞMESİ**

Sayın meslektaşım,

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Programında yüksek lisans öğrencisiyim. Yapmakta olduğum yüksek lisans eğitimi kapsamında, “İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programındaki Görsel Sanat Kültürü Öğrenme Alanının Uygulanmasına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri” konulu bir tez çalışması gerçekleştirmekteyim. Bu konu kapsamında Görsel Sanatlar dersine giren sınıf öğretmenlerinin görüşlerine başvurmak istemekteyim.

Sizin görüş ve önerileriniz benim çalışmamın temelini oluşturduğu için sizlerle kişisel olarak görüşmeler yapmayı planlıyorum. Görüşmemiz yaklaşık olarak 20 dakika sürecektir. Araştırma verilerinin geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak, görüşme sırasındaki olası kesintileri önleyebilmek ve sizin değerli vaktinizi gereğinden fazla harcamamak amacıyla bu görüşmelerin ses kaydı yapılacaktır. Görüşmenin ses kayıtları yalnızca bilimsel veri olarak kullanılacak ve gizli kalacaktır. Araştırma verileri siz istediğiniz anda size tarafımdan ulaştırılacaktır.

Görüşmenin kaydını benim dışında kimsenin dinlemeyeceğine ve verdiğiniz bilgilerden dolayı size hiçbir şekilde rahatsızlık vermeyeceğime söz veriyorum. Tüm bu açıklamaları okuyarak sizin bu çalışmaya gönüllü olarak katıldığınıza ve benim de verdiğim sözleri tutacağıma dair bu sözleşmeyi karşılıklı olarak imzalamamızın uygun olacağını düşünüyorum.

İlginiz için çok teşekkür ederim.

Araştırmacı

Öykü YÜKSELGÜN

Görüşülen Kişi :

Görüşme Tarihi :

İmza :

ÖĞRETMEN KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Cinsiyetiniz:

- Kız
 Erkek

2. Yaşınız:

- 21-25
 26-30
 31-35
 36-40
 41-45
 46 ve üzeri

3. Eğitim Durumunuz:

- Eğitim Enstitüsü
 Eğitim Önlisans / İki yıllık Eğitim Yüksekokulu
 Lisans Tamamlama Programı
 Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Programı
 Dört Yıllık Yüksekokul/Fakülte
 Diğer (Lütfen Belirtiniz):

4. Mesleki Deneyiminiz:

- 1-5 yıl
 6-10 yıl
 11-15 yıl
 16-20 yıl
 21 yıl ve üzeri

ÖĞRETMENLERLE YAPILAN YARI-YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME SORULARI

1. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programına ilişkin genel görüşleriniz nelerdir?
2. Programın öğrenme alanlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?
3. Bu öğrenme alanlarından “görsel sanat kültürü”ne ilişkin görüşleriniz nelerdir?
 - 4. Görsel sanat kültürü öğrenme alanının içinde yer alan “*sanat tarihi*” disiplinini Görsel Sanatlar dersi bağlamında nasıl değerlendiriyorsunuz? (önemi ve gerekliliği vb.)
 - 5. Sanat tarihi alt alanına yönelik olarak, programdan yararlanarak derste ne tür uygulamalar yapıyorsunuz?
 - 6. Görsel sanat kültürü öğrenme alanının içinde yer alan “*estetik*” disiplinini Görsel Sanatlar dersi bağlamında nasıl değerlendiriyorsunuz? (önemi ve gerekliliği vb.)
 - 7. Estetik alt alanına yönelik olarak, programdan yararlanarak derste ne tür uygulamalar yapıyorsunuz?
 - 8. Görsel sanat kültürü öğrenme alanının içinde yer alan “*sanat eleştirisi*” disiplinini Görsel Sanatlar dersi bağlamında nasıl değerlendiriyorsunuz? (önemi ve gerekliliği vb.)
 - 9. Sanat eleştirisi alt alanına yönelik olarak, programdan yararlanarak derste ne tür uygulamalar yapıyorsunuz?
10. Görsel sanat kültür öğrenme alanını uygulamada karşılaştığımız sorunlar nelerdir?
 - 11. Bu sorunlara ilişkin çözüm önerileriniz nelerdir?
12. Eklemek istediğiniz başka görüşleriniz var mı?

EK 4
ÖĞRETMEN GÖRÜŞME TAKVİMİ

Kod İsimler	Görüşülen Yer	Görüşme Tarihi
Oya	Veli Görüşme Odası	05.10.2009
Serkan	Öğretmen Evi	05.10.2009
Mehmet	Öğretmen Evi	08.10.2009
Damla	Öğretmen Evi	08.10.2009
Ömer	Okul Kütüphanesi	11.10.2009
Esra	Veli Görüşme Odası	14.10.2009
Musa	Öğretmen Evi	15.10.2009
Melih	Çok Amaçlı Salon	18.10.2009
Ayfer	Sosyal Bilgiler Laboratuvarı	18.10.2009
Gamze	Çok Amaçlı Salon	18.10.2009
Ayşe	Rehberlik Odası	28.10.2009
Şükrü	Öğretmen Evi	31.10.2009
Şule	Öğretmen Evi	31.10.2009
Emel	Veli Görüşme Odası	02.11.2009
Meral	Veli Görüşme Odası	02.11.2009
Barış	Okul Kütüphanesi	05.11.2009
Aykut	Okul Kütüphanesi	07.11.2009
Sema	Veli Görüşme Odası	09.11.2009
Sevgi	Resim Atölyesi	17.11.2009
Pelin	Müdür Yardımcısı Odası	17.11.2009

EK 5

ÖĞRETMEN GÖRÜŞME KODLAMA ANAHTARI

Kodlamalarla ilgili seçenekleri (a, b, c ...) © yuvarlak içine alarak yapınız.

1- İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programına ilişkin genel görüşleriniz nelerdir?

- a) Eski programa göre daha olumlu
- b) Sanatsal ve kişisel gelişime katkı sağlıyor
- c) Etkinlikler açık, anlaşılır ve uygulanabilir
- d) Öğretmenleri araştırmaya sevk ediyor
- e) Programın uygulanması için uygun bir ortam yok

2- Programın öğrenme alanlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

- a) Öğrenme alanlarının olması faydalı olmuş
- b) Öğrencilerin kişisel gelişimlerine katkı sağlıyor
- c) Müze bilinci öğrenme alanının konması olumlu
- d) Toplumun olumlu yönde gelişime katkı sağlıyor
- e) Öğrenme alanları öğretmene kolaylık sağlıyor
- f) Öğrenme alanlarını uygulayabilmek her ortam için uygun değil

3- Bu öğrenme alanlarından “görsel sanat kültürü”ne ilişkin genel görüşleriniz nelerdir?

- a) Kültürlü, kaliteli insan yetiştirmek için önemli
- b) Çocukların kişisel gelişimlerine katkı sağlıyor
- c) Toplumun olumlu yönde değiştirmeye katkı sağlıyor
- d) Verilen sanat eğitiminin kalitesini artırıyor
- e) Sadece sanat için değil hayatın her alanı için önemli
- f) Görsel sanatlar eğitiminin temelini oluşturduğu için önemli
- g) Öğretmenin ekstra bir eğitim almasını gerektiren bir alan

4- Görsel sanat kültürü öğrenme alanının içinde yer alan “sanat tarihi” disiplinini görsel sanatlar dersi bağlamında nasıl değerlendiriyorsunuz?

- a) Daha kültürlü ve bilinçli insanlar yetiştirmek için önemli
- b) Sanatçıları ve eserlerini tanımalarını sağlıyor
- c) Tarih bilinci kazandırıyor
- d) Sanat Tarihi öğrenmek sanata daha bilinçli bakmayı sağlar
- e) Sanatın ve sanat eserinin değerini anlamaya yardımcı olur
- f) Farklı bakış açısı kazandırır

5- Sanat tarihi alt alanına yönelik olarak, programdan yararlanarak derste ne tür uygulamalar yapıyorsunuz?

- a) Gösterilen bir eserin hangi sanatçıya ait olduğunu söyleme (isim verme)
- b) Sanatçılarla ilgili temel bilgiler vererek onları tanıtmaya (hayat hikayesi vb.)
- c) Bir sanatçının farklı çalışmalarından örnekler göstererek tarzını tanıtmaya
- d) Müze ve sergilerden yararlanma
- e) Ünlü sanatçıları ve eserlerini araştırma ödevi verme
- f) Bazı sanat akımları ile ilgili basit bilgiler verme
- g) Yakın çevrelerindeki tarihi yapılara dikkat çekme
- h) Sanat tarihi disiplinine yönelik pek fazla çalışma yaptırmadım

6- Görsel sanat kültürü öğrenme alanının içinde yer alan “estetik” disiplinini Görsel Sanatlar dersi bağlamında nasıl değerlendiriyorsunuz?

- a) Estetik duygusu gelişmiş, zevkli insanlar yetiştirmek için önemli
- b) Daha nitelikli ve estetik bir toplum yaratabilmek için önemli
- c) İnsanların yaşadıkları alanları güzelleştirebilmesi için önemli
- d) İnsanları güzellik arayışına iter ve güzellik kaygısı duymalarını sağlar
- e) Farklı beğenilere hoşgörü kazandırır
- f) Estetik duyarlılık yapılan çalışmaların daha başarılı olmasını sağlar

7- Estetik alt alanına yönelik olarak, programdan yararlanarak derste ne tür uygulamalar yapıyorsunuz?

- a) Ünlü sanatçıların eserlerinde beğendikleri yönleri ve estetik unsurları sorgulatma
- b) Yaşam alanlarının düzeni, temizliği ve daha güzel gözükmesi için çeşitli uygulamalar yapma

- c) Çevrelerinde gördükleri estetik açıdan olumlu ve olumsuz unsurlara dikkat çekme
- d) Beğendikleri veya beğenmedikleri çeşitli varlıkların fotoğraflarını sınıfa getirme
- e) Çocukların çalışma ve ödevlerinin estetik gözükmesi için yönergeler verme
- f) Doğadaki güzelliklere dikkat çekme ve doğayı bozan unsurları fark ettirme
- g) Kılık kıyafet, renk uyumu, takılar vb. konularda uyum ve güzelliği sorgulatma
- h) Sınıf panolarını estetik unsurlara dikkat çekerek çocuklara düzenletme
- i) Beğenilerdeki farklılığa dikkat çekme
- j) Gezilerde gördükleri sanat eserleri ve objelerde estetik unsurlara dikkat çekme
- k) Geleneksel kilim ve halı desenlerini ve renk uyumunu inceletme

8- Görsel sanat kültürü öğrenme alanının içinde yer alan “sanat eleştirisi” disiplinini Görsel Sanatlar dersi bağlamında nasıl değerlendiriyorsunuz?

- a) Eleştirel bakış açısını geliştiriyor
- b) Yorum yapma becerisini geliştirir
- c) Sanat konusunda bilgi sahibi insanlar yetiştirmek için önemli
- d) Farklı bakış açıları kazandırır
- e) Kendini ifade etme becerisini geliştirir
- f) Detayları fark edebilmeyi ve dikkati geliştirir

9- Sanat eleştirisi alt alanına yönelik olarak, programdan yararlanarak derste ne tür uygulamalar yapıyorsunuz?

- a) Ünlü bir sanatçının eserini sınıfta gösterip inceletme
- b) Yapılan gezilerde gördükleri eserleri inceleme ve yorumlama
- c) Okul sergilerini gezerken gördükleri çalışmalarını inceleme ve yorumlama
- d) Sınıfta izlenen bir çizgi film üzerine sanat eleştirisi yapma

10- Görsel sanat kültür öğrenme alanını uygulamada karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

- a) Öğretmenlerin görsel sanat kültürüne yönelik eğitim eksikliği ve yetersizliği
- b) Sınıf mevcudunun kalabalık oluşu
- c) Öğretmenlerin programdaki etkinliklerin amacının ne olduğu ve hangi sanat disiplinine yönelik olduğunu kendi kendilerine bilememeleri
- d) Araç-gereç ve materyalden kaynaklı sorunlar

- e) Öğretmenlere yeni program içindeki yeniliklere yönelik yeterli bilgilendirmenin yapılmaması
- f) Görsel Sanatlar dersinin önemsenmemesi
- g) Ailelerin sosyo ekonomik durumundaki yetersizlikler
- h) Ders saatinin yetersiz olması
- i) Müze gezileri için gerekli hazırlıkların zorluğu
- j) Öğretmenlerin görsel sanat kültüründen çok, görsel sanatlarda biçimlendirmeye yönelik çalışmaları yapmaya yönelmeleri
- k) Okulun fiziki altyapı eksiklikleri
- l) Öğretmenlere verilen seminerlerin yararlı olmaması

11- Görsel sanat kültür öğrenme alanını uygulamada karşılaştığınız sorunlara ilişkin çözüm önerileriniz nelerdir?

- a) Değişen programın nasıl uygulanması gerektiği konusunda öğretmenlere ayrıntılı eğitim verilmesi
- b) Görsel Sanatlar dersine branş öğretmenlerinin girmesi
- c) Öğretmenlere görsel sanat kültürü eğitimi verilmesi
- d) Müze ve sergilere gezi düzenleme sürecinin kolaylaştırılması
- e) Görsel Sanatlar dersinin haftalık ders saatinin artırılması
- f) Programın ya da kılavuz kitabın daha ayrıntılı ve açıklayıcı bilgiler içermesi
- g) Sınıf mevcutlarının daha az olması
- h) Her okulda sanat atölyesi olması ve derslerin orada işlenmesi
- i) Sınıf ve okul ortamının daha estetik olması yönünde düzenlemeler yapılması
- j) Velilerin sanat derslerinin önemine yönelik bilinçlendirilmesi
- k) Çocukları sanat kültürü alanında da sınavan sınavlar olması

KAYNAKÇA

Acar, E. (2004), *İlköğretim Okullarında Resim-İş Öğretmenlerinin Sanat Eğitimi ve Öğretimindeki Yeniliklere İlişkin Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Adıgüzel, Y. ve Taşdemir, V. (1997). Sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinin resim dersine yönelik tutumlarının ölçülmesi. 3. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu*. (361–370). (23–24 Ekim 1997). Adana: Çukurova Üniversitesi.

Arı, Ç. (2010), *Müze Bilinci Öğrenme Alanı Etkinliklerinin Gerçekleşebilirliğine İlişkin Öğretmen Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Artut, K. (2001). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Artut, K (2004). İlköğretim (1. Kademe 4 ve 5. Sınıf) Öğrencilerinin Estetik ve Sanat Kavramlarına Yönelik Bilgi Düzeylerine İlişkin Bir Araştırma. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi II. Sanat Eğitimi Sempozyumu*, Ankara.

Kaynak: <http://egitim.cukurova.edu.tr/wp.asp?118>

Buyurgan, S. (2007). *Sanat Eğitimi ve Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Buyurgan, S. (2002). Programlı bir müze ziyareti ve sonrasında uygulama örneği, *Türkiye’de Sanat Eğitimi ve Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu*. (ss.105–118). (08–10 Mayıs 2002). Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Matbaası.

Çakır, F. (2004). Toplum estetiğinin bilinçlendirilme sürecinde sanat eğitiminin rolü, *Anadolu Sanat Dergisi*, 15, 59–64

- Çakır İlhan, A. (1999). İlköğretimde değişen yapı ve sanat eğitimi. *III. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu-Bildiriler*. (ss.346–351). (23–24 Ekim 1999). Tarsus: Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Kocaoluk Basım ve Yayınevi.
- Çakır İlhan, A. (2003). Sınıf öğretmeni yetiştirme programları ve sanat eğitimi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36 (1–2) 13- 21.
- Çakır İlhan, A. (2007a). Okulöncesinde sanatlar eğitimi ve drama. *Çocukta Yaratıcılık ve Drama*. (ss. 245–260) Öztürk, A. (Ed.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları.
- Çakır İlhan, A. (2007b). Okulöncesinde yaratıcılık ve sanat eğitimi. *Çocukta Yaratıcılık ve Drama*. (ss. 27–48) Öztürk, A. (Ed.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları.
- Çakır İlhan, A. ve Okvuran, A. (2001). Bir eğitim ortamı olarak müze ve müze çalışmaları, *Anadolu Sanat Dergisi*, 11 86–93.
- Çalışlar, A. (1991). *Felsefe sözlüğü*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Çetin, S. (2004). *İlköğretim Okulları Altıncı Sınıf Resim-iş Dersi Programı Çerçevesindeki Etkinlikler Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çetin, Turhan. (2002). Sanat eğitiminin gerekliliği üstüne. *Türkiye’de Sanat Eğitimi ve Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu*. (ss.205–209). (08–10 Mayıs 2002). Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Matbaası.
- Dorukan, N. (2009). *İlköğretim Kurumlarındaki Görsel Sanatlar Dersinin Uygulamaları ve Sonuçları*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi. (1997). İstanbul: YEM Yayınları.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metodlarına giriş: Nitel, nicel ve eleştirel kuram metodolojileri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erbay, M. (1997). Sanat eğitiminin önemi. *Anadolu Sanat Dergisi*, 7, 50–56.
- Erinç, S. M. (1997). Bir estetik olgu olarak kentleşmek kentlileşmek. *Anadolu Sanat Dergisi*, 7, 57–65.
- Erişti, S. D. (2008). Okulöncesinde görsel sanatlar eğitimi. *Okulöncesinde Materyal Geliştirme ve Görsel Sanatlar Eğitimi*. (ss.141- 170) Erişti, S. D. (Ed.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları.
- Ertemin, B. (1997). *İlköğretim Okulları Resim–İş Öğretim Programının Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gençaydın, Z. (1993). *Sanat Eğitimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Gençaydın, Z. (1990). Sanat eğitiminin düşünsel temelleri. *Ortaöğretim Kurumlarında Resim-iş Öğretimi ve Sorunları Toplantısı*. (10–11 Mayıs 1990). Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Gökaydın, N. (1983). Sanat eğitiminde çocuğun yaratıcı yönünü geliştiren çalışmalar ve önemi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 8(82), 19-21
- Göksu, E. (2006). *İlköğretim Okulu Görsel Sanatlar Dersi Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersini Değerlendirmeye Yönelik Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Graeme Chalmers, F. (1996). *Celebrating pluralism: Art, education and cultural diversity*. (Occasional Paper 5). Los Angeles, California: The Getty Education Institute for Arts.
- Grytting, C. (2000). The benefits of art education. *Art & Activities*, Apr2000, Vol. 127, Issue 3
- Gültekin, M. (2000). İlköğretim birinci basamakta kimi derslerin öğretiminde dal öğretmenlerinden yararlanma. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 105–125.
- Gültekin, M. (2008). Okulöncesi eğitim ve ilköğretim. *İlköğretime Hazırlık ve İlköğretim Programları*. (ss. 45–66). Yaşar, Ş. (Ed.) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları.
- Gürdal, A. (2007). *Görsel Sanatlar Dersinde Yapılandırmacı Yaklaşımına Dayalı Öğretim Uygulamalarına İlişkin Öğretmen Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gürkan, T. ve Gökçe, E. (1999). *Türkiye’de ve çeşitli ülkelerde ilköğretim: Program-öğrenci-öğretmen*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Gürtuna, S. (2003). *Çocuk ve Sanat Eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları
- İnce, M. (2000). Sanatta eğitim sorunu ve sanat eğitimi ilişkisi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 145–151
- İşbilen, A. (2002). Türkiye’de sanat eğitiminde öğretmen yetiştirme, *Türkiye’de Sanat Eğitimi ve Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu*. (ss.137–150). (08–10 Mayıs 2002). Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Matbaası.

- İşler, A. Ş. (2003). Okulöncesinde disiplin temelli sanat eğitiminin uygulanabilirliğinin kuramsal temelleri ve çocuk gelişimi açısından önemi, *KKEFD*, 8, 35–54
- İz, Bölükoğlu, H.(2003). Görsel kirlilik ve sanat eğitimi, *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8, 101–112
- Johnson, M. (1997). Teaching children to value art and artists, *Phi Delta Kapan*, Feb97, Vol. 78, Issue 6
- Karacan, H. (2004). Akademik sanat tarihi eğitimine eleştirel bir bakış, *Sanat Tarihi Eğitiminin İrdelenmesi Sempozyumu*. (ss. 33- 38). (12- 13 Mayıs 2004). İstanbul: Sanat Tarihi Derneği Yayınları: 8
- Kahraman D. (2007.) *Sınıf Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersi Programının Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşleri ve Çözüm Önerileri*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (12. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kavak, Y. (1997). *Dünyada ve Türkiye 'de İlköğretim*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kıratlı, A. D. (2008). Okulöncesinde görsel sanatlar eğitimi. *Okulöncesinde Materyal Geliştirme ve Görsel Sanatlar Eğitimi*. (ss. 125–140) Erişti, S. D. (Ed.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları.
- Kırıoğlu, O. (2002). *Sanatta eğitim -görmek, öğrenmek, yaratmak-*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kırıoğlu, O. ve Stokrocki, M. (1997). *İlköğretim sanat öğretimi*. YÖK-Dünya Bankası Milli Eğitim Bakanlığı Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, Ankara: YÖK.

- Kürüm, D. (2003). Eleştirel düşünme ve öğretimi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 141–158
- Mcghee, K. (2004). The museum- university connection: Partners in early childhood art experiences, *Art Educ*, 57, no6 N.
- Metan, A. E. (2007). *İlköğretim Okullarının Birinci Kademesinde Görevli Sınıf Öğretmenlerinin Müzeleri Görsel Sanatlar Eğitimi Dersinde Kullanmalarına Yönelik Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Miles, M. B. ve Huberman, M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. CA: Sage.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2006). *Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Mülayim, S. (1994). *Sanat Tarihi Metodu*. İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi.
- Okan Akın, N. (2006). *İlköğretim görsel sanatlar eğitiminde estetik öğretimi*. Yayınlanmış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Okan, N. (2002). Sanat eğitimiyle estetik davranışlar kazandırmanın önemi, *Türkiye’de Sanat Eğitimi ve Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu*. (ss.351–356). (08–10 Mayıs 2002). Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Matbaası.
- Özer, Ö. (2001) *İlköğretim Okullarında Sınıf Öğretmenlerinin Resim-iş Derslerine İlişkin Eğitim Gereksinimleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Özsoy, V. ve Şahan, M. (Kış-2009). Çok alanlı sanat eğitimi yönteminin İlköğretim 6.sınıf resim-iş dersinde öğrenci tutumuna etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 205–227.
- Özsoy, V. (2002). Sanat (Resim) Eğitiminde Müze ve Okul İşbirliği ve Müzeye Dayalı Bazı Öğretim Yöntemleri, *Milli Eğitim Dergisi*. 153–154, 1–10.
- Pekmezci, H. (2002). Eğitim-Sanat eğitimi-Nitelikli insan eğitimi. *Türkiye’de Sanat Eğitimi ve Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu*. (ss.31–39). (08–10 Mayıs 2002). Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Matbaası.
- Sağlam, M. (2008). İlköğretim kurumlarında uygulanan programlar. *İlköğretime Hazırlık ve İlköğretim Programları*. (ss. 89-108). Yaşar, Ş. (Ed.) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları.
- San, İ. (2004). *Sanat ve eğitim*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- San, İ. (1984). Çağdaş sanat eğitimi. *Öğretmen Dünyası Dergisi*, 49, 6–9.
- San, İ. (1985). Sanat yoluyla eğitim. *Öğretmen Dünyası Dergisi*, Ocak, s.12
- Savaş, H. (2008a). Estetik bakış. *Müzik ve Görsel Sanatlar Öğretimi*. (ss.107–127). Kılıç, L. ve Öztürk, A. (Ed.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları.
- Savaş, H. (2008b). Sanat ve Görsel sanatlar. *Müzik ve Görsel Sanatlar Öğretimi*. (ss.128–152). Kılıç, L. ve Öztürk, A. (Ed.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları.
- Sherman, A. (2006). Toward a creative culture lifelong learning through the arts. *Aging The Art*, Spring: 42–46

- Şahan, M. (2005). Müze ve Eğitim. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Güz- 4, cilt:3, (<http://www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv.html>)
- Tuna, S. (2007). Estetik algı ve beğeni gelişimi açısından, ilköğretimde sanat eleştirisi öğretimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 40(1), 121–133
- Türe, N. (2007). *Eğitimde ve Öğretimde Bir Araç Olarak Görsel Sanatlar Eğitiminin Öğrencilere Sağladığı Katkılar*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türkdoğan, G. (1984). *Sanat eğitimi yöntemleri -resim-iş öğretimi-*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Türkkan, B. (1999). İlköğretim okulları resim-iş öğretim programının değerlendirilmesi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (1–2), 61–75.
- Türkkan, B. (2008a).Görsel sanatlar dersi öğretim programı. *Müzik ve Görsel Sanatlar Öğretimi*. (ss.223–244). Kılıç, L. ve Öztürk, A. (Ed.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları.
- Türkkan, B. (2008b). *İlköğretim görsel sanatlar dersi bağlamında görsel kültür çalışmaları: Bir eylem araştırması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ulutaş, İ. ve Ömeroğlu, E. (2002). Okulöncesi eğitim kurumlarındaki sanat eğitimi çalışmalarının belirlenmesi. *Türkiye’de Sanat Eğitimi ve Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu*. (ss.357–364). (08–10 Mayıs 2002). Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Matbaası.
- Ünver, E. (2002). *Sanat Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Yaşar, Ş. (1998). Yapısalcı kuram ve öğrenme-öğretme süreci. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (1-2), 68-75.

Yenişehirlioğlu, F. (1995). Güzel sanatlar, sanat tarihi, görme biçimleri. *Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sempozyumu* (ss.127-135) (15-17 Mayıs 1995). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Yeşilyurt, L. E. (2009). *İlköğretim Okullarındaki İkinci Kademe Görsel Sanatlar Dersi Programının İşlenişinde Karşılaşılan Temel Sorunlar*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2004). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (4.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Yılmaz, M. (2007). *Görsel Sanatlar Eğitiminde Uygulamalar*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.